

JAARBOEK

2017

VAN DE KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR NEDERLANDSE
TAAL- EN LETTERKUNDE

JAARBOEK VAN DE KON. ACADEMIE V. NEDERL. TAAL- EN LETTERKUNDE 2017

**JAARBOEK
VAN DE
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE**

2017

Te bestellen bij het
Secretariaat van de Koninklijke Academie voor Nederlandse
Taal- en Letterkunde
Koningstraat 18
B-9000 Gent (België)

ISSN 0770-7762

JAARBOEK

VAN DE
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE

2017

REDACTIE: MARIJKE DE WIT

Gent, Koninklijke Academie voor
Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2017

Hoofdstuk 1:

Administratieve gegevens

1.1 WETTEN, DECRETEN EN REGLEMENTEN

1.1.1 INSTELLING VAN DE ACADEMIE

De Academie werd onder de naam Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde opgericht bij K.B. van 8 juli 1886. Bij K.B. van 20 april 1972 werd de naam gewijzigd tot Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (zie Belgisch Staatsblad 14 november 1972, p. 12.596). Het bestaan van de Academie werd bekrachtigd bij decreet van 13 februari 1980 van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap (zie Belgisch Staatsblad van 18 maart 1980, p. 3455-3457, met een rechtzetting in het Staatsblad van 3 april 1980, p. 4148). De tekst van het K.B. van 8 juli 1886 is voor het laatst gepubliceerd in *Jaarboek* 1966, p. 5-10. De tekst van het Decreet van 13 februari 1980 betreffende de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde is het meest recent afgedrukt in *Jaarboek* 1997, p. 7-11. De tekst zoals in 2006 aangepast door het Decreet houdende aanpassing van diverse decreten aan de nieuwe benaming van de wetgevende vergaderingen van de gemeenschappen en gewesten (B.S.20/11/2006) kan geraadpleegd worden op de website van de Vlaamse Codex (<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1007217¶m=inhoud>).

1.1.2 RECHTSPERSOONLIJKHEID VAN DE ACADEMIE

De tekst van de Wet van 2 augustus 1924, houdende toekenning van rechtspersoonlijkheid aan de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, is het meest recent gepubliceerd in *Jaarboek* 1997, p. 11-12. De tekst van het K.B. van 12 mei 1925 houdende de maatregelen van toepassing van die wet, is te vinden in hetzelfde *Jaarboek* 1997, p. 13-14.

1.1.3 HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE ACADEMIE

De tekst van het Huishoudelijk Reglement (HR) werd op 17 juni 1998 door de Algemene Vergadering goedgekeurd, en werd bevestigd bij M.B. van 26 oktober 1998 (zie *Jaarboek* 1999, p. 2-24).

In het werkjaar 2014 is een aanvang gemaakt met een grondige vereenvoudiging en actualisering van het Huishoudelijk Reglement. Die operatie werd in 2016 opgenomen in een ruimere context van reorganisatie, die verder loopt in 2017.

1.1.4 REGLEMENT LITERAIRE EN WETENSCHAPPELIJKE PRIJZEN

ART. 1. MET INGANG VAN 2016 LOOFT DE KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE VOLGENDE PRIJZEN UIT:

1.1. *Literaire prijzen*

1. Prijs van de KANTL voor proza
2. Prijs van de KANTL voor podiumteksten
3. Prijs van de KANTL voor essay
4. Prijs van de KANTL voor poëzie.

Elk jaar wordt één van deze vier prijzen uitgereikt. De vierjaarlijkse cyclus start in 2016 met de Prijs van de KANTL voor proza.

1.2. *Wetenschappelijke prijzen.*

1. Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse beweging
2. Prijs van de KANTL voor taalkunde
3. Leonard Willemsprijs voor een studie op het gebied van oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden
4. Prijs van de KANTL voor literatuurstudie

Elk jaar wordt één van deze prijzen uitgereikt. De vierjaarlijkse cyclus start in 2016 met de Leon Elautprijs.

ART. 2. BEDRAG VAN DE PRIJZEN

Met ingang van 2016 wordt het bedrag van de literaire en wetenschappelijke prijzen van de KANTL vastgelegd op 5.000 euro. Het bedrag kan op voorstel van de Bestuurscommissie aangepast worden door de Algemene Vergadering.

ART. 3. DE JURY'S

- 3.1. Voor elk van de prijzen stelt de Algemene Vergadering van de Academie een jury samen. De jury's bestaan uit minimum 3 en maximum 5 leden. Bij de jury kunnen ook externen die geen academielid zijn betrokken worden.
- 3.2. De jury's worden samengesteld in de Algemene Vergadering van november van het eerste jaar van de periode waarop de prijs betrekking heeft;

deze jury blijft aan gedurende de volledige cyclus van vier jaar. Over occasionele wijzigingen in de samenstelling van de jury wordt beslist in de novembervergadering van de daarop volgende jaren van de cyclus.

- 3.3. De Vast Secretaris voegt een voorstel van samenstelling van de jury's bij de agenda van de novembervergadering.
- 3.4. De juryleden kiezen in onderling overleg een voorzitter die de jurywerkzaamheden regelt gedurende de volledige vierjaarlijkse cyclus.
- 3.5. De jaarlijkse nominaties voor de literaire prijzen worden toegekend in de Algemene Vergadering van april. De jury's formuleren hun beslissing ten laatste in de ochtendvergadering, voorafgaand aan deze Algemene Vergadering.
- 3.6. De jury's formuleren hun beslissing over de toekenning van de prijzen ten laatste in de ochtendvergadering voorafgaand aan de Algemene Vergadering van juni. In deze vergadering geeft de voorzitter van de jury een gemotiveerd verslag, de Algemene Vergadering beslist over het voorstel tot bekroning.
- 3.7. Alle juryverslagen, zowel van de nominaties als van de toekenning van de prijzen, worden door de juryvoorzitter tegen het eind van de maand van de betreffende Algemene Vergadering aan de Vast Secretaris bezorgd.

ART. 4. BEOORDELING

- 4.1. De jury's van alle prijzen van de KANTL selecteren uit de productie binnen het genre of de discipline gedurende de periode waarop de prijs betrekking heeft.
- 4.2. De literaire prijzen bekronen oorspronkelijk Nederlandstalig werk. Het bekroonde werk wordt gekozen uit een shortlist die tot stand komt door een jaarlijkse nominatie over de literaire productie van het voorafgaande jaar.
- 4.3. Voor de wetenschappelijke prijzen komt werk in aanmerking over de Nederlandse taal, de Nederlandse letterkunde en de cultuur in de Nederlanden, dat in de betrokken periode gepubliceerd werd. Proefschriften die in de betrokken periode verdedigd werden komen eveneens in aanmerking. De Academie geeft de voorkeur aan publicaties in het Nederlands, maar de jury kan beslissen om ook publicaties in een andere taal dan het Nederlands te bekronen.
- 4.4. De nationaliteit van de auteur speelt geen rol. Academieleden komen niet in aanmerking voor bekroning.

ART. 5. TOEKENNING, BEKENDMAKING EN UITREIKING

- 5.1. De prijzen worden toegekend in de Algemene Vergadering van juni, als de meerderheid van de aanwezige leden zich gunstig uitspreekt.

- 5.2. De laureaten van de literaire en van de wetenschappelijke prijs worden bekendgemaakt een maand voor de uitreiking van de prijs. Tot zo lang wordt een embargo gerespecteerd. De nominaties worden niet bekendgemaakt.
- 5.3. De prijzen worden uitgereikt in een openbare vergadering, in principe die van oktober.

ART. 6. WIJZIGING REGLEMENT.

- 6.1. Het reglement kan gewijzigd worden op initiatief van het Bestuur of op vraag van een der leden.
- 6.2. Bij wijziging formuleert de Bestuurscommissie tegen de Algemene Vergadering van maart een voorstel. De amendementen die goedgekeurd werden tijdens deze vergadering, of die schriftelijk aan de Vast Secretaris werden bezorgd tegen uiterlijk 1 april worden door de BC in een nieuwe tekst verwerkt die in de volgende vergadering ter goedkeuring wordt voorgelegd.

ART. 7. OVERGANGSBEPALINGEN.

- 7.1. Voor de literaire prijzen voor proza 2016, podiumteksten 2017 en essay 2018 wordt bij wijze van overgangsmaatregel nog de periode van vijf jaar voorafgaand aan het jaar van uitreiking in aanmerking genomen. De jury's die voor deze prijzen werden samengesteld, blijven in functie.
- 7.2. In de Algemene Vergadering van november 2015 worden de jury's samengesteld voor de wetenschappelijke prijzen die in 2016, 2017 en 2018 worden uitgereikt. Zij beoordelen de productie van de periode van 4 jaar die aan de uitreiking van elke prijs voorafgaat.
- 7.3. De eerder uitgeschreven prijsvragen worden opgeheven.

1.2 STAAT VAN DE ACADEMIE OP 1 JANUARI 2017

1.2.1 BESCHERMHEER

Zijne Majesteit de Koning.

1.2.2 BESTUUR EN BESTUURSCOMMISSIE

1.2.2.1 *Bestuur en Bestuurscommissie 2016*

Het **Bestuur** vertegenwoordigt de Academie, en is verantwoordelijk voor het algemene beleid ervan. Het bestaat uit een jaarlijks verkozen voorzitter en

ondervoorzitter, en de vast secretaris. Personeelsbeleid valt onder de bevoegdheid van het Bestuur.

De **Bestuurscommissie** bestaat uit het Bestuur en twee extra academieleden. De Bestuurscommissie is verantwoordelijk voor de financiën en het publicatiebeleid van de Academie. Tot haar decretaal bepaalde bevoegdheid behoort ook het beheer van het vermogen van de Academie. De facto wordt de BC in haar geheel betrokken bij de algemene aansturing van het genootschap en de organisatie.

De Bestuurscommissie heeft met de vast secretaris op 6 maart 2014 een **lastgevingsovereenkomst** afgesloten (Zie *Jaarboek 2015*, p. 2).

Het mandaat van Erik **Vlaminck** als voorzitter van de Academie werd met een jaar verlengd. **Patrick Lateur** werd ondervoorzitter. Op 14 juni heeft hij zijn mandaat als ondervoorzitter om gezondheidsredenen ter beschikking gesteld. Hij werd vervangen door **Frank Willaert**, die vanaf september in functie trad als ondervoorzitter. Zij vormden in 2016 met de vast secretaris het Bestuur van de Academie.

Behalve uit de leden van het Bestuur bestond de Bestuurscommissie in 2016 ook nog uit de bijkomende leden **Marcel de Smedt** (tot/met mei 2016) en **Jozef van Loon**. In juni nam **Frank Willaert**, na enkele maanden afwezigheid, zijn plaats in als bijkomend lid, maar doordat hij vanaf september in functie trad als ondervoorzitter, werd zijn plaats als gewoon lid van de Bestuurscommissie vanaf september ingenomen door **Leen van Dijk**.

Bestuur en Bestuurscommissie kwamen bijeen op de volgende data in 2016: 13 januari, 10 februari, 9 maart, 13 april, 4 mei, 8 juni, 7 september, 12 oktober, 9 november, 7 december.

1.2.2.2 Bestuursverkiezingen voor 2017

In de Algemene Vergadering van 16 november 2017 werd Erik Vlaminck voor een derde termijn tot voorzitter verkozen. Omdat dit decretaal problematisch is, is aan de voogdijminister, de minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brusselse Zaken Sven Gatz, een uitzondering gevraagd. Hangende deze aanvraagprocedure heeft E. Vlaminck van de minister de toestemming gekregen het voorzitterschap a.i. waar te nemen. Frank Willaert werd tot ondervoorzitter 2017 verkozen. Als bijkomende leden in de Bestuurscommissie voor 2017 werden Leen van Dijk en Wim Vandenbussche verkozen.

1.2.3 GEWONE LEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

*In opvolging van Walter van den Broeck, Werner Waterschoot, Stefaan van den Bremt en Johan Taeldeman, die in 2016 het erelidmaatschap verkregen, werden resp. **Annelies Verbeke, Marc van Vaeck, Peter Theunynck en Reinhild Vandekerckhove** tot gewoon lid verkozen in de zitting van de Algemene Vergadering van 21 december 2016.*

Op 1 januari 2017 telde de Academie de volgende leden (tussen haakjes: jaar van intrede):

1. Roland Willemyns (1983), 2. Frank Willaert (1996), 3. Jozef van Loon (1997), 4. Anne Marie Musschoot (1999), 5. Anne Provoost (2002), 6. Dirk Geeraerts (2002), 7. Patrick Lateur (2004), 8. Willy Vandeweghe (2005), 9. Hugo Brems (2005), 10. Geert van Istendael (2006), 11. Luc Devoldere (2008), 12. Ann Marynissen (2009), 13. Marcel de Smedt (2010), 14. Hans Smessaert (2010), 15. Piet Couttenier (2010), 16. Miriam Van hee (2010), 17. Jan Nuyts (2011), 18. Erik Vlaminck (2011), 19. Geert Buelens (2012), 20. Stefan Hertmans (2012), 21. Leen van Dijck (2013), 22. Walter Daelemans (2013), 23. Kris Humbeeck (2013), 24. Bart Vervaeck (2014), 25. Leen Huet (2015), 26. Wim Vandenbussche (2015), 27. Annelies Verbeke (2016), 28. Marc van Vaeck (2016), 29. Peter Theunynck (2016), 30. Reinhild Vandekerckhove (2016).

1.2.4 BUITENGEWONE LEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

Op 1 januari 2017 telde de Academie de volgende buitengewone leden, dat zijn werkende leden die gerekruteerd zijn uit de Franse of Duitstalige Gemeenschap van België:

1. Michel Dupuis (1999), 2. Frans de Haes (2000), 3. Jacques de Decker (2006), 4. Philippe Hiligsmann (2006), 5. N.N.

1.2.5 BINNENLANDSE ERELEDEN, NAAR DATUM VAN BENOEMING ALS ERELID

*Op 28 februari 2016 overleed binnenlands erelid **Liliane Wouters** (1930-2016). Zij was buitengewoon lid tussen 25 april 2000 en 20 april 2005.*

*Op 13 april 2016 overleed binnenlands erelid **René F. Lissens** (1912-2016). Hij was werkend lid tussen 27 december 1958 en 17 november 2004.*

*Op 4 november 2016 overleed binnenlands erelid **Hubert van Herreweghen** (1920-2016). Hij was werkend lid tussen 22 maart 1983 en 16 juni 2004.*

*Aan **Walter van den Broeck** en **Werner Waterschoot** werd in 2016 het erelidmaatschap verleend, resp. in de Algemene Vergaderingen van 20 april en 18 mei. Aan **Stefaan van den Bremt** en **Johan Taeldeman** werd in de Algemene Vergadering van 15 juni het erelidmaatschap verleend.*

Op 1 januari 2017 telde de Academie de volgende binnenlandse ereleden. De twee jaartallen na de naam slaan resp. op het begin van het lidmaatschap en het erelidmaatschap.

1. Odon Leys 1970-2002, 2. Jan Veulemans 1987-2003, 3. Sera de Vriendt 1998-2005, 4. Rudolf van de Perre 1988-2006, 5. Willy Spillebeen 1988-2008, 6. Paul Hadermann 1975-2008, 7. Luc van Durme 1995-2008, 8. Hendrik van Gorp 1999-2010, 9. Mark Donckers (Mark Insingel) 2003-2010, 10. Georges de Schutter 1991-2010, 11. Ludo Abicht 2004-2011, 12. Guido Haerynck (ps. Gwy Mandelinck) 1999-2012, 13. Willy van Langendonck 2004-2013, 14. Karel Porteman 1992-2013, 15. Jan Goossens 1976-2014, 16. Monika van Paemel 1999-2014, 17. Siegfried Theissen, 2000-2015, 18. Walter van den Broeck, 2008-2016, 19. Werner Waterschoot, 2000-2016, 20. Stefaan van den Bremt, 2000-2016, 21. Johan Taeldeman 1995-2016.

1.2.6 BUITENLANDSE ERELEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

Op 1 januari 2017 telde de KANTL de volgende buitenlandse ereleden (tussen haakjes: datum van intrede):

1. Dirk (Dick) P. Blok (Nederland) (1981), 2. Willem (Wim) P. Gerritsen (Nederland) (1983), 3. Margaretha H. Schenkeveld (Nederland) (1984), 4. Norbert Morciniec (Polen) (1985), 5. Willy Sanders (Zwitserland) (1986), 6. Maarten C. van den Toorn (Nederland) (1987), 7. Martien J.G. de Jong (Nederland) (1992), 8. Pieter J. Buijnsters (Nederland) (1992), 9. Edith H. Raidt (Zuid-Afrika) (1993), 10. Maria (Riet) Schenkeveld-van der Dussen (Nederland) (1998), 11. Jaap L. Goedegebuure (Nederland) (1999), 12. Robert S. Kirsner (Verenigde Staten) (2001), 13. Frits van Oostrom (Nederland) (2003), 14. Gillis Dorleijn (Nederland) (2003), 15. Philippe Noble (Frankrijk) (2005), 16. Dieter Stellmacher (Duitsland) (2007), 17. Hans Bennis (Nederland) (2007), 18. Franco Paris (Italië) (2008), 19. Theo Hermans (Groot-Brittannië) (2008), 20. Herman Pleij (Nederland) (2009), 21. Peter Auer (Duitsland) (2009), 22. Marlene van Niekerk (Zuid-Afrika) (2011), 23. Charlotte Mutsaers (Nederland) (2012), 24. Arie Jan Gelderblom (Nederland) (2014), 25. Irina Michajlova (Rusland) (2015).

1.2.7 COMMISSIES

1.2.7.1 *Vaste commissies bibliotheek, archief en publicatiebeleid*

Bibliotheek- en archiefcommissie

In de loop van 2016 werd de Bibliotheekcommissie uitgebreid tot Bibliotheek- en archiefcommissie.

Samenstelling in 2016: Willy Vandeweghe (voorzitter); Georges de Schutter, Marcel de Smedt, Patrick Lateur, Ann Marynissen, Anne Marie Musschoot, Leen van Dijk en Werner Waterschoot.

De commissie vergaderde op 18 mei en 20 december 2016.

Redactieraad Verslagen & Mededelingen

Het tijdschrift *Verslagen & Mededelingen van de KANTL (V&M)* verschijnt onder de hoofdredactie van de vast secretaris. Het redactiesecretariaat werd in 2016 waargenomen door Georges de Schutter, erelid van de KANTL. De kernredactie bestond voorts uit: Marcel de Smedt (literatuur), Dirk Geeraerts (taalkunde), Bert van Raemdonck (wetenschappelijk medewerker KANTL), Jozef van Loon (taalkunde), Werner Waterschoot (literatuur), Frank Willaert (literatuur).

De redactie van V&M vergaderde in 2016 één keer, nl. op 10 maart.

1.2.7.2 *De Canoncommissie*

De Canoncommissie begeleidde ook in 2016 het project “Dynamische Canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief” (zie verder Hfst. 4). De leden zijn: Erik Vlamincx (voorzitter), Hugo Brems, Leen van Dijk, Luc Devoldere, Frank Willaert en vast secretaris Willy Vandeweghe (allen KANTL-leden), Samuel Mareel, lid van de Jonge Academie; van de KANTL-personeelsleden is Bert van Raemdonck inhoudelijk verantwoordelijke, en Nicolas Leus operationeel verantwoordelijke.

De commissie kwam op 10 november 2016 samen.

1.2.7.3 *Externe commissies*

NBW. Werner Waterschoot is voorzitter van de commissie voor het *Nationaal Biografisch Woordenboek (NBW)*, waarvan Hans Rombaut (KVAB) de redactiesecretaris is. Andere KANTL-leden die deel uitmaken van de commissie zijn Karel Porteman, Anne Marie Musschoot, Rik van Gorp en Frank Willaert.

Raad van Bestuur VLAST. Op 1 januari 2016 zetelen namens de KANTL behalve de vast secretaris, Werner Waterschoot, Anne Marie Musschoot en Hugo Brems in de raad van bestuur van de *Vlaamse Academische Stem (VLAST)*. De KANTL heeft in 2016 Luc Devoldere voorgedragen ter vervanging van Hendrik van Gorp.

Commissie ACF (Academisch Cultureel Forum). De Commissie van het Academisch Cultureel Forum bestaat hoofdzakelijk uit KVAB-leden, en behandelt in hoofdzaak KVAB-gebonden aangelegenheden. Van de KANTL worden de voorzitter, de vast secretaris en de directeur op de vergaderingen uitgenodigd.

1.3 FONDSSEN, LEGATEN EN PRIJZEN

Legaten en schenkingen leidden in de loop der jaren tot het instellen van diverse fondsen, waaruit geput kan worden voor het toekennen van prijzen.

1.3.1 HISTORISCH OVERZICHT FONDSSEN

Een overzicht van de fondsen tot 1965 is opgenomen in *Jaarboek 1966*, p. 90-98. Een overzicht van de overige fondsen is het meest recent opgenomen in *Jaarboek 1997*, p. 57.

Het overzicht van de huidige situatie, en het procentuele aandeel van elk onderdeel in het totale fondsenbedrag: zie *Jaarboek 2015*, p. 7.

1.3.2 AANPASSING VAN HET PRIJZENSTELSEL

Aangezien de vaak heel specifiek geformuleerde doelstellingen de zinvolheid van een aantal prijzen aan het begin van de eenentwintigste eeuw sterk gereduceerd hebben, en het kapitaal van een aantal afzonderlijke prijzen door de opeenvolgende devaluaties sterk was aangetast, werd de formule in 2003 geactualiseerd.

Vanaf 2003 reikte de KANTL op basis van de bestaande fondsen 5 vijfjaarlijkse prijzen uit, voor resp. essay, poëzie, proza, podiumteksten en de studie van oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden. De vijfjaarlijkse cyclus startte in 2003 met de vijfjaarlijkse prijs van de KANTL voor Essay. Daarnaast werden nog een aantal afzonderlijke fondsprijzen toegekend.

Daarnaast reikte de KANTL elk jaar ook een wetenschappelijke prijs uit, afwisselend voor taalkunde en literatuurstudie. De reglementering voor de

fondsprijzen en voor de wetenschappelijke prijzen, zoals die geldig was tot en met 2015, is te vinden op de website van de KANTL: <http://old.kantl.be>. De nieuwe regeling vanaf 2016, waarbij het prijzenstelsel verder werd gestroomlijnd, is weergegeven in 1.1.4. Vanaf 2016 worden elk jaar twee prijzen uitgereikt, een literaire en een wetenschappelijke.

Overzicht van de literaire en wetenschappelijke prijzen van de KANTL vanaf 2016:

eerste jaar van uitreiking	literaire prijs	wetenschappelijke prijs
2016	Prijs van de KANTL voor Proza	Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse beweging
2017	Prijs van de KANTL voor Podiumteksten	Prijs van de KANTL voor Taalkunde
2018	Prijs van de KANTL voor Essay	Leonard Willemsprijs voor de studie van de oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden
2019	Prijs van de KANTL voor Poëzie	Prijs van de KANTL voor Literatuurstudie

1.3.3 BEDRAG VAN DE PRIJZEN UITGELOOFD IN 2016

- Prijs van de KANTL voor Proza: 5.000 €.
- Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse beweging: 5.000 €

1.3.4 JURY'S VOOR DE PRIJZEN IN 2016

1.3.4.1 Literaire prijzen

- Essay: Frans de Haes (voorzitter), Ludo Abicht, Anne Marie Musschoot, Stefaan van den Breemt en Hendrik van Gorp.
- Poëzie: Gwy Mandelinck (voorzitter), Geert Buelens, Mark Insingel, Willy Spillebeen en Miriam Van hee.
- Proza (toegekend in 2016): Hugo Brems (voorzitter), Piet Couttenier, Luc Devoldere, Bart Vervaeck en Erik Vlamincx.
- Podiumteksten: Patrick Lateur (voorzitter), Geert van Istendael, Anne Marie Musschoot, Georges de Schutter en Erik Vlamincx.

1.3.4.2 Wetenschappelijke prijzen

- Leon Elautprijs (toegekend in 2016): Anne Marie Musschoot (voorzitter), Piet Couttenier, Wim Vandenbussche, Leen van Dijk
- Leonard Willemsprijs: Frank Willaert (voorzitter); Karel Porteman, Jozef van Loon, Werner Waterschoot, Ann Marynissen.

1.4 PERSONEEL

1.4.1 PERSONEELSFORMATIE

Op 1 januari 2016 had de KANTL 7 contractuele personeelsleden in dienst. Daarnaast werden er 2 personeelsleden door het Agentschap Kunsten en Erfgoed ter beschikking gesteld van de Academie.

1.4.2 PERSONEELSLEDEN

1.4.2.1 Secretariaat en bibliotheek van de KANTL

Directeur en bibliothecaris: Marijke de Wit (100%)

Deskundige boekhouding en administratie, vanaf 1 juli ook teamcoördinator: Cindy Holtyzer (100%)

Medewerker secretariaat, gebouw en logistiek: Frank Colman (100%)

Medewerker secretariaat en logistiek: Wim de Waegeneer (80%)

Medewerker bibliotheek: Annick Florin (100%)

Medewerker archief en bibliotheek, met speciale opdracht voor het Canon-project: Nicolas Leus (65%, juni-september 85%)

Secretariaatsassistent: Sofie D'hoore (50%, mei-oktober 70%)

1.4.2.2 Wetenschappelijk medewerkers bij het CTB

Coördinator CTB en verantwoordelijke publicaties: Bert van Raemdonck (100%)

Senior onderzoeker: Ron van den Branden (90%)

Wetenschappelijk medewerker Edward Vanhoutte is sinds begin 2014 in loopbaanonderbreking.

1.4.3 OVERZICHT EN PERSONEELSBEWEGINGEN

In 2016 waren 9 personeelsleden werkzaam bij de KANTL, goed voor 8 vte. Reëel werden 7,35 vte gepresteerd, rekening houdend met verloven, langdurige ziektes en dienstvrijstelling in het belang van de dienst.

Hoofdstuk 2:

Verslag van de ledenwerking in 2016

2.1 HET ACADEMIEVERHAAL IN 2016

zoals opgetekend door de vast secretaris

Het is een traditie dat de werking van de Academie voor een stuk verloopt op het ritme van de maandelijkse ledenvergaderingen. Die worden goed bijgewoond, en worden gekenmerkt door geanimeerde discussies naar aanleiding van lezingen, beleidskwesties of standpuntbepalingen. Toch blijft het probleem bestaan dat leden die volop in een universitaire loopbaan staan, vaak weinig ruimte hebben om naast hun universitair engagement ook tijd over te houden voor de genootschapsvergaderingen en bestuursverantwoordelijkheid. Het streven naar verjonging van de Academie botst hier op een interne paradox. Toch nemen ook deze leden deel aan de werking, door deel uit te maken van commissies en jury's. Wat het bestuurlijke betreft, is in 2016 een stap gezet om aan het agendaprobleem van jongere leden tegemoet te komen, door een reductie van het aantal bestuursvergaderingen. Operationele aspecten van werking en planning zijn van de bestuurstafel weggehaald, en toevertrouwd aan een speciaal voor dat doel opgerichte commissie.

De samenstelling van de Bestuurscommissie vertoonde in 2016 een opvallende continuïteit, doordat Erik Vlamincx zijn voorzitterschap a.i. mocht voortzetten met toestemming van de voogdijminister. Onder zijn dynamische leiding heeft het bestuur in de loop van 2016 heel wat energie gestoken in een herstructurering binnen het personeelsteam en een heroriëntering van de personeelsopdrachten. Dat het team al vroeger bij de besluitvorming betrokken wordt, komt de motivering ten goede en de inzet van iedereen op zijn of haar sterktepunten.

2016 was dan ook een vruchtbaar jaar voor de Academie, waarin hard gewerkt werd aan plannen om werking en regelgeving af te stemmen op de 21e eeuw. Voor een instelling met de respectabele leeftijd van 130 jaar komt dit neer op verzoening van traditie en moderniteit, een thema dat aan de orde kwam in de toespraken van voorzitter en vast secretaris op de intussen tot een cultureel-wetenschappelijk festival uitgegroeide jaarlijkse ontmoeting in Beauvoorde op 4 juli 2016. Het 130e verjaaraar vormde ook de aanleiding voor een

inventaris van de kunstschaten en de geschiedenis van het KANTL-gebouw. Leen Huet, kunsthistorica en sinds kort KANTL-lid, schreef hierover een lezenswaardige aflevering vol van het tijdschrift *Verkenningen*, en onderhield hierover het publiek van de openbare oktobervergadering.

De Academie verloor in 2016 drie ereleden: de Franstalige literator Liliane Wouters (+ 28/2/16), de hoogleraar René Felix Lissens (+ 13/4/16) en de dichter Hubert van Herreweghen (+ 14/11/16).

Er kwam ook een golf van nieuwe leden aanzetten, toen op de decembervergadering tot werkend lid werden verkozen de taalkundige Reinhild Vandekerckhove, de literatuurhistoricus Marc van Vaeck, de schrijfster Annelies Verbeke en de schrijver, dichter en biograaf Peter Theunynck.

In het kader van de samenwerking met het Poëziecentrum kwam een editie tot stand van een postume dichtbundel van Christine D'haen, die achtereenvolgens lid en erelid was van de KANTL tussen 1975 en 2009. De bundel, met de titel *Geboorte*, is bezorgd door Paul Claes, en werd in het Academiegebouw gepresenteerd op 30 april 2016.

Verslagen & Mededelingen, het wetenschappelijke huisblad van de Academie, kreeg een sterke impuls in 2016. Dankzij de inzet van erelid en oud-vast secretaris Georges de Schutter, werden stappen gezet om de publicatie-achterstand in te halen. Twee speciale nummers zagen het licht, een ervan met, alweer, een postume publicatie. Die betrof werk van de tijdens zijn actief leven in Vlaanderen werkzame Nederlandse taalgeleerde Piet Paardekooper. Het hieraan gewijde dubbelnummer van jaargang 2015 werd voorgesteld op 15 juni 2016, en een tweede dubbelnummer, het eerste van jaargang 2016, volgde in november: een huldenummer voor erelid Jan Goossens met bijdragen van vakgenoten, en onder redacteurschap van KANTL-lid Ann Marynissen.

Wat de letteren betreft, staken twee opmerkelijke evenementen er bovenuit. In samenwerking met de Universiteit Gent vond op 18 november een studiedag plaats over vertalingen van de poëzie van Cees Nooteboom. Het bijzondere was dat de 83-jarige auteur niet alleen zelf op deze zeer geanimeerde studiedag aanwezig was, maar dat hij ook heel actief deelnam aan de discussierondes bij de verschillende sessies. Op 10 december had de KANTL dan de eer het podium te mogen bieden voor de presentatie van het laatste beschrijvende deel in de reeks *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*, dat gewijd was aan de literatuur in de 18e-eeuwse zuidelijke Nederlanden. De reeks is opgezet onder auspiciën en met financiering van de Nederlandse Taalunie, en kwam tot stand onder het hoofdredacteurschap van Anne Marie Musschoot en Arie Jan Gelderblom, beiden resp. werkend lid en buitenlands erelid van de KANTL.

Ook de canonwerking werd in 2016 voortgezet, en een hoogtepunt daarvan was de studiedag voor actieve en aankomende leerkrachten Nederlands. Tijdens deze studiedag werd de audiovisuele canoncollectie in ‘Het Archief voor Onderwijs’ gepresenteerd, en konden leerkrachten ook kennismaken met verscheidene praktijkvoorbeelden van creatieve manieren om met literair erfgoed in een klasomgeving om te gaan.

Qua publiekswerking was de reeks *Literair Zomerlief*, tijdens de Gentse Feesten georganiseerd in een samenwerking tussen de KANTL, het Vermeylenfonds en Trefpunt vzw, opnieuw een schot in de roos. De formule waarbij telkens een auteur wordt geconfronteerd met een (meer of minder) bekende lezer blijkt aan te slaan.

Naar aanleiding van het herdenkingsjaar van Thomas More’s *Utopia* en van 450 jaar Beeldenstorm werden zowel aan de zusteracademie KVAB in Brussel als aan de KANTL in Gent speciale lezingenreeksen opgezet. In Gent mocht de door directeur Marijke de Wit gecureerde reeks najaarslezingen onder de titel *Tussen Utopia en Beeldenstorm. Conflicterende opinies in een bewogen eeuw* bogen op een talrijk en geïnteresseerd publiek.

2.2 DE LEDENVERGADERINGEN IN 2016

2.2.1 AANVAARDING VOORZITTERSCHAP

In 2016 volgde Erik Vlamincx zichzelf op als voorzitter. In de Algemene Vergadering van 20 januari 2016 blikte hij terug op de realisaties van het voorbije jaar. Hij gaf zijn visie op de uitdagingen waar het genootschap voor staat en stond stil bij een aantal concrete projecten voor 2016. De tekst van zijn toespraak is terug te vinden onder 7.2.

2.2.2 HERDENKINGEN EN IN MEMORIAMS

Op 18 mei sprak Jacques de Decker, buitengewoon lid van de KANTL en vast secretaris van de Académie Royale de langue et littérature françaises in de ochtendvergadering een in memoriam uit voor erelid **Liliane Wouters** die op 28 februari 2016 overleed.

In de ochtendvergadering van 20 april werd stilgestaan bij de nagedachtenis van erelid **René F. Lissens**, overleden op 13 april 2016. Een in memoriam werd uitgesproken door Piet Couttenier op de openbare vergadering van 15 juni (zie 7.1).

Op 21 december herdacht de Academie in de ochtendvergadering haar erelid **Hubert van Herreweghen**, overleden op 4 november 2016. Willy Spillebeen sprak het in memoriam uit (zie 7.1).

2.2.3 LEZINGEN EN LITERAIRE SALONS TIJDENS DE MAANDELIJKE VERGADERINGEN IN 2016

De Academie vergaderde in 2016 tien keer in besloten Algemene Vergadering, zeven keer in ochtendvergadering (de vroegere gezamenlijke commissievergadering), en drie keer in openbare vergadering. De gemeenschappelijke septembervergadering met de Klasse Menswetenschappen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België vond plaats in het Paleis der Academiën in Brussel.

2.2.3.1 *Chronologisch overzicht*

20 januari 2016

14.00 u. *Algemene Vergadering*: A. Provoost, ‘Opgepast voor de zinsnede! Streuvels over het tekortschieten van woorden’

17 februari 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: W. Vandeweghe, ‘Perspectief in taal’

14.00 u. *Algemene Vergadering*: L. Abicht, ‘Jacob Israël de Haan en Sjealtiël Abarbanel’

16 maart 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: W. Spillebeen, *Onbereikbaar* [literair salon]

14.00 u. *Algemene Vergadering*: A. Marynissen, ‘De Nederlandse familienaamengeografie 25 jaar later’

20 april 2016

10.45 u.: *Ochtendvergadering*: H. Brems, ‘Een gedicht van Rutger Kopland tussen twee stillevens: Wim Schuhmacher en Mario Merz’

14.00 u.: *Algemene Vergadering*: G. van Istendael, ‘Eilandjes van wanorde. Het literaire en politieke rommelen van Dirkje Kuik’

18 mei 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: Ph. Noble (buitenlands erelid), ‘Een bloemlezing van de poëzie van Cees Nooteboom in het Frans: waarom, en hoe?’

14.00 u. *Algemene Vergadering*: J. Taeldeman, ‘Onbeklemtoonde –ie(s) in plaats van -æn(s) in enkele Zuid-Vlaamse dialecten’

15 juni 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: S. van den Brecht, Vertaling van Emile Verhaeren, *Les Villages illusoires / Dorpen van zinsbedrog* [literair salon]

14.00 u. *Algemene Vergadering*: S. Hertmans, ‘*De bekeerlinge*. Een project’

06 juli 2016

Openbare vergadering Beauvoorde.

Er werden bloemen neergelegd bij het graf van jonkheer Merghelynck, die het kasteel Beauvoorde bij legaat ter beschikking stelde van de Academie.

Verslag van het publieksevenement KANTeLing 2016 zie: 2.3.1.

17 september 2016

Gezamenlijke vergadering KANTL-KVAB in het Paleis der Academiën te Brussel.

Twee lezingen:

(KANTL) Kris Humbeek (Universiteit Antwerpen), ‘Het portret van de schrijver als een jonge nationaalsocialist: *Het verdriet van België*’

(KVAB) Bart Keunen (UGent, Ghent Urban Studies Team), ‘De Verbeelding van de Mediopolis. Over wereldsteden, nevelsteden en hybride stedelijkheid in een Europese context’

19 oktober 2016

11.45 u. *Algemene Vergadering*

15.00 u. *Jaarlijkse openbare openingsvergadering*

L. Huet: ‘Het Academiegebouw. Een Gents perspectief’

16 november 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: J. van Loon, ‘Woorden die geschiedenis schrijven: Dorestad’

14.00 u. *Algemene Vergadering (openbaar gedeelte)*: I. Michajlova, ‘Vanaf de *Beatrijslegende* tot B. Moeyaerts *Broere*. De Nederlandstalige literatuur in Russische vertaling’

21 december 2016

10.45 u. *Ochtendvergadering*: S. Theissen: ‘Belgisch Nederlands in de Grote Van Dale (2015) en in het *Woordenboek voor correct Nederlands* (S. Theissen, P. Debrabandere, 2004)’

14.00 u. *Algemene Vergadering*: Luc Devoldere, ‘Grandeur (en Misère) van Genua’ [literair salon]

2.2.3.2 *Alfabetisch overzicht met abstracts van lezingen*

1. **Abicht, Ludo**, ‘Jacob Israël de Haan en Sjealtiël Abarbanel’ (Middagvergadering van 17 februari)

Jacob Israël de Haan werd op 30 juni 1924 in Jeruzalem op straat vermoord, hoogstwaarschijnlijk in opdracht van de leiders van de Zionistische Beweging die hem van verraad beschuldigden. Hoe is de kronkelige weg van deze literair begaafde zoon van een arme voorzanger van de synagoge van Smilde in Drenthe tot aan zijn dood in Palestina verlopen? In 2014 publiceerde de Israëlische auteur Amos Oz de roman *Judas*, waarin niet alleen de figuur van Judas als “verrader” geherwaardeerd en als het ware gerehabiliteerd wordt, maar waarin een fictieve zionist, Sjealtiël Abarbanel, door dezelfde leiders als “verrader” uitgesloten wordt en in eenzaamheid sterft. De band tussen de Nederlandse dichter en de fictieve joodse geleerde is hun scherpe kritiek op wat zij allebei de perversie van het zionistische emancipatieproject noemden. De toevallige overeenkomsten zijn zo opvallend dat het hier de moeite loont, historische feiten en fictie met elkaar te vermengen om op deze manier tot een diepere waarheid te komen.

2. **Brems, Hugo**, ‘Een gedicht van Rutger Kopland tussen twee stillevenen: Wim Schuhmacher en Mario Merz’ (Ochtendvergadering van 20 april)

Op de “Poëziezomer” van Watou in 1989 was Rutger Kopland aanwezig met het gedicht ‘Stilleven met goudplevier’. Dat gedicht, oorspronkelijk geschreven bij een stilleven van de Nederlandse schilder Wim Schuhmacher, werd in Watou gepresenteerd bij een installatie van de Italiaanse arte povera-kunstenaar Mario Merz. De spreker liet zien hoe het kan dat een zelfde gedicht zo goed kan functioneren in die twee heel verschillende contexten en hoe dat aansluit bij de visie van Kopland op poëzie en werkelijkheid.

3. **Hertmans, Stefan**, ‘*De bekeerlinge*. Een project’ (Middagvergadering van 15 juni)

‘De Bekeerlinge’, de nieuwe roman van Stefan Hertmans, is gebaseerd op twee duizend jaar oude manuscripten, die deel uitmaken van de wereldberoemde Caïro Genizah Collectie in Cambridge.

Het boek beschrijft niet alleen het tragische verhaal van een elfde-eeuwse proseliete; het is ook het verhaal van Hertmans' persoonlijke zoektocht en de zeer bijzondere reden waarom hij deze vrouw van Rouen tot Cairo achterna is gegaan. In zijn lezing voor de Academie gaf hij toelichting bij de spannende geschiedenis van de oude Hebreeuwse documenten, waaruit dit bijzondere boek ontstaan is.

4. **Huet, Leen**, 'Het Academiegebouw. Een Gents perspectief' (Middagvergadering van 19 oktober)

5. **Humbeeck, Kris**, 'Het portret van de schrijver als een jonge nationaalsocialist: *Het verdriet van België*' (Gezamenlijke vergadering van 17 september)

In het najaar van 1950 kapte de eenentwintigjarige Hugo Claus resoluut met zijn familie, zijn verleden en Vlaanderen om als artiest elders een nieuw leven te beginnen. Het duurde geen twee jaar voordat de schrijver – inmiddels gekroond tot het wonderkind van de Vlaamse letteren – de banden min of meer herstelde. Halverwege de *fifties* keerde hij voor langere tijd naar België terug. Hij huwde er en werkte in de aloude vechtstad Gent jarenlang aan *De verwondering* (1962), de roman waarin hij zich voor het eerst kritisch probeerde te verhouden tot zijn door collaboratie en repressie getekende familiegeschiedenis. In de daaropvolgende jaren zou Claus steeds vaker alluderen op het feit dat het nationaalsocialisme ook hem niet onberoerd had gelaten. Zo 'bekende' hij als knaap lid te zijn geweest van de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV). Er volgden andere, soms gênante uitspraken: over nog vaak opborrelende antisemitische sentimenten, over zijn jeugdige bewondering voor Reinhard Heydrich, de beul van Praag. De schrijver leek het publiek voor te bereiden op *Het verdriet van België* (1983), vandaag met voorsprong de bekendste titel uit zijn oeuvre. In de protagonist van deze Vlaamse familieroman, die tijdens de oorlog lid is van de NSJV, zit duidelijk veel van de jonge Claus. Veel meer nog dan tot nu toe is aangenomen. Merkwaardig genoeg echter spelen collaboratie en repressie een minder belangrijke rol in de Clausstudie dan op grond van Claus' teksten verwacht zou kunnen worden. De Tweede Wereldoorlog wordt in laatste instantie toch altijd weer als een decor gezien, en de thematische kern van Claus' fictie wordt elders gezocht. Wellicht heeft dat te maken met het feit dat de schrijver, die nauwelijks elf was bij het uitbreken van de oorlog, bezwaarlijk een serieus 'oorlogsverleden' kan worden aangewreven. Maar ook literatuurwetenschappelijke paradigma's en poëtische voorkeuren spelen

een rol. In zijn lezing gaf de spreker een aanzet tot een onversneden politieke lectuur van Claus' magnum opus in het licht van diens traumatische repressie-ervaringen. Hij toonde hoe deze gefictionaliseerde autobiografie op alle niveaus weerstand probeert te bieden aan de totalitaire verleiding waarvoor de schrijver als jongen bezweken was. Op die manier neemt de 'oude' Claus revanche op zijn familie, zijn verleden en het Vlaanderen zoals hij het als jeugdige nationaalsocialist heeft gekend. De spreker belichtte de elkaar afwisselende constructies van mannelijkheid en vrouwelijkheid in *Het verdriet van België* evenals de merkwaardige structuur en uiteindelijk de impliciete poëtica van de roman.

6. **Keunen, Bart**, 'De Verbeelding van de Mediopolis. Over wereldsteden, nevelsteden en hybride stedelijkheid in een Europese context' (Gezamenlijke vergadering met KVAB van 17 september)

De inzet van deze lezing was dubbel. Enerzijds wilde de spreker illustreren dat de literaire stadsstudie ("literary urban studies") een bijdrage kan leveren tot een beter begrip inzake het complexe probleem van de verstedelijking in de Westerse wereld. Anderzijds stelde hij het recentste project van het Ghent Urban Studies Team voor en ging hij in op de problematiek van de West-Europese middelgrote stad. Op het snijvlak van beide topics situeert zich het concept "mediopolis", een term die een kleinschaliger en tegelijk ook meer ambigu type van stedelijkheid benoemt en die contrasteert met wat men doorgaans verstaat onder het begrip metropool.

De bekendste artistieke stadsbeelden (Balzac, Zola, Dreiser, Dos Passos, Döblin, Masereel, Berlijns expressionisme, Italiaans futurisme) zijn voorstellingen van de metropolis. Kenmerkend voor zulke stadsbeelden is dat er een impliciet historisch verhaal achter schuilgaat, dat ze zich baseren op een specifieke visie op het Westerse moderniseringsproces en op de technologische en economische vooruitgang die daarmee gepaard gaat. Steden symboliseren in zulke kunstwerken de moderniteit in al zijn grootsheid.

De studie van artistieke stadsbeelden kan helpen om het kluwen van definities over het stedelijke te ontwarren en om simplificerende voorstellingen in de stadsstudie te counteren. Zo kan men via stadsbeelden in klassieke werken begrijpen hoezeer het beeld van de moderniteit ingebed is in een verhaal over schijnbaar ongeremde groei en dat daarbij de fascinatie of vrees voor het uitdijende universum van de moderniteit centraal komt te staan. Dat komt aan het licht in de voorstelling van de metropool, maar ook in artistieke stadsbeelden van kleinere steden vindt men sporen van dit impliciete verhaal. Kleinere steden worden niet zelden voorgesteld als symbolen van achterstand en banaliteit.

Uit een ander type van artistieke stadsbeelden, de beelden van de mediopolis, kan men daarentegen afleiden dat voor menig kunstenaar de stad een levensstijl impliceert die, wars van het groeimodel, verschillende aspecten van stedelijkheid combineert. Specifieke wijken van de metropool of middelgrote steden in hun totaliteit krijgen een betekenis die tegelijk verwijst naar vernieuwende culturele gebruiken én naar materiële vooruitgang. Zulke beelden zijn inspirerend voor de stadsstudie.

7. **Marynissen, Ann**, ‘De Nederlandse familienamengeografie 25 jaar later’
(Middagvergadering van 16 maart)

In de familienamengeografie wordt de intuïtie dat types familienamen in bepaalde regio’s voorkomen, maar in andere niet, wetenschappelijk onderbouwd.

In 1991 vormde het genereren met de computer van variabelenkaarten met de verspreiding van familienamentypes in het Nederlandse taalgebied een primeur. Dankzij de nieuwe technische mogelijkheden konden in de volgende jaren structurele naamgeografische tegenstellingen in het Nederlandse taalgebied, zowel wat de grammaticale als de lexicale motivering van de familienamen betreft, gedocumenteerd en verklaard worden. Deze methodologische innovatie werd in andere landen nagevolgd. In het rijtje van atlasprojecten is de *Deutscher Familiennamenatlas*, tot stand gekomen onder leiding van D. Nübling en K. Kunze, zonder twijfel de blikvanger (zie: <http://www.namenforschung.net/dfa/projekt>).

Sinds kort beschikt de spreekster over recent, gelijksoortig familienamenmateriaal voor Nederland en Vlaanderen (bevolkingsregisters 2007) en over nieuwe, gebruiksvriendelijke karteringssoftware (ontwikkeld door ir. Sebastiaan Marynissen), waarmee een nieuwe impuls aan het Nederlandse familienamengeografisch onderzoek kan worden gegeven.

Een belangrijke verbetering is dat naar keuze de relatieve of de absolute frequentie van de geselecteerde familienamentypes gekarteerd kan worden. Als familienaampatronen met hun relatieve frequentie voorgesteld worden, komen de geografische contrasten tussen de verschillende types sterker tot uiting dan bij een absolute voorstelling, tenzij het om laagfrequente namen gaat. Bovendien is, naar analogie met de methode van de *Deutscher Familiennamenatlas*, geopteerd voor in grootte variërende cirkelsymbolen, die proportionele taartdiagrammen worden als er in één plaats meerdere naamsvarianten zijn.

De kaarten die met het nieuwe materiaal en de nieuwe software zijn gemaakt, zijn zeer vergelijkbaar met de kaarten op basis van het 25 jaar oudere

materiaal. De onomastische structuur van het Nederlandse taalgebied is de jongste decennia niet fundamenteel gewijzigd, maar met het uitermate rijke familienamenmateriaal kunnen in de toekomst nog honderd en één linguïstisch interessante vraagstellingen onderzocht worden.

8. **Michajlova, Irina**, ‘Vanaf de *Beatrijslegende* tot B. Moeyaerts *Broere*. De Nederlandstalige literatuur in Russische vertaling’ (Middagvergadering van 16 november)

De lezing ging zowel over de opleiding van neerlandici in Rusland, als over de vertaalactiviteiten van Russische neerlandici, met accent op vertalingen van de Vlaamse auteurs. Voorts gaat het over de receptie van de Nederlandstalige literatuur in Rusland en over de vertaalproblemen die vertalers moeten oplossen wanneer ze aan de slag gaan met Vlaamse en Nederlandse teksten.

9. **Noble, Philippe**, ‘Een bloemlezing van de poëzie van Cees Nooteboom in het Frans: waarom, en hoe?’ (Ochtendvergadering van 18 mei)

Onder de titel *Le visage de l'œil* verscheen in maart 2016 een uitgebreide bloemlezing van het dichtelijk werk van Cees Nooteboom in Franse vertaling. De bundel werd gepubliceerd door Actes Sud, Nootebooms ‘vaste uitgever’ in Frankrijk. Aan de bloemlezing hebben meerdere vertalers meegewerkt, maar verreweg de meeste gedichten zijn door Noble vertaald, terwijl deze zich tot dan toe voornamelijk met het proza van de schrijver had bezig gehouden. De ontstaansgeschiedenis en het verschijnen van deze bloemlezing roepen dan ook verschillende vragen op die de spreker trachtte te beantwoorden: waarom heeft het zo lang geduurd voordat Nootebooms poëzie ingang vond in Frankrijk? Hoe werd deze bloemlezing samengesteld en op basis van welke criteria? Wat zijn de specifieke kenmerken van Nootebooms poëzie? Welke moeilijkheden bij het vertalen vloeiden daaruit voort? Hoe heeft Noble deze proberen aan te pakken? Wat leverde de samenwerking met de auteur op?

10. **Provoost, Anne**, ‘Opgepast voor de zinsnede! Streuvels over het tekortschieten van woorden’ (Middagvergadering van 20 januari)

Een lezing van Anne Provoost over de rol die Streuvels heeft gespeeld in het leren verwoorden door generaties Vlamingen.

Is taal nodig voor het voelen en het ervaren? Bestaan gedachten ook als ze niet zijn verwoord? De overtuiging dat verwoorden ons op het spoor brengt

van de relaties tussen onze ideeën, dat we altijd woorden zoeken die dekken wat we willen zeggen, en dat we een onderwerp maar leren kennen door erover te praten of te schrijven, zit diep in ons verankerd. Taal, daar zijn we zeker van, heeft een conceptualiserend vermogen. Maar is de voorwaarde van de gedachte dat hij in woorden is uitgedrukt? Wat betekent dit voor de ongrijpbare continue gedachtestroom die in ons brein aan de gang is? Wat is het aandeel van taal in onze emotionele ervaring, en in welke mate is ons bewustzijn afhankelijk van taal?

11. **Taeldeman, Johan**, ‘Onbeklemtoonde *-ie(s)* in plaats van *-ən(s)* in enkele Zuid-Vlaamse dialecten’

Zoals de titel al suggereert gaat de lezing over enkele categorieën van woord(vorm)en die in een Zuid-Vlaams gebied (met Ronse als epicentrum) eindigen op onbeklemtoonde *-ie(s)*, tegenover *-ən(s)* in de meeste andere Vlaamse dialecten. De lezing bestaat uit drie delen:

- (1) de linguïstische conditionering / distributie van *-ie(s)*-groepen als *veulie* (= *veulen*), *ijzerie* (= *ijzeren*), *Bertie* (= *Berten*), *ovies* (= *ovens*), *bovieste* (= *bovenste*), *beuntsies* (= *boontjes*), *boekskies* (= *boekjes*), *te Boonies* (= op het erf van Boone);
- (2) de geografie van Zuid-Vlaams *-ie(s)*;
- (3) de historische achtergrond / verklaring. Zeker voor de categorieën met *-ie+s* gaat de spreker uit van ouder *-ən(s)*, waarbij de cluster *-ns* gemouilleerd werd en dat leidde tot de ‘verkleuring’ van *ə* tot *ie*. Voor de vormen zonder *-s* gaat de spreker op zoek naar een andere verklaring (waarbij analogiewerking volgens hem een belangrijke factor is).

12. **Theissen, Siegfried**, ‘Belgisch Nederlands in de Grote Van Dale (2015) en in het *Woordenboek voor correct taalgebruik* (S. Theissen, P. Debrabandere, 2004)’

13. **Vandeweghe, Willy**, ‘Perspectief in taal’ (Ochtendvergadering van 17 februari)

Betekenis in taal is doorgaans iets redelijk herkenbaars als het gaat over fenomenen die zich tot beschrijving en afbeelding lenen: wat een tafel is, wat klauteren betekent, daar kan iedereen zich iets bij voorstellen. Bij abstracte grammaticale fenomenen als tijd en aspect, is de beschrijving al iets moeizamer. Partikels als *al*, *nog*, *nog niet*, *niet meer*, *pas* zitten daar ergens tussenin. Er is

sprake van een grammaticaal-lexicaal fenomeen dat met ontwikkelingen en tijdslijnen te maken heeft, en dat door sommige auteurs (waaronder mezelf) als ‘perspectiviteit’ wordt aangeduid, een fenomeen dat raakt aan aspect en aan kwantificatie. Hoewel het om een vrij abstract fenomeen gaat, lukt het vrij aardig om via visuele afbeeldingen tot inzicht te komen in de samenhang binnen de lexicale zone die door deze woorden wordt afgedekt.

14. **Van Istendael, Geert**, ‘Eilandjes van wanorde. Het literaire en politieke rommelen van Dirkje Kuik’ (Middagvergadering van 20 april)

Dirkje Kuik is nog geen tien jaar dood en wie kent nog haar naam, laat staan haar boeken? Dat noemt de spreker een lelijk onrecht. Haar literaire werk was uniek en is het ook nu nog. Niemand schreef en schrijft zoals Kuik. Zij combineerde de kronkels van Lawrence Sterne met de spanning van jongensavonturen, de fantastiek van Jean Ray en een voorliefde voor sleet en verval. Hoe meer wij een transparante en controleerbare wereld eisen, hoe subversiever haar verhalen zullen zijn.

15. **Van Loon, Jozef**, ‘Woorden die geschiedenis schrijven: Dorestad’ (Ochtendvergadering van 16 november)

Dorestad (nu Wijk-bij-Duurstede) was de belangrijkste Europese haven van de vroege middeleeuwen. De naam wordt nog steeds verklaard uit het Keltisch. In de lezing werd geargumenteed dat hij pas ontstond ca. 625 en werd gegeven door de politieke machthebbers van dat ogenblik in Austrasië.

2.2.3.3 *Literaire salons*

1. **Devoldere, Luc**, ‘Grandeur (en Misère) van Genua’ (Middagvergadering van 21 december)

Mede naar aanleiding van de bekroning van Pfeijffers werk *La Superba* las Luc Devoldere twee hoofdstukken voor uit zijn boek *Mijn Italië* (Atlas, Amsterdam, 2006), nl. ‘Centro storico’ en ‘Festival Internazionale di Poesia’.

2. **Spillebeen, Willy**, ‘Onbereikbaar’ (Ochtendvergadering van 16 maart)

Willy Spillebeen becommentarieerde zijn recent verschenen poëziebundel *Onbereikbaar* (P, Leuven, 2015), de derde bundel na zijn verzamelbundel *De geschiedenis van een steenbok* (2002).

Hij las er een aantal gedichten uit voor en lichtte ook zijn werkwijze en zijn poëzie-opvatting toe. Hij noemt zichzelf een beelddichter en een symbolist, veruimt de ik-persoon en nuanceert zodoende het autobiografische. De kernen van zijn poëzie, sinds zijn debuut in 1959, komen ook in deze bundel aan bod: de kleuren, de dieren, de kindertijd, liefde en dood, plastische kunsten, de natuur. Over de titel: Men komt nauwelijks verder dan de voorhof en reikt met te kleine handen naar het Heilige der Heiligen. Of: Het werkelijk belangrijke / blijft onbereikbaar.

3. **Van den Bremt, Stefaan**, ‘Vertaling van Emile Verhaeren, *Les Villages illusoires/Dorpen van zinsbedrog*’ (Ochtendvergadering van 15 juni)

Les Villages illusoires verscheen voor het eerst in 1895 (hetzelfde jaar waarin *Les Villes tentaculaires* het licht zou zien) bij de Brusselse uitgever Edmond Deman met een omslag, ontworpen door Theo Van Rysselberghe, en vier houtsneden van George Minne.

De bundel werd tijdens het leven van Verhaeren tot driemaal toe herdrukt: bij *Le Mercure de France* in 1899 en nog een tweede keer in 1914, een derde maal bij het Duitse Insel Verlag in 1913, met toevoeging van vijftien etsen van Henri Ramah (pseudoniem van de Brusselaar Henri-François Raemakers, 1887-1947). Deze etsen zijn opgenomen in de tweetalige editie – met de vertalingen van Stefaan van den Bremt – van Uitgeverij P.

Zoals bij hem gebruikelijk, bracht Verhaeren bij elke nieuwe druk wijzigingen aan: niet alleen veranderde hij versregels en strofen, ook verving hij integraal twee gedichten. De vertaling vertrekt van de laatste door de dichter herziene druk.

Met zijn commentaar bij Henri Ramah’s prenten die op een scherm geprojecteerd werden, riep Stefaan van den Bremt een beeld op van Verhaerens *Dorpen van zinsbedrog*. Hij verklaarde ook de titel en wees op de invloed van de utopische socialist Elisée Reclus.

2.3 OPENBARE VERGADERINGEN VAN DE ACADEMIE IN 2016

2.3.1 KANTeLING 2016: KASTEEL BEAUVOORDE, 6 JULI 2016

In 2015 werd de traditionele openbare julivergadering in het Kasteel Beauvoorde uitgebreid tot een literair festival, n.a.v. de lancering van de literaire canon. In 2016 werd op de ingeslagen weg verdergegaan. Onder de noemer KANTeLing wil de Academie voortaan jaarlijks een literair en/of wetenschappelijk publieksevenement organiseren in en om het Kasteel Beauvoorde.

De editie 2016 van het KANTeLing-festival stond in het teken van de 130e verjaardag van de KANTL. In een eclectisch programma werden enkele oud-academieleden, zowel schrijvers als wetenschappers, voor het voetlicht gebracht.

Walter Van den Broeck ging in eigen proza op zoek naar zijn fascinatie voor Gerard Walschap. Acteur Mark Verstraete speelde een unplugged versie van Maurice Gilliams' *De man in de mist*. Dichteres Charlotte van den Broeck verkende de poëzie van Christine D'haen, en bracht tevens een selectie uit haar eigen bekroonde dichtwerk. Historicus en gewezen Oost-Vlaams provinciegouverneur Herman Balthazar hield twee causerieën over politiek boegbeeld Camille Huysmans.

Hoogleraar Nederlandse literatuur Hans Vandevoorde sprak een laudatio uit als imaginaire opvolger van August Vermeylen als lid van de Academie. Hoogleraar mediëvistiek Frank Willaert hield een causerie over Jozef van Mierlo, 'geschiedschrijver der Middelnederlandse letterkunde'.

Studio moscou bracht een audiovisuele performance rond de Willemsschrijftjes, de befaamde 19e eeuwse dialectenenquête van Pieter Willems.

De gevarieerde namiddag werd muzikaal omlijst door het trio The Chai Connection.

2.3.2 PLECHTIGE OPENINGSVERGADERING, 19 OKTOBER 2016

In deze vergadering werd de Prof. dr. Leon Elautprijs uitgereikt aan Janneke Weijermars. Met deze prijs bekroont de KANTL een wetenschappelijke studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse Beweging.

Ook werd de nieuwste aflevering van *Verkenningen* voorgesteld. Leen Huet schreef hiervoor een essay over het academiegebouw en de kunstcollectie van de KANTL, met als titel: *'Een schone gevel met zijn sieraden en wat zich daar achter bevindt'*.

Op de vergadering hield zij een lezing over dit thema. Deze lezing werd voorafgegaan door een causerie van vast secretaris Willy Vandeweghe, met als titel *'Een schone gevel voor een 130-jarige'*. Hierin reflecteerde hij over de 130-jarige geschiedenis van de Academie (zie 7.5.3.).

2.3.3 INSTALLATIEVERGADERINGEN

In 2016 werd één installatievergadering gehouden. Op 15 juni werd Leen Huet geïnstalleerd als lid van de Academie. De toespraken bij deze installatie zijn opgenomen onder 7.3.

2.4 VOORJAARS- EN NAJAARSCONFERENTIES

2.4.1 VOORJAARSCONFERENTIES 2016

De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde organiseert conferenties waarin haar leden recent werk onder de aandacht brengen van een breed publiek. De KANTL-conferenties 2016 werden gehouden door Erik Vlamincx, Willy Spillebeen en Stefaan van den Brecht.

Op woensdag 16 maart sprak Erik Vlamincx over zijn roman *De Zwarte Brug*. Willy Spillebeen liet het publiek op woensdag 20 april kennismaken met zijn poëziebundel *Onbereikbaar*. Op woensdag 15 juni presenteerde Stefaan van den Brecht *Dorpen van zinsbedrog*, zijn vertaling van Emile Verhaerens *Les villages illusoires*.

2.4.2 NAJAARSLEZINGEN 2016: TUSSEN UTOPIA EN BEELDENSTORM. CONFLICTERENDE OPINIES IN EEN BEWOGEN EEUW

In 2016 werden twee markante gebeurtenissen uit de 16e eeuw herdacht. 450 jaar geleden, in de zomer van 1566, raasde de eerste beeldenstorm over de Nederlanden. 50 jaar eerder, in 1516, verscheen in Leuven de Utopia van Thomas More. Deze twee gebeurtenissen die de spanningsboog van een bewogen eeuw markeerden, vormden het uitgangspunt voor een gezamenlijk initiatief van de KANTL en de KVAB. Het herdenkingsprogramma omvatte een colloquium “500 jaar Utopie” in het Paleis der Academiën, en een lezingenreeks “Tussen Utopia en Beeldenstorm” in het KANTL-gebouw in Gent. In deze reeks, georganiseerd door Marijke de Wit, kwamen auteurs aan het woord met een recente publicatie, of met *work in progress* over een figuur uit de 16e eeuw in de Nederlanden. Zij spraken over hun personage en over zijn omgang met, en reactie op de politieke, maatschappelijke, ideologische en religieuze omwentelingen van zijn tijd.

Programma

6/10/2016	Erik de Bom: Persoonlijk geluk in de ideale samenleving van Thomas More
13/10/2016	Joris de Zutter: “Ick en weet niet meer cat ende hont”. Marcus van Vaernewycks verslag over de Beeldenstorm in Gent
20/10/2016	Leen Huet: Pieter Bruegel, schilder in “een zeer zieke tijd”
27/10/2016	Ruud Ryckaert: De Antwerpse Spelen van 1561. Een toneelfestival aan de vooravond van de Beeldenstorm
10/11/2016	Jeanine de Landtsheer: De Colloquia van Erasmus: van didactische dialoog tot polemische satire

- 17/11/2016 Marijke de Wit: Cornelis de Schepper (1501-1555), diplomaat van Karel V
- 24/11/2016 Gustaaf Janssens: Na de Beeldenstorm: Alva in de Nederlanden, de man en de mythe.

2.5 KANTL-COLLOQUIUM

STUDIEDAG “DENKEN OVER POËZIE EN VERTALEN. DE DICHTER CEES NOOTEBOOM IN VERTALING”

De organisatie van dit colloquium was een initiatief van Het Centrum voor Literatuur in Vertaling (UGent/VUB) en de KANTL. Het wetenschappelijk comité bestond uit Désirée Schyns (UGent), Philippe Noble (KANTL) en Willy Vandeweghe (KANTL).

De auteur woonde de studiedag bij en nam deel aan het afsluitende panelgesprek.

Programma:

EERSTE DEEL ACADEMISCH PROGRAMMA: NOOTEBOOMS POËZIE, VERTALING EN RECEPTIE. SESSIEVOORZITTER: LIEVE JOOKEN (UGENT, CLIV)

Lezingen:

- Susanne Schaber (Essayist, redacteur van het Verzameld Werk van Nooteboom bij uitgeverij Suhrkamp). “Das Gedicht ist ein Kosmos, die Welt ein Wort. Zu Themen und Leitmotiven in der Lyrik von Cees Nooteboom.”
- Ton Naaijken (Universiteit Utrecht). “Denken over poëzie vertalen.”
- Pawel Zajas (Adam Mickiewicz University Poznań, Polen): “Homo scriptor, homo editor, homo lector. Cees Nooteboom, Siegfried Unseld en Elisabeth Borchers.”

TWEEDE DEEL ACADEMISCH PROGRAMMA: DE DICHTER ALS VERTALER. SESSIEVOORZITTER: ARVI SEPP (VUB, UA, CLIV)

Lezingen:

- Esther Op de Beek (Universiteit Leiden): “‘De woorden willen alle kanten op’. Cees Nooteboom en het vertalen van poëzie.”
- Yves T’Sjoen (UGent, CLIV). “‘Een reiziger ben ik, die op weg was naar rust’. De dichter Cees Nooteboom als poëzievertaler.”

- Stéphanie Vanasten (Université Catholique de Louvain): “‘Het effect van toevalligheid’. Cees Nooteboom en de Franse poëzie-vertalingen in ‘Avenue’.”)

DERDE DEEL ACADEMISCH PROGRAMMA: CEES NOOTEBOOMS POËZIE IN VERTALING. SESSIEVOORZITTER: ILSE LOGIE (UGENT, CLIV)

Lezingen:

- Jane Fenoulhet (University College London): “Vertaalstrategieën ontsluiten: de drie Engelse versies van Nootebooms gedicht ‘Bashō I-IV’ vergeleken.”
- Stefaan Evenepoel (UGent, CLIV): “Op reis naar zijn gedichten. De poëzie van Nooteboom in Franse en Engelse vertaling.”

De studiedag werd afgesloten met een forumdiscussie met de dichter Cees Nooteboom en zijn vertalers in het Duits, Engels, Russisch en Frans. Naast Cees Nooteboom namen Irina Michajlova, Ard Posthuma, David Colmer en Philippe Noble deel aan de discussie. Moderator was Désirée Schyns.

2.6 WETENSCHAPPELIJKE EN LITERAIRE PRIJZEN: VERSLAGEN

2.6.1 WETENSCHAPPELIJKE PRIJS VAN DE KANTL

In 2016 werd de Prof dr. Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse beweging uitgereikt.

De jury oordeelde over de productie in dit domein in de periode 2012-2015. De jury van de Elautprijs 2016 vergaderde op vrijdag 10 juni en bestond uit de KANTL-leden Piet Couttenier, Anne Marie Musschoot (voorzitter & verslaggever), Wim Vandenbussche, Leen van Dijck, en Bruno de Wever als extern expert.

Na beraad stelde de jury voor de Prof. dr. Leon Elautprijs 2016 toe te kennen aan Janneke Weijermars, voor haar publicatie Stiefbroeders. Zuid-Nederlandse letteren en natievorming onder Willem I, 1814-1834 (Hilversum, Verloren, 2012). De Academie volgde het advies van de jury in haar Algemene Vergadering van 15 juni 2016.

Juryverslag

De opdracht van de jury was een studie te bekronen over de culturele Vlaamse Beweging in de 19e en de eerste helft van 20e eeuw. Daarvoor werden zeven

werken geselecteerd, waaronder enkele studies en biografieën van gerenommeerde auteurs.

Ter vergadering werd in de eerste plaats geconstateerd dat zich een moeilijke keuze aandiende tussen enerzijds gevestigde reputatie en anderzijds jong veelbelovend talent, maar al gauw werd gepleit voor wat één van de juryleden een moedige keuze noemde. Moedig: dat is de keuze voor een aankomende jongere onderzoeker. Na zorgvuldige afweging – er waren verschillende jonge onderzoekers – werd beslist de prijs toe te kennen aan Janneke Weijermars, voor haar studie *Stiefbroeders. Zuid- Nederlandse letteren en natievorming onder Willem I, 1814-1834*, de bewerkte versie van haar proefschrift, voorgelegd in Antwerpen in 2012 en nog in hetzelfde jaar uitgegeven bij Verloren te Hilversum. In 2015 is hiervan al een Engelse vertaling verschenen als *Stepbrothers. Southern Dutch Literature and Nation-Building under Willem I, 1814-1834*, uitgegeven bij Brill te Leiden en Boston, als nummer 8 van de gerenommeerde reeks ‘National Cultivation of Culture’, uitgegeven door Joep Leerssen.

In *Stiefbroeders* onderzoekt de auteur de structuur en identiteit van de Zuid-Nederlandse literatuur in de Hollandse Tijd, waarmee ze een leemte opvult in onze kennis. Het gaat immers om een onderbelichte periode in de geschiedenis van de Nederlandse literatuur in het Zuiden. De studie brengt niet alleen een massa nieuwe gegevens aan het licht, geput uit bronnen uit Vlaanderen én Nederland, maar biedt ook inzicht in de aard en de ontwikkeling van de literatuur in het Zuiden tussen ongeveer 1815 en 1830. De auteur knoopt in de eerste plaats aan bij het onderzoek naar de ontwikkeling van het nationaal bewustzijn en de nationale identiteit in de negentiende eeuw. Ze verruimt onze kennis van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en levert nieuwe inzichten op in de mislukking van de natievorming van Willem I: mislukking die ze wijt aan de verdeeldheid in het zuidelijke veld. Tegelijk laat ze zien hoe in het Verenigd Koninkrijk de kiemen werden gelegd voor de Vlaamse Beweging.

In de studie wordt onderzocht hoe de identiteit in het Zuiden zich ontwikkelde in interactie met de literatuur in Nederland, maar ook in de historische context van de culturele natievorming – Willem I zette immers taal en literatuur in als natievormende factor – én van een literair bedrijf dat zich in het Zuiden moeizaam losmaakte van andere maatschappelijke systemen, zoals religie en politiek. Op die manier worden veel gegevens verrassend met elkaar in verband gebracht. De analyse van het boekbedrijf, het onderwijs, het taalvraagstuk, de genootschapscultuur, de literaire kritiek, de literaire productie, de leescultuur enzovoort – dat zijn de instituties die fungeren als ruggengraat van de literaire geschiedenis – wordt op een tijdlijn geplaatst, waardoor de lezer

inzicht krijgt in een historische ontwikkeling van het literair bedrijf binnen de context van de geschiedenis van Zuid-Nederland onder Hollands bewind. Door deze ‘functionalistische’ aanpak wordt overduidelijk aangetoond dat dit verhaal complex en veelkantig is. De belangrijkste bron op het gebied van het nationalismeonderzoek heeft de auteur gevonden bij Joep Leerssen, van wie ze overneemt dat het ‘literaire bedrijf niet zomaar een bijproduct is’ van nationalisme, maar er integendeel ‘de aandrijver en graadmeter’ van is (p. 18). Het baart wel enige verwondering dat ze niet ook is ingegaan op het werk van Miroslav Hroch, maar de meerwaarde van haar onderzoek zit in het gebruik van een uitgebreide selectie briefmateriaal die geraadpleegd werd in diverse archieven, en die het verhaal van de literatuur tijdens het Verenigd Koninkrijk op een nieuwe manier stoffeert. De titel van het werk, *Stiefbroeders*, geeft uitstekend de indruk weer die bij de lezer achterblijft over die letterkundige Noord-Zuid-dialoog.

Een belangrijke verdienste van deze studie is dat de Zuid-Nederlandse letteren zeer breed worden gedefinieerd en dat werd gekozen voor een panoramisch perspectief waarbij casussen als steekproef worden uitgewerkt. Dit helikopterperspectief (zoals het werd genoemd door één van de juryleden) geeft het boek grote vernieuwende waarde. De auteur geeft aan dat de Zuid-Nederlandse natie nog zeer volatiel was: allerlei benamingen: Belgisch, Vlaams, Brabants, Nederduits en Nederlands werden nog door elkaar gebruikt. Er kan hierbij wel opgemerkt worden dat de Belgische proto-natie in de eerste plaats gekoppeld was aan de strijd tegen het absolutisme, die veel belangrijker was dan taalaangelegenheden.

De tekst is toegankelijk voor niet-specialisten. Historische personages worden goed gesitueerd. De uitgave is verzorgd. Registers ontsluiten het werk. Uitgeverij Verloren heeft er een fraai boek van gemaakt, compleet met leeslint en illustraties in kleur. De Engelse vertaling zorgt intussen ook al voor een terecht zeer brede verspreiding van het boek.

Tot slot nog dit:

Janneke Weijermars doceert momenteel Moderne Nederlandse Literatuur aan de Universiteit Groningen. Zij is samen met onder meer Rik Vosters (VU Brussel) medeoprichter en coördinator van de succesvolle Werkgroep Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, die eerder ook al binnen deze Academie aan een uitgebreid forum werd voorgesteld op studiedagen en in lezingen. Janneke Weijermars is ook bestuurslid van de Werkgroep De Negentiende Eeuw en redactielid van het *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis*. Janneke Weijermars is een jonge, zeer actieve en toonaangevende neerlandica

en brengt in haar boek een nieuwe, verfrissende kijk op de geschiedenis. Daarom verdient zij bekroond te worden met de Elautprijs.

2.6.2 LITERAIRE PRIJS VAN DE KANTL

Voor de Prozaprijs 2016 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde kwamen alle Nederlandstalige romans, gepubliceerd in de periode 2011-2015, in aanmerking.

De jury (Hugo Brems (voorzitter), Piet Couttenier, Luc Devoldere, Bart Vervaeck, Erik Vlamincx) las uit die periode heel wat romans die uitblinken door gedegen vakmanschap, door de kracht van hun compositie en stilistisch meesterschap, maar besliste uiteindelijk om de prijs toe te kennen aan *La Superba* van Ilja Leonard Pfeijffer.

Juryverslag

Het is een buitengewoon rijke, labyrinthische, fascinerende en verwarrende roman, waarin de stad Genua, bijgenaamd *La Superba*, de ongenaakbare hoofdpersoon is. Daarbinnen gaat het over de schrijver Ilja, die er zijn weg probeert te vinden, over migratie en vluchtelingen, over mogelijke en onmogelijke liefde, over werkelijkheid en verbeelding en over het schrijven van dat alles.

Het boek is zo rijk dat je, als in de stad zelf, als lezer om iedere hoek weer nieuwe wegen en steegjes vindt. Sommige lopen dood, andere blijken op geen enkele kaart te passen.

Toonaarden en genres, engagement en spot, eruditie en banaliteit, het groteske en het intieme leven hier met elkaar en door elkaar heen.

La Superba is een boek dat fascineert en afstoot, dat ontroert en bij momenten doet walgen, dat choqueert en dat verontrust, dat doet nadenken en doet lachen. Een roman die je niet loslaat. Reden genoeg om te bekronen met de prozaprijs van de KANTL.

Voor de laudatio van de juryvoorzitter: zie 7.4.

2.7 INTER-ACADEMISCHE PARTNERSCHAPPEN

2.7.1 JONGE ACADEMIE (JA)

In de adviesraad van de JA zetelen voor de KANTL Willy Vandeweghe (lid) en Frank Willaert (plaatsvervanger). Stefaan van den Bremt is lid van de werkgroep voor de uitbreiding van de Jonge Academie met kunstenaars.

2.7.2 ALL EUROPEAN ACADEMIES (ALLEA)

De KANTL is net als haar Franstalige tegenhanger ARLLF sinds 2014 lid van de overkoepelende vereniging van Europese academies, genaamd ALL European Academies of ALLEA (zie: www.allea.org). De vast secretaris nam deel aan het jaarlijks congres en de jaarlijkse business meeting in Wenen (18-19 april 2016). Daar werd ook de ALL European Academies Madame de Staël Price for Cultural Values uitgereikt aan Prof. Rémi Brague, emeritus hoogleraar filosofie van de Université Paris 1 Panthéon Sorbonne, voor zijn onderzoek naar de relatie tussen cultuur en godsdienst, met name de 3 monotheïstische wereldgodsdiensten. De Europese commissaris voor Europees Nabuurschapsbeleid en Uitbreidingsonderhandelingen Johannes Hahn overhandigde de prijs.

Hoofdstuk 3:

Resultaten van de wetenschappelijke werking in 2015

De KANTL is een cultureel-wetenschappelijke overheidsinstelling, een onafhankelijk en multidisciplinair genootschap, met rechtspersoonlijkheid. De Academie heeft als doel de studie, beoefening en bevordering van de Nederlandse taal en de Nederlandse letterkunde. Deze missie is decretaal vastgelegd.

3.1 PERIODIEKE PUBLICATIES VAN DE ACADEMIE

3.1.1 JAARBOEK VAN DE KANTL

In juni 2016 verscheen *Jaarboek 2016*, onder redacteurschap van de vast secretaris.

Het *Jaarboek* voor een bepaald jaar behandelt de toestand van de Academie op 1 januari van het genoemde jaar; de informatie over de werking betreft het voorafgaande kalenderjaar.

De prijs per deel bedraagt €15,00. Nog verkrijgbaar: 1991 en de volgende, voor €11,00.

3.1.2 VERSLAGEN & MEDEDELINGEN

De inhoudelijke kwaliteit van het tijdschrift stemde ook in de voorbije jaargang tot tevredenheid. Dankzij de gewaardeerde inspanningen van erelid Georges de Schutter, die het redactiesecretariaat op zich genomen heeft, werd de achterstand in het publicatieritme van dit tijdschrift bovendien aanzienlijk gereduceerd.

In 2016 verschenen een speciaal dubbelnummer met twee postuum gepubliceerde teksten van P.C. Paardekooper (2015/1-2), een nummer met ‘losse’ teksten (2015/3) en een dubbel huldenummer voor Jan Goossens, erelid van de Academie (2016/1-2). Het dubbelnummer met teksten van P.C. Paardekooper en het huldenummer voor Jan Goossens werden resp. op 15 juni en 16 november 2016 aan het publiek voorgesteld (zie verder: 5.1.3. en 5.1.5.).

Een jaarabonnement op V&M kost €36,00 en kan worden besteld via het secretariaat van de KANTL.

De online en *open access* publicatie van V&M werd geactiveerd bij de levering van het eerste nummer van jaargang 2011. Sedert dat moment verschijnen alle nummers van het tijdschrift integraal online via deze URL: <http://www.verslagenenmededelingen.be/>

Voor het online tijdschrift waren er op 1 januari 2016 216 geregistreerde gebruikers. Dat zijn er 7 meer dan in 2015.

3.1.3 VERKENNINGEN

In 2016 verscheen het derde nummer van *Verkenningen*: “*Een schone gevel met zijn sieraden en wat zich daarachter bevindt*”: *Verkenningen in de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*.

In dit nummer worden de bouwgeschiedenis, de kunstschaten en de wetenschappelijke rijkdommen van het Academiegebouw beschreven. Terwijl de historische foto's tonen hoe het gebouw er vroeger uitzag, beschrijft Academielid Leen Huet ook wat er zich vandaag in het pand afspeelt. *Verkenningen* #3 is een kleine reisgids door het huis en het interieur van de Academie.

Verkenningen is een onregelmatig verschijnende uitgave van de KANTL. Het wordt te koop aangeboden via het secretariaat van de Academie. De kostprijs van elk nummer bedraagt €10,00.

3.2 MONOGRAFIEËN EN VERZAMELWERKEN

Een overzicht van alle publicaties van de KANTL kan geraadpleegd worden op kantl.be/publicaties/publicaties.

Publicaties bestellen kan via dat adres meteen online. U kunt zich daarvoor ook richten tot de boekhandel, tot het secretariaat van de Academie of (voor publicaties vanaf 2016) voortaan ook tot de website van de Universitaire Pers Leuven.

De KANTL geeft wetenschappelijk en essayistisch werk uit op het gebied van de Nederlandse taal- en letterkunde. Daarnaast publiceert zij ook studies in verband met de bredere cultuur en geschiedenis van het Nederlandse taalgebied. De KANTL-publicaties vormen zo een waardevolle aanvulling op de schaarse taal- en letterkundige uitgaven die binnen het commerciële circuit kunnen verschijnen. Om bepaalde aspecten van de wetenschappelijke uitgeverij beter te stroomlijnen, werkt de KANTL sinds september 2016 samen met Universitaire

Pers Leuven. Door de productie en de verdeling van haar publicaties aan een gereputeerde professionele partner toe te vertrouwen, kan zij zich beter concentreren op acquisitie van manuscripten en redactionele begeleiding van auteurs.

De KANTL publiceerde in 2016 slechts één nieuwe titel.

3.2.1 LUCAS D'HEERE, *TABLEAU POETIQUE. VERZEN VAN EEN VLAAMSE MIGRANT-KUNSTENAAR VOOR DE ENTOURAGE VAN DE SEYMOURS OP WOLF HALL* – FREDERICA VAN DAM EN WERNER WATERSCHOOT (ED.)

Over het boek

Tableau Poetique is een tot voor kort onbekende tekst van de Gentse schilderdichter Lucas d'Heere (1534–1584). Recent werd hij echter in een Engelse adellijke bibliotheek herontdekt door Frederica van Dam. Het unieke handschrift bevat een reeks Franse gedichten, hoofdzakelijk sonnetten, gericht tot leden van de Engelse politieke elite in de periode 1569-1572.

De collectie is zowel historisch als literair uiterst belangrijk. D'Heere blijkt in de hoogste Engelse kringen veel nadrukkelijker werkzaam geweest te zijn dan tot nu toe werd vermoed. Zijn politieke rol in de Nederlandse Opstand moet dan ook geherwaardeerd worden.

In deze uitgave situeert Frederica van Dam de dichtende schilder Lucas d'Heere in het zestiende-eeuwse Engeland. Daarna volgt een geannoteerde tekstditie van het volledige handschrift door Werner Waterschoot. *Tableau Poetique*, dat een onmisbare schakel vormt in de evolutie van het sonnet als dichtvorm binnen de Nederlandse literatuur, wordt met deze uitgave voor het eerst beschikbaar gemaakt.

De presentatie

Het boek verscheen in het najaar van 2016, maar werd pas op 20 april 2017 in het Academiegebouw aan het publiek gepresenteerd.

3.3 DE WERKING VAN HET KANTL-ONDERZOEKSCENTRUM CTB IN 2016

3.3.1 ALGEMEEN OVERZICHT

In 2016 bleef de personeelsbezetting van het Centrum voor Tekstditie en Bronnenstudie beperkt tot twee onderzoekers (1,9 vte), m.n. Ron van den

Branden en Bert van Raemdonck. In de context van zijn masteropleiding Historische Letterkunde heeft Bert Cambier daarnaast ook een maand stage gelopen bij het CTB.

Door de afwezigheid van Bert van Raemdonck gedurende enkele maanden hebben enkele projecten enige vertraging opgelopen. Niettemin werd er ook in 2016 heel wat werk verricht door het onderzoekscentrum.

3.3.2 TEKSTEDITIE

De correspondentie van Stijn Streuvels met zijn uitgevers

Het tweede (en laatste) deel van een groot editieproject rond Stijn Streuvels is in 2016 afgerond. De online editie bevat nu meer dan 2.500 brieven uit de correspondentie van Stijn Streuvels met zijn uitgevers.

In november 2014 had het CTB al Streuvels' correspondentie met uitgevers als Lannoo, De Bock, Standaard en Zonnewende online gepubliceerd. Aan die 1.935 Nederlandstalige brieven werden in 2016 nog eens 596 Duitstalige brieven van en aan Engelhorn, Insel, Langen-Müller en Wiener Verlag toegevoegd.

Om te begrijpen hoe een auteur als Stijn Streuvels zich in de oorlogsjaren ten opzichte van bezettend Duitsland heeft gedragen, is de publicatie van deze bronnen cruciaal en noodzakelijk. Samen met de eerder gepubliceerde brieven bevatten ze een schat aan informatie over de zakelijke aspecten van Streuvels' schrijverschap. Hoe kwamen werken als *De vlaschaard* of *De teleurgang van den waterhoek* tot stand? Hoe werd de vormgeving van die boeken bepaald? Was Streuvels een sterke onderhandelaar? En op welke manier kreeg hij als Vlaamse schrijver ook in Duitsland voet aan de grond? Op dergelijke vragen geven deze brieven een antwoord.

In de correspondentie wordt verwezen naar honderden personen en literaire werken van Streuvels en zijn tijdgenoten. Meer dan 10.000 annotaties lichten de correspondentie toe. Van de meeste brieven zijn ook digitale facsimile's in de editie opgenomen. Editeur Joke Debusschere voerde het leeuwendeel van het werk uit. Tegelijk is de editie ook de bekroning van het werk dat vele medewerkers van het CTB in de loop der jaren aan het project hebben geleverd.

De digitale editie met meer dan 2.500 brieven van en aan Stijn Streuvels is volledig online raadpleegbaar via de website van het CTB: <http://edities.kantl.be/streuvels/index.htm>

Ze werd op **16 maart 2016** in de KANTL aan het publiek gepresenteerd.

Maurice Gilliams – Elias of het gevecht met de nachtegalen

Het bekendste werk van Maurice Gilliams is ongetwijfeld *Elias of het gevecht met de nachtegalen*. Die korte roman is opgenomen in de literaire canon die in 2015 door de KANTL en het VFL werd bekendgemaakt. In 2015 publiceerde de KANTL een historisch-kritische editie van *Elias*.

Om vergelijkend wetenschappelijk onderzoek tussen de verschillende versies van deze roman makkelijker te maken, is het CTB in 2016 begonnen met de voorbereiding van een digitale (en uitgebreide) editie van *Elias*. Die editie zal in 2017 online worden gepubliceerd.

Mark Insingel – Verzamelde gedichten

Mark Insingel is een belangrijke en unieke avant-gardistische stem in de naoorlogse poëzie. Samen met de Universiteit Gent en Poëziecentrum werkte het CTB in 2016 aan een wetenschappelijk verantwoorde verzameling van zijn poëzie.

Terwijl Bert van Raemdonck voor de editiewetenschappelijke begeleiding van het project zorgt, schetst Lars Bernaerts (Universiteit Gent) in een nawoord de ontwikkelingen in Insingels dichtwerk tegen de achtergrond van zijn volledige oeuvre.

Met deze uitgave willen de betrokkenen oude en nieuwe lezers vertrouwd maken met het poëtische oeuvre van Mark Insingel, die erlid is van de KANTL. De wetenschappelijk gefundeerde editie van zijn werk is ook belangrijk voor professionele lezers (zoals critici en onderzoekers), die hun beeld van de Vlaamse avant-gardepoëzie met dit werk kunnen vervolledigen.

Het boek is een uitgave van Poëziecentrum. Het verschijnt in het voorjaar van 2017.

3.3.3 BRONNENSTUDIE

Marktliederen

De bibliotheek van de KANTL beschikt over een vrij onbekende en bijzondere verzameling volksliederen (ook bekend als ‘marktliederen’ of ‘straatliederen’). De KANTL bezit iets meer dan 1.100 liederen, verspreid over 437 aparte bronnen. Vooral de oudere bladen zijn uniek.

De verzameling omvat een tiental bundels en beslaat een periode van ongeveer 150 jaar. De vroegste liederen dateren van circa 1750, de meest recente uit de periode net voor 1900.

Stagiair Bert Cambier verijnde in 2016 de gedetailleerde inventaris van deze collectie, die in 2015 werd samengesteld door Robin Segers, eveneens een

stagiair. Alle liedbladen werden zorgvuldig en grondig beschreven. Deze inventaris vormt de noodzakelijke basis voor een wetenschappelijke ontsluiting van dit unieke bronnenmateriaal. Van die ontsluiting wordt (in overleg met het Meertens Instituut, dat een online inventaris van gelijksoortige marktliederen aanbiedt) in 2017 werk gemaakt.

Toponymisch woordenboek

Het CTB bereidde in 2016 de overname voor van een grote verzameling gedigitaliseerde steekkaarten met Oost-Vlaamse toponiemen. De collectie werd samengesteld door Luc van Durme, erelid van de Academie, en is gebaseerd op het werk van Maurits Gysseling.

Het CTB zorgt voor de ontsluiting van de steekkaarten, die door de provincie Oost-Vlaanderen werden gescand. De gedigitaliseerde kaarten zullen in een minimale zoekinterface worden geïntegreerd, en vanaf 2017 online raadpleegbaar worden gemaakt via de website van het CTB.

3.3.4 STUDIEDAGEN

De jaarlijkse studiedag die het CTB normaal gezien i.s.m. Poëziecentrum en de onderzoeksgroep Teksteditie Literatuur in Vlaanderen (Universiteit Gent) organiseert, is in 2016 niet doorgegaan.

Bert van Raemdonck stelde op 21 september in Brussel wel het canonproject van de KANTL voor tijdens de eerste overlegdag van het PLISA (Platform Literatuur en Samenleving). Het PLISA is een initiatief van het tijdschriftenverband FOLIO, het Vlaams Fonds voor de Letteren en enkele Vlaamse literatuurwetenschappers. Het wil goede praktijken aanreiken en voorstellen doen voor een nieuwe samenwerking tussen kritiek, onderwijs en universiteit.

3.3.5 INTERNE DIENSTVERLENING

Bert van Raemdonck en Nicolas Leus zijn nauw betrokken bij het KANTL-project i.v.m. de literaire canon (zie hoofdstuk 4).

Bert van Raemdonck zorgde ook voor de communicatie van de Academie, o.m. door het beheer van de websites, Facebook- en twitteraccounts van de KANTL, het CTB en de literaire canon.

Ron van den Branden beheerde de Academieserver en was betrokken bij alle ICT-gerelateerde aspecten die met de werking van de KANTL gepaard gaan.

3.3.6 MEDEWERKING AAN WETENSCHAPPELIJKE TIJDSCHRIFTEN

Ron van den Branden is technisch redacteur van de *Journal of the Text Encoding Initiative (JTEI)*, een internationaal tijdschrift met *peer reviewing*. [<http://journal.tei-c.org/>]

3.3.7 MEDEWERKING AAN ANDERE PUBLICATIES

Bert van Raemdonck was betrokken bij de productie van *Verkenningen #3 : “Een schone gevel met zijn sieraden en wat zich daarachter bevindt” : Verkenningen in de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* (zie 3.1.3).

3.4 BIBLIOTHEEKWERKING

3.4.1 BIBLIOGRAFIE VAN DE LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN IN VLAANDEREN EN NEDERLAND

Vanwege het Letterenhuis, het Centrum voor de Studie van het Vlaams Cultuurleven en het Centrum voor de Bibliografie van de Neerlandistiek kwam in 2011 de vraag of er vanuit de KANTL ondersteuning kon worden geboden voor het project *Bibliografie van de Literaire Tijdschriften in Vlaanderen en Nederland* (BLTVN). De digitale versie van deze BLTVN is een voortzetting van de reeks die in boekvorm verscheen van 1972 tot en met 2000. De huidige online-versie werd tot 2009 samengesteld door de Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) en het Centrum voor de Bibliografie van de Neerlandistiek (Koninklijke Bibliotheek van België), respectievelijk verantwoordelijk voor de Nederlandse en de Vlaamse tijdschriften. Database en website worden onderhouden door de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek.

In het werkjaar 2011 besliste de Bestuurscommissie om dit project wat de invoer van de Vlaamse literaire tijdschriften betreft, te integreren in de werking van de KANTL-bibliotheek, in nauwe samenwerking met de Haagse KB. Daarbij zou de lacune 2009-2011 eveneens worden aangevuld. In de laatste maanden van 2011 is hiermee een aanvang gemaakt. De bijkomende inzet van bibliotheekpersoneel bleek haalbaar omdat eind 2011 de retrocatalogisering voor 95 % was voltooid, en de lopende catalogisering sneller kan gebeuren door nieuwe mogelijkheden van het bibliotheekstelsel. Medewerking aan dit project is een vorm van structurele dienstverlening aan het werkveld die past

binnen de decretale opdracht van de KANTL en binnen het door de Overheid gewenste geïntegreerd letterenbeleid.

Men kan dit zoekinstrument voor de literaire tijdschriften raadplegen op <http://bltvn.kb.nl/>.

Volgens plan werd de jaargang 2016 van de tijdschriften *DW&B*, *NY*, *Het Liegend Konijn*, *Gierik NVT*, *Deus ex Machina*, *Oostland*, *Poëziekrant* en *Kluger Hans* onmiddellijk ingevoerd bij ontvangst.

Tussendoor werden de lacunes voor de *Poëziekrant* (2009-2013) aangepakt. De tijdschriften *Schoon Schip*, *Weirdo's* en *WeL* blijven met een achterstand kampen en worden, wegens tijdsgebrek, ook niet ingevoerd bij binnenkomst. Deze tijdschriften staan niet op de gezamenlijke lijst van de Nederlandse Taalunie, Het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds (<http://www.literairetijdschriften.org/>) en hebben de laagste prioriteit.

3.4.2 WERKING BIBLIOTHEEK 2016

3.4.2.1 Aanwinsten

	boektitels	tijdschrifttitels	jaarboeken	totaal	opmerking
2011	582	93	42	717	
2012	723	66	28	817	
2013	2281	86	30	2397	Nalatenschap Van der Heyden
2014	1139	96	40	1245	Nalatenschap Van der Heyden
2015	460	60	27	547	
2016	324	69	28	421	

3.4.2.2 Ontleningen en raadplegingen

De KANTL-bibliotheek is opgezet ten behoeve van de leden. Het is een wetenschappelijke bewaarbibliotheek, geen openbare uitleenbibliotheek. Onderzoekers en belangstellenden die stukken uit de collectie willen raadplegen, worden door de medewerkers geholpen.

De leeszaal was tot september 2016 vrij toegankelijk voor studiedoeleinden van maandag tot en met donderdag van 13 tot 17 uur. Vanaf oktober 2016 wordt aan de bezoekers gevraagd om vooraf een afspraak te maken. Het bibliotheekpersoneel verleent ook dienstverlening per mail, o.a. door bibliografische opzoeken, het verstrekken van informatie en het ter beschikking stellen van scans.

	Ontleningen	Raadplegingen	Dienstverlening per mail
2011	78	18	
2012	213	10	5
2013	100	11	31
2014	133	22	36
2015	167	25	27
2016	113	20	43

3.4.3 REORGANISATIE ARCHIEF EN BIBLIOTHEEK

Het transitieproces was in 2016 ook aanleiding tot reflectie over de functie en de toekomst van de bibliotheek en het archief van de KANTL. Naast het feit dat de bibliotheekwerking op zich door het beleid niet langer als kerntaak van de KANTL wordt erkend en gesubsidieerd, waren ook de beperkte personele mogelijkheden om een goede dienstverlening aan een algemeen publiek te verzekeren, en de zorg om een optimale ontsluiting gekoppeld aan verantwoorde bewaring van de collecties aanleiding om deze oefening te maken. Op basis van een analyse die uitgevoerd werd door de bibliothecaris in overleg met verschillende actoren, stelde de bibliotheek- en archiefcommissie voor om bibliotheek en archief te herstructureren tot een informatie- en documentatiecentrum dat ten dienste staat van de uitvoering van de kerntaken van de KANTL. De onderdelen van de collectie die in deze nieuwe structuur geen plaats meer vinden worden herbestemd naar andere bibliotheken en archieven, die garanties kunnen bieden voor zowel het toegankelijk stellen als voor de bewaring van het materiaal. Deze herstructurering wordt in 2017 verdergezet.

Hoofdstuk 4

Het Canonproject

4.1 INLEIDING

Op 1 juli 2015 presenteerden de KANTL en het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) een dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief. Deze verzameling van hoogtepunten uit de Nederlandstalige literatuur is een belangrijke schakel in een beleid van leesbevordering, en fungeert als leidraad voor leraren, leesclubs, bibliothecarissen, uitgevers, theatermakers, cultuurministers, televisiemakers en andere lezers. De canon toont welke boeken er in Vlaanderen als essentiële werken uit de Nederlandstalige literatuur worden beschouwd.

In 2016 zorgde de KANTL zowel voor ‘verbreding’ als voor ‘verdieping’ van het canonproject. Daarnaast werden er grote inspanningen geleverd om het dynamische aspect van de canon in de verf te zetten. Dat laatste kadert in de doelstelling om ‘dode’ Nederlandstalige literatuur op diverse en creatieve manieren weer ‘levend’ te maken.

De informatie op de canonwebsite is voor al die aspecten cruciaal voor het project. Er werd dan ook geïnvesteerd in de constante verbetering, uitbreiding en uitdieping van de informatie die via die canonwebsite wordt aangeboden. De canonwerken worden in een ruimere literaire, culturele en historische context geplaatst, terwijl ook benadrukt wordt dat ze anno 2016 nog altijd een grote culturele waarde én een bijzondere maatschappelijke relevantie hebben.

Ten slotte is naast het brede leespubliek ook het onderwijs een belangrijk en specifiek doelpubliek van dit project. In 2016 werd in het bijzonder op deze doelgroep gefocust.

4.2 MANIFESTATIES

Hieronder worden enkele activiteiten opgesomd waarmee de KANTL het canonproject in 2016 heeft willen verbreden en verdiepen.

4.2.1 FOCUS OP ONDERWIJS

In 2016 werden er grote inspanningen geleverd om de canon in het literatuuronderwijs (ASO, BSO, KSO en TSO) in te bedden. Daarvoor werd een samenwerkingsverband opgezet met het VFL, CANON Cultuurcel en het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA). Er werd aansluiting gezocht bij projecten van deze laatste organisaties, zoals *Het Archief voor Onderwijs*, *Cultuurkuur* en *Dynamo*. Binnen dit samenwerkingsverband werden de volgende initiatieven opgezet:

Canoncollectie in ‘Het Archief voor Onderwijs’

Via CANON Cultuurcel werd een gedetacheerde leraar ter beschikking gesteld die binnen de beeldbank van het Archief voor Onderwijs (VIAA) een gelaagd en divers pakket van audiovisuele fragmenten heeft samengesteld voor (leerkrachten uit) het secundair onderwijs. In 2016 werd een eerste reeks collecties samengesteld voor een weloverwogen selectie van canonwerken, die zowat de helft van de lijst omvatten. In 2017 volgen de overige titels. De KANTL coördineerde en ondersteunde de werking van de begeleidende stuurgroep, en zette expertise in voor feedback en revisie.

Studiedag over de canon in het literatuuronderwijs

De audiovisuele canoncollectie in ‘Het Archief voor Onderwijs’ werd op 20 oktober 2016 in de KANTL gepresenteerd tijdens een studiedag voor leerkrachten.

Tijdens die studiedag werden in een aantal parallelsessies ook verscheidene praktijkvoorbeelden voorgesteld van creatieve manieren om met literair erfgoed in een klasomgeving om te gaan. Naast inspirerende leerkrachten kwamen ook dichter Peter Holvoet Hanssen (met een avontuurlijke reis doorheen de poëzie) en Seckou Ouologuem (met een workshop slam poetry) aan het woord.

De studiedag werd voorbereid door een stuurgroep waarin de deelnemende partners samenwerkten met vertegenwoordigers uit de onderwijssector. De KANTL maakte deel uit van die stuurgroep, stond in voor de praktische organisatie van de studiedag en stelde daarvoor ook haar infrastructuur ter beschikking.

4.2.2 ANDERE INITIATIEVEN

Canonwebsite (litterairecanon.be)

De canonwebsite is een belangrijk instrument voor de communicatie met een breed lezerspubliek over de literaire canon. Hij is ook de primaire

informatiebron over de geselecteerde canonwerken en hun auteurs. Via deze website wordt het publiek vanuit verschillende invalshoeken naar de canonwerken geleid. Verbetering van de kwaliteit en de publieksvriendelijkheid, permanente communicatie over literaire en culturele actualiteit rond canonwerken- en auteurs, en uitbreiding van de contextuele inhoud waren de doelstellingen voor 2016.

De feedback op de in 2015 gelanceerde website werd in 2016 verwerkt via een technische upgrade die de gebruiksvriendelijkheid moest bevorderen. Er kwam ook een eerste redactionele revisie, gericht op een meer uniforme, laagdrempelige en tegelijk kwaliteitsvolle presentatie van de geboden informatie. De KANTL gaf daarvoor een opdracht aan de (externe) ontwerper van de website en aan een freelance copywriter.

Actuele informatie over canonwerken

De canonwebsite biedt onder de rubriek ‘Nieuws’ actuele informatie aan over publicaties en evenementen i.v.m. de canonwerken en hun auteurs. Daarnaast worden geïnteresseerden ook via een Facebookpagina geattendeerd op nieuws i.v.m. de canonwerken en hun auteurs. Het bijhouden van deze pagina’s gebeurt binnen de opdracht van de KANTL-medewerkers.

Vormgeving website

De Daniël-cartoons van cartoonist MAT fungeren als blikvanger voor de website. In 2015 werd een selectie uit de canonwerken gevisualiseerd, volgens de wat vreemde logica van de figuur Daniël. Deze visualisering richtte zich vooral op het jongere segment van het publiek, met een focus op het doelpubliek in het onderwijs. In 2016 werd de samenwerking met cartoonist MAT verdergezet en kregen alle 51 titels hun sprekende cartoon.

Ontwikkelen van promotiemateriaal

Van de Daniël-cartoons werden kaarten en affiches gemaakt. Dit promotiemateriaal wordt ingezet bij diverse gelegenheden, in de eerste plaats bij initiatieven die gericht zijn op het secundair onderwijs.

De canon op het scherm

De KANTL organiseerde i.s.m. enkele partners diverse evenementen die tot doel hebben het potentiële lezerspubliek voor canonwerken uit te breiden. Activiteiten die de link leggen naar andere kunstvormen brengen canonwerken

onder de aandacht van nieuwe publiekssegmenten, en wekken de teksten op een alternatieve manier tot leven.

Zo organiseerde de KANTL in samenwerking met Filmplateau (UGent), KASK-cinema en het VFL een filmfestival waarin vijf verfilmingen van canonwerken vertoond worden. De vertoning werd telkens ingeleid door de regisseur of een filmkenner. Het festival werd, dankzij de samenwerking met Filmplateau en KASK, ook meegenomen in de promotie van deze organisaties, waardoor een aanzienlijk groter en nieuw publiek bereikt werd. De KANTL stond in voor de selectie van de films, de aanlevering van programmateksten en de praktische organisatie.

Deze films stonden op het programma:

- 15 april 2016: Lucifer (Gust van den Berghe, 2014)
- 22 april 2016: Karakter (Mike van Diem, 1997)
- 25 april 2016: Hadewijch (Bruno Dumont, 2009)
- 2 mei 2016: Mariken van Nieumeghen (Jos Stelling, 1974)
- 9 mei 2016: De aanslag (Fons Rademakers, 1986)

De canon op de planken

De KANTL organiseerde op 10 mei 2016 een opvoering van canonklassieker *Beatrijs*, door acteur Frank Cools. In dit locatieproject werden fragmenten van de Middelnederlandse tekst op de scène gebracht in de hertaling van Willem Wilmink.

4.3 BEREIK (WEBSITE)

In 2016 hebben 29.688 gebruikers de canonwebsite bezocht. Gedurende 37.700 sessies hebben ze 80.835 pagina's aangeklikt.

Maandelijks bezoeken dus gemiddeld 2.474 internetgebruikers de canonwebsite. In vergelijking met de tweede helft van 2015 (gemiddeld 2.456 maandelijks bezoekers) is het bezoekersaantal dus stabiel gebleven.

Hoofdstuk 5

Culturele werking en dienstverlening voor derden

5.1 BOEKPRESENTATIES

Er vonden in 2016 negen boekpresentaties plaats in het Academieggebouw (zie overzicht zaalwerking, 5.5). Behalve die van twee eigen publicaties waren er ook vier presentaties die heel nauw aansloten bij de missie van de KANTL.

5.1.1 STIJN STREUVELS, *HET LEVEN EN DE DOOD IN DEN AST*, EN HET LITERAIR KUNSTBOEK *AST*

Het boek

De nieuwe editie van Streuvels' novelle *Het leven en de dood in den ast* werd verzorgd door Yves T'Sjoen en Els Van Damme. Auteur Koen Peeters schreef de inleiding. Naar aanleiding van deze heruitgave werd door de provincie West-Vlaanderen een literair-artistiek project opgezet dat resulteerde in een kunstboek met beelden, essays, proza en poëzie, geïnspireerd door de novelle van Streuvels. *AST* is een hedendaags portret van Streuvels' werk door Luc Devoldere, Dirk de Schutter, Gerolf van de Perre, Bart Janssen, Ward Dijck en Koen Peeters. Beide boeken zijn gepubliceerd bij uitgeverij Lannoo.

Boekpresentatie op 22 april 2016

Na een toespraak van Marcel De Smedt, academielid en voorzitter van het Stijn Streuvelsgeenootschap over de inspanningen om Streuvels' nalatenschap levend(ig) te houden, sprak Maarten Van Steenbergens namens Uitgeverij Lannoo over de betrokkenheid van de uitgeverij bij de (her)uitgaven van Streuvels werk.

Sophie Muyllaert sprak namens de dienst Cultuur van de provincie West-Vlaanderen, over de ondersteuning van literair erfgoed en hedendaagse literatuur. Koen Peeters droeg voor en vertelde over zijn verblijf als gastresident

op ‘Het Lijsternest’ en het verband tot het boek *AST*. Verder waren er gedichten van Bart Janssen bij beeldend werk van Gerolf Van de Perre, Ward Dijk en Filip Claus en een vraaggesprek met de auteurs Koen Peeters, Luc Devoldere en Dirk De Schutter over Streuvels en zijn meesterlijke novelle. Omer Vandeputte droeg voor uit *Het leven en de dood in den ast*.

5.1.2 CHRISTINE D’HAEN, *GEBOORTE*

Het boek

De postuum uitgegeven cyclus *Geboorte* bevat negentien intieme gedichten over ‘vrouwwording’ die Christine D’haen tussen 1977 en 1983 heeft geschreven. Deze bundel met aantekeningen en een nawoord van Paul Claes werd gepubliceerd bij het Poëziecentrum.

Boekpresentatie op 30 april 2016

Na een welkomstwoord door de vast secretaris van de KANTL (zie 7.6.1.1.) ging academielid Luc Devoldere in gesprek met Paul Claes, kenner bij uitstek van de poëzie van Christine D’haen. Claes droeg ook enkele gedichten uit *Geboorte* voor.

5.1.3 GEORGES DE SCHUTTER & MARTIEN ROOSE (RED.), *NAGELATEN WETENSCHAPPELIJK WERK VAN PIET PAARDEKOOPEER*. (VERSLAGEN & MEDEDELINGEN 2015/1-2)

Het boek

Het dubbelnummer 2015/1-2 van *Verslagen & Mededelingen* bevat twee postume artikels van de in 2013 overleden P.C. Paardekooper, over negatie. Een ervan gaat over de stapeling van negatie, het andere over ‘negatieve woorden en hun positieve tegenhangers’. De redactie van dit speciale, 259 bladzijden tellende nummer, was in handen van Georges de Schutter en Martien Roose, de partner van de overleden taalgeleerde. De Schutter bezorgde een aanvullende bibliografie van Paardekooper, voorafgegaan door een inleiding op het werk van ‘De structuralist P.C. Paardekooper en de variatielinguïstiek’.

Boekpresentatie op 15 juni 2016

De publicatie werd toegelicht door eindredacteur Georges de Schutter, na een inleidend woord van vast secretaris Willy Vandeweghe. (zie 7.6.1.2.)

5.1.4 JORIS DE ZUTTER, *TE TRIEST OM 'T AL TE VERTELLEN. BEELDENSTORM IN GENT. HET OOGGETUIGENVERSLAG VAN MARCUS VAN VAERNEWIJCK.*

Het boek

De Gentse rederijker Marcus van Vaernewijck liet een minutieus verslag na over de drie eerste jaren van de godsdiensttroebelen in de Nederlanden, van 1566 tot 1568, dat hij de titel gaf *Van die beroerlijcke tijden in de Nederlanden en voornamelijk in Ghendt*. In de eerste twee boeken beschrijft hij hoe beeldenstormers in Gent in nauwelijks twee dagen tijd het grootste deel van het religieuze kunstpatrimonium vernielden. Ter gelegenheid van de 450ste verjaardag van de Gentse beeldenstorm bezorgde Joris de Zutter een vertaling in hedendaags Nederlands van Vaernewijcks relaas. Het boek werd uitgegeven door het Departement Cultuur, Sport en Vrije Tijd van de stad Gent in samenwerking met uitgeverij Snoeck Publishers.

Boekpresentatie op 22 augustus 2016

Dag op dag 450 jaar nadat de beeldenstorm in Gent losbarstte, werd het boek *Te triest om 't al te vertellen* voorgesteld. Na een inleiding door Annelies Storms, schepen van cultuur van de Stad Gent, gaf academielid Werner Waterschoot een lezing over Marcus van Vaernewijck. Vertaler Joris de Zutter stelde de publicatie voor.

5.1.5 *EEN LEVEN LANG TAAL- EN LITERATUURWETENSCHAP. HULDENUMMER VOOR JAN GOOSSENS. (VERSLAGEN & MEDEDELINGEN 2016/1-2).*

Het boek

Dit dubbelnummer van Verslagen & Mededelingen bevat bijdragen van Jozef van Loon, Amand Berteloot, Theo Janssen & Ann Marynissen, Markus Dekker & Hermann Niebaum, Magda Devos, Roxane Vandenberghé & Annelien Verhelst en Jacques van Keymeulen. De gastredactie van het huldenummer werd waargenomen door KANTL-lid Ann Marynissen.

Boekpresentatie op 16 november

Na een inleiding door vast secretaris Willy Vandeweghe (zie 7.6.1.3.) bracht gastredacteur Ann Marynissen hulde aan Jan Goossens en stelde zij de bundel voor (zie 7.3.3.).

5.1.6 TOM VERSCHAFFEL, *DE WEG NAAR HET BINNENLAND. GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE LITERATUUR 1700-1800: DE ZUIDELIJKE NEDERLANDEN*

Het boek

De weg naar het binnenland (1700-1800: de Zuidelijke Nederlanden), van Tom Verschaffel, verscheen als laatste deel van de prestigieuze reeks *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*, een initiatief van de Nederlandse Taalunie.

In de achttiende eeuw hebben de Zuidelijke Nederlanden nauwelijks auteurs of teksten voortgebracht die tot de canon van de Nederlandse literatuur zijn gaan behoren. *De weg naar het binnenland* biedt een antwoord op de vraag hoe dat komt en laat zien welke rol de Nederlandse letterkunde speelde in een meertalige maatschappij, waar het Frans de belangrijkste cultuurtaal was. Het Nederlands was de taal van de letterkunde die voor een breed publiek was bedoeld en deel uitmaakte van het publieke leven: toneel, feestelijke gelegenheidsdichtkunst, prediking, politieke polemiek. Schrijvers deden wat van hen werd verwacht en hielden zich aan de oude recepten, anderen weken van de bekende wegen af en zochten naar verandering en vernieuwing. De veelheid aan teksten, met hun variatie aan thematiek en bedoelingen, tonen de achttiende-eeuwse Zuidelijke Nederlanden in hun eigenheid en verscheidenheid, met moralisme en speelsheid, grootspraak en eenvoud, twijfel en vervoering, conformisme en opstandigheid.

Boekpresentie op 10 december 2016

Willy Vandeweghe, vast secretaris van de KANTL, sprak een welkomstwoord uit (zie 7.6.3.). Mai Spijkers, uitgever bij Prometheus - Bert Bakker, en Maya Rispens, waarnemend algemeen secretaris van de Taalunie leidden de middag in. Het werk werd toegelicht door Tom Verschaffel, Jo Tollebeek en Joep Leerssen. De intermezzi met 18de-eeuwse muziek uit de Zuidelijke Nederlanden werden gebracht door Patrick De Brabandere (tenor), Mathis Van Cleynenbreugel (tenor), Joris Derder (bas), Johan Van Aken (viool), Piet Stryckers (cello) en Guy Penson (klavecimbel). De muziek werd geselecteerd door Jan Dewilde en Piet Stryckers (Studiecentrum voor Vlaamse Muziek / Labo XIX&XX).

5.2 DE SCHRIJVERSWERKPLEK IN HET “TORENPAVILJOEN”

Vanaf 1 januari 2015 kunnen schrijvers gebruik maken van een werkplek in de koepel van het Academiegebouw. In 2014 werden twee sfeervolle kamers, met een mooi uitzicht op de historische binnenstad, hiervoor ingericht. Voor

het project werkt de KANTL samen met Passa Porta vzw, in het kader van het geïntegreerd letterenbeleid.

Maakten in 2016 gebruik van de schrijverswerkplek:

- Leen Huet : 2-6 mei 2016
- Louise Van den Eede : 8-20 juli 2016

5.3 APERITIEFGESPREKKEN ‘LITERAIR ZOMERLIEF’

Onder de titel ‘Literair Zomerlief’ hadden tijdens de Gentse Feesten 2016 in het KANTL-gebouw een reeks aperitiefgesprekken plaats, waarbij telkens een auteur en een ‘bekende lezer’ in dialoog gingen over teksten die hen bijzonder geraakt hadden. Dit nieuwe initiatief was een co-productie van de KANTL, Trefpunt vzw en het Vermeylenfonds. Het programma:

Programma:

- 17/07 Erik Vlamincx (auteur) en Sven Gatz (Vlaams minister van Cultuur)
- 18/07 Annelies Verbeke (auteur) en Jolente De Keersmaecker (actrice)
- 19/07 Marc Reugebrink (auteur) en Yasmine Kherbache (Vlaams parlements lid)
- 20/07 Saskia De Coster (auteur) en Barbara Sarafian (actrice)
- 21/07 Alicja Gescinska (filosoof) en Tom Balthazar (schepen Stad Gent)
- 22/07 Herman Brusselmans (auteur) en Anemone Valcke (actrice)
- 23/07 Lize Spit (auteur) en Johan Braeckman (professor UGent)
- 24/07 Fikry El Azzouzi (auteur) en Ihsane Chioua Lekhli (journaliste)

5.4 CONCERTREEKSEN GENTSE FEESTEN 2016

Tijdens de Gentse Feesten opende de KANTL zoals elk jaar haar deuren voor verschillende concertreeksen. Tussen 17 en 24 juli vond overdag het pianofestival ‘Gentse Vleugels’ plaats, en ’s avonds het ‘Internationaal Kamermuziekfestival’, met pianist en dirigent Timur Sergeyenia. Op 19 en 20 juli waren er de Deneys&Denysconcerten, intussen een traditie, ingezet door vioolbouwer Luc Deneys en wijlen provinciegouverneur André Denys, en nu voortgezet door provinciegouverneur Jan Briers, met een aperitiefconcert in het KANTL-gebouw, gevolgd door een receptie in de ambtswoning van de gouverneur. Tussen 22 en 24 juli bracht Arsis (Denijs en Ruth van Killegem en Guy Pen-son) het poëtisch-muzikaal programma “Alles is Heimwee”. Tijdens de hele

Gentse feesten 2016 liep ook een tentoonstelling met demonstraties van muziekdozen en soundscapes van Moniek Darge (Logos). Het overzicht is te vinden in de volgende sectie, nrs. 29 tot 50.

5.5 ZAALWERKING VOOR DERDEN

Een belangrijk aspect van de KANTL-werking is de “zaalwerking voor derden”, wat inhoudt dat de KANTL haar zalen ter beschikking stelt voor culturele en wetenschappelijke organisaties waarvan de werking aansluit bij de KANTL-werking. In 2016 stelde de KANTL 84 keer haar zalen ter beschikking, regelmatig ook voor meerdaagse activiteiten. Samengeteld met de door de Academie zelf ge(co-)organiseerde activiteiten, betekent dit dat er in 2016 gemiddeld 11 à 12 publieksactiviteiten per maand plaatsvonden in het Academiegebouw.

Onder de regelmatig weerkerende activiteiten noemen we de bijeenkomsten van Rederijderskamer De Fontaine (22/5/2026), de bijeenkomst van de Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité (23/3 en 26/10/2016), het jaarlijkse ‘Taal & Tongval’-colloquium (25/11/2016) en de lente- en herfstbijeenkomst van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (19/3 en 15/10/2016).

	2016	Zaalgebruik door derden	
Nr.	Datum	Organisator	Activiteit
1	27 jan	Nederlands Klassiek Verbond (NKV)	Regionale voorronde <i>Ken-je-Klassieken</i> quiz voor secundaire scholen
2	3 feb	Masereelfonds i.s.m. KANTL	Lezing <i>Plantijns Polyglot: een oproep tot vrede in oorlogstijd</i> , Sandra Langereis
3	11 feb	ANWB Reizen	Lezing door Prof. dr. Paul Verhaeghe
4	18-20 feb	ERC research group Novel Saints, Universiteit Gent	Congres <i>Holy Hero(in)es. Literary Constructions of Heroism in Late Antique and Early Medieval Christian Narrative</i>
5	23-24 feb	International Centre for Reproductive Health (ICRH), UGent	SH-CAPAC Workshop <i>Effective health sector coordination for addressing health needs of refugees, asylum seekers and other migrants in EU countries</i>

6	24 feb	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) Oost-Vlaanderen	Lezing <i>Heilige plaatsen in de Syrisch-Mesopotamische woestijn: Palmyra & Haart</i> , Lucinda Dirven (Universiteit van Amsterdam)
7	1 mrt	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Buddhism, Social Justice and the Status of the Caṇḍāla</i> , Jonathan Silk (Universiteit Leiden)
8	2-3 mrt	Artevelde Hogeschool	Opnames videoclip <i>Coyote Melon</i> , bachelorproef Thomas Kumeling
9	2 mrt	Uitgeverij P	Boekvoorstelling, <i>Mousaios, Hero & Leander</i> , vertaling: Berenice Verhelst
10	8 mrt	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Observations on the relation between Sri Lanka and South India during the centuries</i> , Petra Kieffer-Pülz (Johannes Gutenberg Universität Mainz)
11	9 mrt	Algemeen Nederlands Verbond (ANV) Oost- en Zeeuws-Vlaanderen	<i>De opmerkelijke invloed van Talleyrand op onze geschiedenis</i> , lezing door Philippe Leroy gevolgd door panelgesprek
12	10 mrt	Academia Press	Boekvoorstelling <i>Vossenlucht</i> van Yvan de Maesschalck
13	15 mrt	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Indian Traditions in Tibet: a Procrustean Bed?</i> , Pieter Verhagen (Universiteit Leiden)
14	19 mrt	Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM)	Congres <i>Meningen en Mythes rond Migratie. Een cultuurwetenschappelijke blik</i>
15	23 mrt	Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité	Vergadering
16	23 mrt	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) Oost-Vlaanderen	Lezing <i>Niet van Gisteren. Technologie in de Oudheid</i> , Kris Merckx
17	12 apr	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Fanatics vs. Pacifists? Rethinking the fortunes of Digambara Jainism under Muslim rule</i> , Tillo Detegé (UGent)
18	19 apr	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Tradition & Technology – Resisting and Embracing Media Innovation in South Asian Religious Contexts</i> , Tine Vekemans (UGent)
19	22 apr	Provincie West-Vlaanderen & Uitgeverij Lannoo	Boekvoorstelling van het literair kunstboek <i>AST</i> en van de heruitgave van Streuvels' <i>Het leven en de dood in den ast</i>

20	26 apr	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>The recognition of Vedic authority in Nyaya tradition</i> , Agnieszka Rostalska (UGent)
21	27 apr	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) Oost-Vlaanderen	Lezing <i>Grand cru's in Romeins Italië. Wijnteelt technieken en persinstallaties in de Marche streek</i> , Dimitri Van Limbergen (UGent)
22	28-29 apr	International Centre for Reproductive Health (ICRH), UGent	Vergadering Scientific and Technical Advisory Group WHO Indicators
23	3 mei	Centrum voor de Studie van Boeddhisme (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, Universiteit Gent	Lezing <i>Interior Religion: A Religious Paradigm in Early Modern North India</i> , Monika Horstmann (Universität Heidelberg)
24	13 mei	Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, Vakgroep Politieke Wetenschappen, UGent	Presentatie groepswerken <i>Discoursanalyse van duurzaamheidskwesties</i>
25	17 mei - 3 jun	Lies van Gasse i.s.m. KANTL	Tentoonstelling <i>Nel, een zot geweld</i> , tekeningen en aquarellen van Lies Van Gasse
26	22 mei	Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Rhetorica "De Fonteine"	Patroonsfeest met lezingen <i>Eduard de Dene en zijn Testament Rhetoricael (1561-62)</i> door Samuel Mareel en <i>De Warachtighe fabulen der dieren (1567)</i> door Dirk Geirmaert
27	26 mei	Uitgeverij Wereldbibliotheek	Boekvoorstelling <i>Nel, een zot geweld</i> van Lies Van Gasse & Peter Theunynck
28	9-23 jun	HoGent, School of Arts – Conservatorium	Openbare examens
29	17-24 juli	Stichting Logos	Tentoonstelling <i>Muziekdozen</i> Moniek Darge
30	17 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Michael Noble, piano, <i>Erik Satie, Claude Debussy, Maurice Ravel, Wolfgang Amadeus Mozart en Aleksandr Skrjabin</i>
31	17 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Sofie Goedertier en Veera Voordeckers, piano, <i>Ludwig van Beethoven, Frédéric Chopin, Robert Schumann en Franz Liszt</i>
32	18 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Lieselotte de Vuyst, piano, <i>Einojuhani Rautavaara, Ferruccio Busoni, Frederic Rzewski en Franz Liszt</i>
33	18 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Valeryia Hrabliuk (viool), Yuliya Himpeliouskaya (viool) en Pablo Cardozo (piano), <i>Dmitri Sjostakovitsj, Darius Milhaud, Benjamin Godard en Pablo De Sarasate</i>

34	19 jul	Provinciegouverneur Briers, Provincie Oost-Vlaanderen, Trefpunt Festival en Luc Deneys	<i>Deneys&Denys concert: David Poskin, cello & Luc Devos, piano</i>
35	19 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	<i>Ensembl'Arenski: Claire Dasseste, viool, Aurore Dasseste, cello, Stefanie Proot, piano, Franz Schubert en Astor Piazzolla</i>
36	19 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenya)	<i>Gayane Grigoryan, viool & Maxim Kulagin, piano, Peter Tsjaikovski, Igor Stravinski en Sergej Prokofjev</i>
37	20 jul	Provinciegouverneur Briers, Provincie Oost-Vlaanderen, Trefpunt Festival en Luc Deneys	<i>Deneys&Denys concert: Mona Verhas, viool & Stephanie Proot, piano</i>
38	20 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	<i>Gabi Sultana, piano & electronics, Benjamin Van Esser, Pierre Jodlowski, Steve Reich arr. Vincent Corver en Ruben De Gheselle</i>
39	20 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenya)	<i>Maxim Kulagin, piano, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven en Franz Liszt</i>
40	21 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	<i>Eline Brys, piano, Félix Mendelssohn, Claude Debussy, Modest Moessorgski, Déodat De Sévêrac en Heitor Villa-Lobos</i>
41	21 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenya)	<i>Michail Bezverkhni, viool & Timur Sergeyenya piano, Franz Schubert, Edvard Grieg, Camille Saint-Saëns</i>
42	22 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	<i>Martijn van Sas, piano, Johannes Brahms en Ludwig van Beethoven</i>
43	22 jul	Arsis	<i>Alles is heimwee, poëtisch muzikaal programma door Denijs Van Killegem (woord), Ruth Van Killegem (blokfluiten) en Guy Penson (piano & klavecimbel).</i>
44	22 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenya)	<i>Zeger Vandersteene, tenor & Timur Sergeyenya, piano, Henri Duparc, Gabriel Fauré en Antonin Dvorak</i>
45	23 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	<i>Saskia van Herzele, piano, Erik Satie en Franz Schubert</i>
46	23 jul	Arsis	<i>Alles is heimwee, poëtisch muzikaal programma door Denijs Van Killegem (woord), Ruth Van Killegem (blokfluiten) en Guy Penson (piano & klavecimbel).</i>
47	23 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenya)	<i>Lilia Umova, viool & Timur Sergeyenya, piano, Richard Strauss, Peter Tsjaikovski – Fritz Kreisler, Jean Sibelius en Pablo De Sarasate</i>

48	24 jul	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Mirek Coutigny, piano, Jolien Deley, cello, Hannelore Vermeir, klarinet, <i>Erik Satie, Frank Nuyts, Guillaume Connesson en Johannes Brahms</i>
49	24 jul	Arsis	<i>Alles is heimwee</i> , poëtisch muzikaal programma door Denijs Van Killegem (woord), Ruth Van Killegem (blokfluiten) en Guy Penson (piano & klavecimbel).
50	24 jul	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Timur Sergeyenia, piano, <i>Sergej Rachmaninov</i>
51	22 aug	Cultuurdienst – Stad Gent	Boekvoorstelling <i>Te triest om 't al te vertellen. Beeldenstorm in Gent. Het ooggetuigenverslag van Marcus van Vaernewijk</i>
52	8-9 sep	Afdelingen Latijn & Grieks, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, UGent	Workshop <i>Walking the Wire. Latin and Greek Late Antique Poetry in Dialogue</i>
53	11 sep	Herita	<i>Open Monumentendag: Ontmoeting met Anne Provoost en rondleiding in het Academiegebouw</i>
54	16 sep	Vakgroep Vertalen, Tolken en Communicatie, UGent	Emeritaatsviering Prof. dr. Joost Buysschaert
55	17 sep	Vakgroepen Geschiedenis UGent en UAntwerpen	Congres <i>Long-Distance Trade in the Greco-Roman World, Medieval Europe and the Premodern Muslim West. Session 3</i>
56	29-30 sep	Vakgroep Taalkunde, UGent en Anéla Werkgroep Interactieanalyse (AWIA)	13th AWIA Symposium
57	12 okt	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) Oost-Vlaanderen	Lezing <i>De uitbarsting van de Vesuvius: het getuigenis van Plinius (brieven 6,16 en 6,20)</i> , Vincent Hunink (Radboud Universiteit Nijmegen)
58	13 okt	Instituut voor de Nederlandse Taal (INT)	Presentatie Instituut voor de Nederlandse Taal in Vlaanderen
59	15 okt	Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM)	Herfstvergadering 2016
60	26 okt	Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité	Vergadering
61	27-29 okt	Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie, UGent & Centrum voor Filosofische Psychologie, UAntwerpen	Workshop <i>Agency and Causation</i>

62	30 okt	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) Oost-Vlaanderen	Lezing <i>Het Forum Romanum. Het hart van het eeuwige Rome gereanimeerd</i> , Guido Cuyt
63	25 nov	Taal & Tongval	Colloquium <i>Vernacular vitalities: old-school dialects, contemporary koines and new urban speech styles</i>
64	26 nov	Bond van Gentse Germanisten	Jaarvergadering 2016
65	1-2 dec	Vakgroep Taalkunde (Grieks), UGent	Colloquium <i>Varieties of Post-classical and Byzantine Greek</i>
66	10 dec	Nederlandse Taalunie	Boekvoorstelling <i>De weg naar het binnenland (Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1700-1800: de Zuidelijke Nederlanden)</i> van Tom Verschaffel
67	11 dec	Cultuurdienst Stad Gent	Lezing <i>De Komische Metafoor in de Gentse volkstaal</i> , Freek Neirinck
68	15-17 dec	Vakgroep Archeologie, UGent	<i>1st Amphoras of the Phoenician-Punic World Congress. The State of the Art</i>
69	door het jaar	Litteraire Tafel Gent	8 bijeenkomsten
70	door het jaar	Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, UGent	8 doctoraatsverdedigingen

Hoofdstuk 6

Lijst van individuele publicaties

De publicaties zijn in de regel verschenen in de loop van 2016. Uitzonderlijk zijn ook vroegere publicaties vermeld, als die niet eerder in het Jaarboek opgenomen waren.

6.1 PUBLICATIES VAN DE GEWONE EN BUITENGEWONE LEDEN

Couttenier, Piet

Piet Couttenier, ‘Bij wijze van epiloog. De man die zijn volk gezichten leerde lezen: Consciencies zin voor detail’. In: Kris Humbeeck, Kevin Absillis & Janneke Weijermars (red.), *De Grote Onleesbare. Hendrik Conscience herdacht*. Gent : Academia Press, 2016, p. 499-513.

Piet Couttenier, ‘Conscience als beroemdheid’. In: *Neerlandia* 120/4, 2016, p. 18-21.

Daelemans, Walter

Mike Kestemont, Justin Stover, Moshe Koppel, Folgert Karsdorp & Walter Daelemans, ‘Authenticating the writings of Julius Caesar’. In: *Expert Systems with Applications* 63, 2016, p. 86-96.

Mike Kestemont, Guy de Pauw, Renske van Nie & Walter Daelemans, ‘Lemmatization for variation-rich languages using deep learning’. In: *Digital Scholarship in the Humanities* 2016, fqw034. (doi: 10.1093/llc/fqw034).

Sarah Schulz, Guy De Pauw, Orphée De Clercq, Bart Desmet, Véronique Hoste, Walter Daelemans & Lieve Macken, ‘Multi-Modular Text Normalization of Dutch User-Generated Content’. In: *ACM Transactions on Intelligent Systems and Technology (TIST)* 7/4, article 61, 2016, p. 1-22.

Georg Rehm, Hans Uszkoreit, Sophia Ananiadou, Walter Daelemans, e.a., ‘The Strategic Impact of META-NET on the Regional, National and International Level’. In: *Language Resources and Evaluation* 50/2, 2016, p. 351-374.

Janneke van de Loo, Guy De Pauw & Walter Daelemans, *Text-Based Age and Gender Prediction for Online Safety Monitoring*. In: *International Journal of Cyber-Security and Digital Forensics (IJCSDF)* 5/1, 2016, p. 46-60.

[Walter Daelemans – recensie]

Michael P. Oakes, *Literary Detective Work on the Computer*. In: *Digital Scholarship in the Humanities* 32/1, 2017, p. 222-223. (doi: 10.1093/llc/fqw055).

De Haes, Frans

[*Frans de Haes* – vertaling]

Frans de Haes, ‘Ezéchiel pornographe’? [Vertaling met commentaar van hoofdstukken 16 en 23 uit het ‘Boek Ezechiël’ en een kort inleidend essay.] In: *L’Infini*, 137. Paris: Gallimard, 2016, p. 95-115.

Geeraerts, Dirk

Jocelyne Daems, Eline Zenner & Dirk Geeraerts, ‘Lexicale homogeniteit en lexicale voorkeur in de Nederlandse woordenschat van emoties’. In: *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 132, 2016, p. 276-319.

Jacques François & Dirk Geeraerts, ‘Pour une vision périphérique de la sémantique linguistique présente et à venir’. In: *Langages* 20, 2016, p. 5-14.

Dirk Geeraerts, ‘Entrenchment as onomasiological salience’. In: Hans-Joerg Schmid (ed.), *Entrenchment, memory, and automaticity. The psychology of linguistic knowledge and language learning*. Berlin: De Gruyter Mouton, 2016, p. 127-144.

Dirk Geeraerts, ‘Grammar in the context of intersubjective usage’. The linguistic work of Arie Verhagen. In: *Nederlandse Taalkunde* 21, 2016, p. 395-408.

Dirk Geeraerts, ‘The sociosemiotic commitment’. In: *Cognitive Linguistics* 27, 2016, p. 527-542.

Eline Zenner, Gitte Kristiansen & Dirk Geeraerts, ‘Individual differences and in situ identity marking: Colloquial Belgian Dutch in the reality TV show “Expeditie Robinson”’. In: Manuela Romano and Dolores Porto (eds.), *Exploring Discourse Strategies in Social and Cognitive Interaction: Multimodal and cross-linguistic perspectives*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2016, p. 39-77.

Dirk Geeraerts, *Các lí thuyết ngữ nghĩa học từ vựng* [Vietnamese vertaling van 2010 *Theories of Lexical Semantics*]. Hanoi: Nhà Xuất Bản Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2016.

Dirk Geeraerts, ‘Modele culturale de standardizare lingvistică’. In: *Diacronia* 3, 2016, p. 1-21. (doi: 10.17684/i3A36ro).

Marynissen, Ann

Ann Marynissen (red.), *Een leven lang taal- en literatuurwetenschap. Huldenummer voor Jan Goossens. Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 126/1-2. Gent: KANTL, 2016, 225 pp.

Theo A.J.M. Janssen & Ann Marynissen, 'Der zotten ende der narren scip in het kielzog van *Dasz Narrenschyff en Stultifera Naui*'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 126/1-2. Gent: KANTL, 2016, p. 95-165.

Ann Marynissen, 'Ten geleide'. In: Ann Marynissen (red.), *Een leven lang taal- en literatuurwetenschap. Huldenummer voor Jan Goossens. Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 126/1-2. Gent: KANTL, 2016, p. 3-10.

Musschoot, Anne Marie

Anne Marie Musschoot, 'Stefan Hertmans als prozaïst'. In: *Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen 2013-2014*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen, 2016, p. 92-97.

Anne Marie Musschoot [samenstelling], Cyriel Buysse, *Tragedie en andere vroege verhalen bezorgd door Els van Damme en Yves T'Sjoen*. [Gent]: W∞lf, 2016, 277 pp.

Arie Gelderblom & Anne Marie Musschoot (hoofddred.), *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur: Tom Verschaffel, De weg naar het binnenland. 1700-1800. De Zuidelijke Nederlanden*. Amsterdam: Bert Bakker, 2017 [=2016], 332 pp.

Nuyts, Jan

Jan Nuyts & Johan van der Auwera (red.), *The Oxford handbook of modality and mood*. Oxford: Oxford University Press, 2016, xiv + 667 pp.

Jan Nuyts, 'Analyses of the modal meanings'. In: Jan Nuyts & Johan van der Auwera (red.), *The Oxford handbook of modality and mood*. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 31-49.

Jan Nuyts, 'Surveying modality and mood: An introduction'. In: Jan Nuyts & Johan van der Auwera (red.), *The Oxford handbook of modality and mood*. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 1-8.

Jan Nuyts, 'What a personal pronoun can do for you: The case of a southern Dutch dialect'. In: K. Allan, A. Capone & I. Kecskes (red.), *Pragmemes and theories of language use*. Heidelberg: Springer, 2016, p. 679-702.

Smessaert, Hans

Lorenz Demey & Hans Smessaert, 'Metalogical Decorations of Logical Diagrams'. In: *Logica Universalis* 10/2, 2016, p. 233-292.

Petra Campe & Hans Smessaert, 'Anders gezegd – Duitse pendants van het Nederlandse bijwoord *anders*'. In: *Leuvense Bijdragen* 99-100, 2016, p. 133-152.

Lorenz Demey & Hans Smessaert, 'The Interaction between Logic and Geometry in Aristotelian Diagrams'. In: Mateja Jamnik, Yuri Uesaka & Stephanie Elzer Schwartz (red.), *Diagrammatic Representation and Inference*. Lecture Notes in Artificial Intelligence (LNAI) 9781. Berlijn: Springer International Publishing, 2016, p. 67-82.

Hans Smessaert & Lorenz Demey, 'Visualising the Boolean Algebra B_4 in 3D'. In: Mateja Jamnik, Yuri Uesaka & Stephanie Elzer Schwartz (red.), *Diagrammatic Representation and Inference*. Lecture Notes in Artificial Intelligence (LNAI) 9781. Berlijn: Springer International Publishing, 2016, p. 289-292.

Lorenz Demey & Hans Smessaert, 'Shape Heuristics in Aristotelian Diagrams'. In: Oliver Kutz, Stefano Borgo & Mehul Bhatt (red.), *Shapes 2015 – The Shape of Things 2015*. CEUR Workshop Proceedings Vol. 1616. Aachen: CEUR-WS.org, 2016, p. 35-45.

Theissen, Siegfried

Siegfried Theissen, Philippe Hiligsmann, Caroline Klein, *Nederlands Frans in contrast. 6.000 struikelblokken in het voorzetselgebruik*. Leuven/Den Haag: Acco, 2016, 311 pp.

Siegfried Theissen, Caroline Klein, *Prépositions contrastives Français-Allemand*. Louvain: UCL Presses Universitaires de Louvain, 2016, 179 pp.

Siegfried Theissen, *Vertélltjere* (120 verhalen in het Eupens dialect). Eupen: Grenz-Echo Verlag, 2016, 127 pp.

Siegfried Theissen, 'Bedeutung und Herkunft von mehr als 600 Wörtern der Eupener Mundart'. In: *Geschichtliches Eupen*. Eupen: Grenz-Echo Verlag, 2016, p. 109-139.

Siegfried Theissen, Caroline Klein & Yohanne Laurent, 'Moors Nederlands-Frans Juridisch Woordenboek'. Elektronische uitgave: toevoeging van 250 nieuwe woorden. Brugge: Die Keure, 2016. (<https://www.juridischwoordenboekmoors.be/>).

Theunynck, Peter

Peter Theunynck, *De Slembroucks* (roman). Amsterdam: De Wereldbibliotheek, 2016, 159 pp.

Peter Theunynck & Lies Van Gasse, *Nel. Een Zot geweld* (graphic novel). Amsterdam: De Wereldbibliotheek, 2016, 224 pp.

Peter Theunynck, 'Verdwaald', 'Beton', 'Waarom?', 'Hallucinatie', 'Dans', 'Fifties', 'Als alles kan'. In: *Poëziekrant* 40/4, 2016, p. 85-87.

Peter Theunynck, 'Toolbox', 'Zwemmend rendier', 'Speerpunt, Clovis New Mexico', 'Ain Sakhri Lovers', 'Jomon Pot', 'Koning Den', 'Bijl van Jade', 'Liefde in tijden...', 'Kleitabelt uit Zuid-Irak', 'De stierenspringer uit Minos'. In: *Het Liegend Konijn* 14/2, 2016, p. 201-212.

Peter Theunynck, 'Vrouw', 'Vader', 'Buurman'. In: Joke van Leeuwen & Annemarie Estor (red.), *Aan de andere oever van het verlangen. Arabische auteurs verleiden Vlaamse auteurs*. Leuven: Uitgeverij P, 2016, 96 pp.

Peter Theunynck, 'Finch', 'Vink'. In: Joke van Leeuwen (red.), *(Meer dan) (More than) 16 times 16 maal 50 woorden voor 50 words for Ashraf*. Antwerpen: Pen Vlaanderen, 2016, p. 38-39.

Van den Bremt, Stefaan

Stefaan van den Bremt, 'Aan de ontlezer' (een gedicht). In: *Poëziekrant*, 40/2, 2016, p. 55. (Veertig gedichten voor veertig jaar Poëziekrant).

Stefaan van den Bremt, 'Daders' (zeven gedichten). In: *Tertio* 841, 2016, p. 7-10.

Stefaan van den Bremt, 'Hoe een schaap een bok schoot', 'Bonje op de wei', 'Van jouw pen leven zij' (drie gedichten). In: Carmen Van den Bergh (sam.), *Kleine anthologie van de lach*. Leuven: K.U. Leuven, Alumni Letteren, 2016, p. 25-27.

Stefaan van den Bremt, "Timpul dat în gay" (zeven gedichten). In: *Cu picioarele afară. Cincisprezece poeți flamanzi*, [samengesteld en ingeleid door] Jan H. Mysjkin, [vertaald in samenwerking met] Doina Ioanid, Chișinău, Editura ARC, 2016, p. 35-44.

Stefaan van den Bremt, *Krabbengang*. Bloemlezing uit eigen werk (1968-2016), ingeleid door Dirk de Geest. Leuven: Uitgeverij P, Parnassusreeks 16, 2016, 190 pp.

Stefaan van den Bremt, 'Emile Verhaeren, een Vlaamse Walt Whitman, of een Vlaamse Neruda?' (essay). In: *Streven*, november 2016, p. 917-926.

Stefaan van den Bremt: 'Terugblik' (gedicht). In *Ballustrada*; literaire periodiek / Werkgroep Ballustrada, Terneuzen, 30/3-4, november 2016, p. 122.

Stefaan van den Bremt: 'Het lied van Nehalennia' (acht gedichten). In *Poëziekrant* 40/6, december 2016, p. 52-55.

[Stefaan van den Bremt – vertaling]

Leonard Nolens, *Puertas entreabiertas 2, Antología poética (1986-2014)*. Samenstelling en vertaling: Stefaan van den Bremt. Tweektalige uitgave (Nederlands-Spaans). Madrid: Vaso Roto Ediciones, Esenciales Poesía, 2016. 158 p.

Emile Verhaeren, *Dorpen van zinsbedrog / Les Villages illusoires*. Tweektalige uitgave (Frans-Nederlands), met vijftien prenten van Henri Ramah. Met een woord vooraf door prof. dr. David Gullentops en een nawoord van prof. dr. Lieven D'hulst; vertalingen door Stefaan van den Bremt. Leuven: Uitgeverij P, 2016, 80 p.

Clemens Krauss & Richard Strauss, *Capriccio* (operalibretto bij het program-maboek). Brussel: De Munt / La Monnaie, november 2016.

Vandenbussche, Wim

Wim Vandenbussche, 'Huldeadres door Wim Vandenbussche aan zijn voor-ganger Jan Goossens'. In: *Jaarboek 2016 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letterkunde*. Gent: KANTL, 2016, p. 116-119.

Vandeweghe, Willy

Willy Vandeweghe (red.), *Jaarboek 2016 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*. Gent: KANTL, 2016, 137 pp.

Willy Vandeweghe, 'Over Tom Lanoye / John McCrae, *In Vlaamse velden / In Flanders Fields*'. Online gepubliceerd in de rubriek 'Een gedicht belicht' van de DBNL, juli/augustus 2016. (<http://dbnl.org/gedichtbelicht/>).

Van Istendael, Geert

Geert van Istendael, 'Over vlucht en engagement bij Erich Fried'. In: *Pas-sage. Tijdschrift voor Europese literatuur & cultuur* 3/4, 2016, p. 34-46.

Geert van Istendael, 'Slee, Houtschroef, De kom die ik kapot liet vallen, Naald, Drosjel'. In: *Het liegend konijn. Tijdschrift voor hedendaagse Neder-landstalige poëzie* 14/2, 2016, p. 118-122.

Van Loon, Jozef

Jozef van Loon, 'Lanaken en de vroegste geschiedenis van Franken en Merovingen'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie*

voor *Nederlandse Taal en letterkunde* 126. Gent: KANTL, 2016, p. 11-76. (<http://www.verslagenenmededelingen.be/index.php/VM/article/view/111>).
Jozef van Loon, 'Dorestad, de Tweede Klankverschuiving en St.-Kunibert'. In: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie* 88, 2016, p. 255-310.

Vandekerckhove, Reinhild

Benny De Decker, Reinhild Vandekerckhove & Dominiek Sandra, 'When Two Basic Principles Clash: About the Validity of Written Chat Language as a Research Tool for Spoken Language Variation. Flemish Chatspeak as a Test Case'. In: *Journal of Language Contact* 9/1, 2016, p. 101-129.

Reinhild Vandekerckhove & Dominiek Sandra, 'De potentiële impact van informele online communicatie op de spellingpraktijk van Vlaamse tieners in schoolcontext'. In: *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 38/3, 2016, p. 201-234.

Aline Remael, Nina Reviers & Reinhild Vandekerckhove, 'From Translation Studies and audiovisual translation to media accessibility. Some research trends'. In: *Target: International Journal of Translation Studies* 28/2, 2016, p. 248-260.

Lisa Hilte, Reinhild Vandekerckhove & Walter Daelemans, 'Expressiveness in Flemish online teenage talk: A corpus-based analysis of social and medium-related linguistic variation'. In: Darja Fiser & Michael Beisswenger (red.), *Proceedings of the 4th Conference on CMC and Social Media Corpora for the Humanities*. Ljubljana, 2016, p. 30-33. (http://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2016/09/CMC-2016_Hilte_et_al_Expressiveness-in-Flemish-Online-Teenage-Talk.pdf).

Claudia Peersman, Walter Daelemans, Reinhild Vandekerckhove & Leona van Vaerenbergh, 'The effects of age, gender and region on non-standard linguistic variation in online social networks'. Onderzoeksverslag, 2016, online beschikbaar op: <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/58b41c/139101.pdf>

Vervaeck, Bart

Bart Vervaeck, Luc Herman & Felipe Cammaert, 'Paranoid Shrinks: The Circulation of Cultural Materials in Pynchon and Antunes'. In: *Germanisch-Romanische Monatsschrift* 66/1, 2016, p. 81-96.

Bart Vervaeck & Luc Herman, 'Negotiating the Paranoia Narrative: The Critical Reception of *Bleeding Edge* (2013) by Thomas Pynchon'. In: *Anglia – Zeitschrift für Englische Philologie* 134/1, 2016, p. 88-112.

Bart Vervaeck, Luc Herman, 'How Unnatural Does It Get?'. In: *Style* 50/4, 2016, p. 514-525.

Bart Vervaeck, 'Droom van een rijke deftige meneer: het utopia in Houtekiet'. In: *Passage. Tijdschrift voor Europese Literatuur & Cultuur* 3/ 3, 2016, p. 31-43.

Bart Vervaeck, 'Literair engagement in de fifties'. In: *Spiegel der letteren* 58/4, 2016, p. 516-521.

Bart Vervaeck, 'Hafid Bouazza, Spotvogel'. In: Lucy Arts, Jaap Goedegebouere & Bart Vervaeck (red.), *Lexicon van Literaire Werken*. Antwerpen/ Apeldoorn: Garant, 2016, 106, p. 3-12.

Bart Vervaeck, 'De academische schrijver: tussen homologie en distinctie'. In: Erica van Boven & Pieter Verstraeten (red.), *Schrijverstypen: De moderne auteur tussen individu en collectief*. Hilversum: Verloren, p. 169-180.

Bart Vervaeck, 'Gesamtkunstwerk Te Gussinklo: over muziek en literatuur'. In: Jaap Grave & Bart Kraamer (red.), *In de laatste loopgraven. Wessel te Gussinklo en De opdracht*. Amsterdam: Koppertnik, p. 42-48.

Vlaminck, Erik

Erik Vlaminck, *De zwarte brug*. Antwerpen: Vrijdag; Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2016, 287 pp.

Erik Vlaminck, *Dikke Freddy aan Zee*. Antwerpen: Vrijdag, 2016, 83 pp.

Erik Vlaminck, *De Wattman*. Antwerpen: Vrijdag, 2016, 62 pp.

Willaert, Frank

Frank Willaert, 'Met luit en computer. Bij het overlijden van muzikwetenschapper Louis Peter Grijp (1954-2016)'. In: *Neerlandia. Algemeen-Nederlands tijdschrift* 120/3, 2016, p. 18-21.

Frank Willaert, 'On la suit, elle l'inaperçue'. À la recherche de Hadewijch, mystique brabançonne. In: *Nunc. Revue* 40, 2016, p. 21-28.

Frank Willaert, 'Bruges'. In: David Wallace (red.), *Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2016, p. 546-560.

Frank Willaert, 'Minnen is geen ernstig spel'. In: Henric van Veldeke, *Ik bid de liefde. 33 minnendichten*, hertaald door Elvis Peeters. Antwerpen: Vrijdag; Amsterdam: Podium, 2016, p. 88-96.

Yvan Bruynseraede, Hermand de Dijn, Irina Veretennicoff, Frank Willaert, Dominique Willems & Jacques Willems, *Het professoraat anno 2016: reflectie over een beroep in volle verandering*. Brussel: KVAB Press, 2016, 35 pp. (Standpunten van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, 40).

[Frank Willaert – teksteditie]

Hadewijch. *Lieder. Originaltext, Kommentar, Übersetzung und Melodien*. Herausgegeben, eingeleitet, übersetzt und kommentiert von Veerle Fraeters und Frank Willaert. Mit einer Rekonstruktion der Melodien von Louis Peter Grijp †. Aus dem Niederländischen übersetzt von Rita Schlusemann. Berlin: De Gruyter, 2016, 457 pp.

Willemyns, Roland

Roland Willemyns, 'Begroeting van Wim Vandenbussche als werkend lid van de KANTL'. In: *Jaarboek 2016 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*. Gent: KANTL, 2016, p. 110-116.

6.2 PUBLICATIES VAN DE BINNEN- EN BUITENLANDSE ERELEDEN

Auer, Peter

Peter Auer, 'Dialogus in dialogum'. In: *Zeitschrift für Germanistische Linguistik* 44/3, 2016, p. 354-368. (DOI 10.1515/zgl-2016-0020).

Peter Auer & Clarissa Weiß, 'Das Blickverhalten des Rezipienten bei Sprecherhäsitationen: eine explorative Studie'. In: *Gesprächsforschung – Online-Zeitschrift zur verbalen Interaktion* 17, 2016, p. 132-167. (www.gespraechsforschung-ozs.de).

Peter Auer & Jan Lindström, 'Left/right asymmetries and the grammar of pre-vs. post-positioning in German and Swedish talk-in-interaction'. In: *Language Sciences* 56, 2016, p. 68-92. (DOI 10.1016/j.langsci.2016.03.001).

Peter Auer, 'Wie geil ist das denn'? Eine neue Konstruktion im Netzwerk ihrer Nachbarn. In: *Zeitschrift für Germanistische Linguistik* 44/1, 2016, p. 69-92. (DOI 10.1515/zgl-2016-0003).

De Jong, Martien J.G.

Martien J.G. de Jong, 'Inleiding. Het luider worden van De stille kracht'. In: Louis Couperus, *De Stille kracht*. Soesterberg: Aspekt, 2016.

De Schutter, Georges

Georges De Schutter & Martien Roose (red.), *Nagelaten wetenschappelijk werk van Piet Paardekooper*. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke*

Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde 125/1-2, 2015 [2016], p. 1-259 [Verantwoording, 1-3].

Georges De Schutter, 'De structuralist P.C. Paardekooper en de variatielinguïstiek'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 125/1-2, 2015 [2016], p. 5-9.

Georges De Schutter, 'Aanvullende bibliografie P.C. Paardekooper'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 125/1-2, 2015 [2016], p. 11-14.

Georges De Schutter, 'Meervoudige negatie en Paardekooper z'n begrip 'stapeling' – Wat heeft de RND te bieden?' In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 125/3, 2015 [2016], p. 341-357.

De Vriendt, Sera

Sera de Vriendt, 'Franse woorden in het Brussels Brabants'. In: Zdenka Hrnčířová e.a. (red.), *Praagse Perspectieven* 8. Praag: Universitaire Pers, 2012, p. 121-130 [pas in 2015 ontvangen].

Sera de Vriendt, 'Schakeringspartikels (*is, ne ki en une fois*) in het Brussels'. In: *be.brusseleir magazine* 1, 2015, z.p.

Gerritsen, Willem P.

Wim Gerritsen, 'Smit en Van Haeringen – ernst en ironie' [column]. In: Maurice van Lieshout (ed.), *Gevoel, vernuft en verbeelding. 200 jaar Utrechtse Neerlandistiek*. Utrecht: Afdeling Nederlandse Taal en Cultuur van het Departement Talen, Literaturen en Communicatie, Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht, 2016, p. 14-15.

W.P. Gerritsen, 'Caladrius, een voghel wit. Een cultuurhistorisch-ornithologisch antecedentenonderzoek'. In: *Queeste* 22/2, 2015, p. 119-38 [verschenen 29 april 2016].

Willem Gerritsen, 'Het spoor van de eenhoorn'. In: Mariëtte Haveman & Annemiek Overbeek (red.), *Het reizende detail in de kunst van 1400-1500*. Amsterdam/Zutphen: Kunst & Schrijven, 2016, p. 91-97 [Deze bijdrage is ontleend aan het tijdschrift *Kunstschrift* 2/ 2002, *Fabeldieren*].

[Wim Gerritsen – interview]

'Wim Gerritsen en de neerlandistiek, 1953-2000', interview door Maurice van Lieshout. In: Maurice van Lieshout (ed.), *Gevoel, vernuft en verbeelding. 200 jaar Utrechtse Neerlandistiek*. Utrecht, 2016, p. 34-37.

Goedegebuure, Jaap

Jaap Goedegebuure, 'Het zoveelste echeq van de Verlichting. Frans Kellendonk in confrontatie met aids'. In: *Tijdschrift voor Biografie* 5/1, 2016, p. 15-23.

Jaap Goedegebuure, 'Ik kan het toch niet zeggen. Over talen van de liefde'. In: Johan Goud (red.), *Door woorden gekust. Talen van de liefde*. Zoetermeer: Klement, 2016, p. 25-33.

Jaap Goedegebuure, 'Schrijver, priester, politieagent. Frans Kellendonk als cultuurcriticus'. In: E. van Boven en P. Verstraeten (red.), *Schrijverstypen. De moderne auteur tussen individu en collectief*. Hilversum: Verloren, 2016, p. 181-192.

Goossens, Jan

Jan Goossens, 'In Memoriam Max de Bruin'. In: *Jaarboek van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde* 18, 2016, p. 5-7.

Jan Goossens, 'Een onfatsoenlijk woordgeografisch hoofdstuk en zijn nasleep'. In: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie* 88, 2016, p. 43-55.

Leys, Odo

Odo Leys, 'Trajectbepalingen als inhoudsbepalingen in het Nederlands en het Duits'. In: *Leuvense Bijdragen* 99-100, 2016, p. 38-46.

Mandelinck, Gwy

Gwy Mandelinck, 'Wij, verzen'. In: *Poëziekrant*, Gent, jg. 40/maart 2016, p. 40.

Gwy Mandelinck. 'Letterdievend uit de langste minnebrief, Kindsoldaten'. In: Ilja Leonard Pfeijffer (samenst.), *De Nederlandse poëzie van de twintigste en de eenentwintigste eeuw in 1000 en enige gedichten*. Amsterdam, Prometheus, 2016, p. 604, 605.

Gwy Mandelinck. 'Op de tast'. In: L.J.A.D. Creighton en S.van Duynhoven (red.), *Hadden we maar dezelfde taal gesproken*. Amsterdam: Rubinstein, 2016, p. 46.

Michajlova, Irina

И.М.Михайлова. К вопросу о европейских источниках «зрелища жития человеческого» (1674) // Скандинавская филология (Scandinavica). Вып. 14, 2016, с. 81-91. [Irina Michajlova, 'Over de Europese bronnen van

het 'Theater des menschelijken levens' (Moskou 1674). In: *Scandinavskaja filologia (Scandinavica)* 14/1, 2016, p. 81-91.]

И.М.Михайлова. О стилистических особенностях прозы Луи Куперуса и их отражении в русских переводах начала XX и XXI века. В кн.: Э.Б.Крылова и др. (ред.), *Синхрония, диахрония, текстология*. Москва: МАКС Пресс, 2016, с. 322-332. [Irina Michajlova, 'Over het bijzondere van Louis Couperus' stijl en de vertalingen ervan in het begin van de 20e en in de 21e eeuw'. In: Elvira Krylova e.a. (red.), *Synchronie, diachronie, tekstologie*. Moskou: MAK Press, 2016, p. 322-332.]

И.М.Михайлова. Херман Хейерманс. В кн.: С.Д.Черкасский (ред.), «Надежда» на Моховой. 100 лет спустя. Санкт-Петербург: Балтийские сезоны, 2016, с. 9-14. [Irina Michajlova, 'Herman Heijermans'. In: Sergej Tcherkasski (red.), 'Op hoop van zegen' in de Mochovajastraat. 100 jaar later. St.-Petersburg: Baltiyskie sezony, 2016, p. 9-14.]

М.Ю.Коренава, М.Михайлова. «И яко многимъ языкомъ изучень баше». о «зрелище жития человеческого» а.а. виниуса и его источниках. [Marina Korevena, Irina Michajlova, 'Ommedat hi vele taelen gheleert hadde'. Over het 'Theater des menschelijken levens' door A.A. Winus en zijn bronnen]. In: Pieter Boulogne e.a. (red.) 'Ik hou van jou, Peters creatie' / «Люблю тебя, Петра творенье». Festschrift voor Emmanuel Waegemans / Фестшрифт в честь Эммануэля Вагеманса. Amsterdam: Pegasus, 2016, p. 81-91.

И.М.Михайлова. Еще раз об относительности норм перевода (на примере переводов фламандской литературы в XIX в.). В кн.: В.И.Шадрин (ред.), *Материалы 45 Международной филологической конференции «Федоровские чтения». Актуальные проблемы переводоведения. 19-14 марта 2016 г. Санкт-Петербург*. С.-Петербург: Изд-во ВВМ, 2016, с. 53-59. [Irina Michajlova, Nog een keer over de relativiteit van vertaalnormen (de Russische vertalingen van Vlaamse schrijvers in de 19e eeuw). In: Victor Schadrin (red.), *Congresbundel 45e Filologische conferentie "Fedorov readings"*. Actuele problemen van vertaalwetenschap (14-19 maart 2016, St.-Petersburg), St.-Petersburg: Uitgeverij VVM, 2016, p. 53-59.]

И.М.Михайлова. О московитах Виниусах и амстердамце Вонделе. Факты и голландский миф. В кн.: Н.П.Копанева (ред.), *Россия и западноевропейское просвещение. Сборник научных статей памяти Н.А.Копанева*. Санкт-Петербург: Издательство «Российская национальная библиотека», 2016, с. 373-382. [Irina Michajlova, Over de Moskovieten A.D. Winus en A.A. Winus en de Amsterdammer Vondel. De

feiten en een hollandse mythe. In: N.P. Kopaneva (red.), *Rusland en West-Europese Verlichting. Artikelenbundel in memoriam N.A. Kopanev*. St.-Petersburg: Uitgeverij van de Russische Nationale Bibliotheek, 2016, p. 373-382.]

[Irina Michajlova – vertaling]

Л.Куперус. *О старых людях, о том, что проходит мимо*. С.-Петербург: Изд-во Геликон-Плюс, 2016, 288 с. [Vertaling van Louis Couperus, *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan*, St.-Petersburg: Helicon-Plus, 2016, 288 pp.]

Noble, Philippe

[Philippe Noble – vertaling]

Cees Nooteboom, *J'avais bien mille vies et je n'en ai pris qu'une. Textes choisis et présentés par Rüdiger Safranski*, [bloemlezing proza en poëzie], Arles: Actes Sud, 2016, 270 pp. [Vertaling van *Ich hatte tausend Leben und nahm nur eins*, Frankfurt-am-Main: Suhrkamp, 2008, en *Zielsverhuizing vindt niet na, maar tijdens het leven plaats*, Amsterdam: Atlas, 2008.]

Cees Nooteboom, *Le Visage de l'œil. Poèmes traduits du néerlandais*, Arles: Actes Sud, 2016, 346 pp. [Bloemlezing in vertaling uit *Licht overal* (Amsterdam: De Bezige Bij, 2012), *Bitterzoet* (Amsterdam: Arbeiderspers, 2000), *Zo kon het zijn* (Amsterdam: Atlas, 1999), *Het gezicht van het oog* (Amsterdam: Arbeiderspers, 1989), *Vuurtijd, ijstijd* (Amsterdam: Arbeiderspers, 1984) en *Aas* (Amsterdam: Arbeiderspers, 1982).]

Cees Nooteboom, *Un sombre pressentiment. A la rencontre de Hieronymus Bosch*, Paris: Phébus, 2016, 80 pp. [Vertaling van *Een duister voorgevoel. Reizen naar Jheronimus Bosch*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2016.]

David Van Reybrouck, *Zinc*, essai, Arles: Actes Sud, 2016, 80 pp. [Vertaling van *Zink*, Amsterdam: CPNB & De Bezige Bij, 2016, 64 pp.]

Frans Timmermans, *Fraternité. Retisser nos liens*, essai, Paris: Philippe Rey, 2016, 96 pp. [Vertaling van *Broederschap. Pleidooi voor verbondenheid*, Amsterdam: Podium, 2015, 62 pp.]

Luc Devoldere, 'Que lire? Un canon de la littérature néerlandophone'. In: *Septentrion*, 2016/1, p. 43-51.

Mark Schaevers, 'Le triomphe de la mort' [Fragmenten uit: Mark Schaevers, *Orgelman*, De Bezige Bij: Amsterdam 2015]. In: *Septentrion*, 2016/2, p. 16-24.

Luc Devoldere, 'Un chantre du futur terrible et fascinant. A propos d'Emile Verhaeren'. In: *Septentrion*, 2016/3, p. 17-24.

Paris, Franco

Franco Paris, 'Con gli ovetti in bicicletta dalla regina Guglielmina. L'Olanda di Ungaretti'. In: Giorgio Colombo, Simona Cappellari, Franco Paris & Marco Prandoni (red.), *Quaderni del Premio Letterario Giuseppe Acerbi, Letteratura Olandese*. Castel Goffredo, 2016, p. 140-144.

Franco Paris, 'The Cry of Multatuli and the Murmur of Couperus'. In: Oriana Palusci & K.E. Russo (red.), *Translating East and West*. Trento: Tangram Edizioni Scientifiche, p. 277-288.

[*Franco Paris* – vertaling]

Jan Fabre, *Giornale Notturmo II. 1985-1991 (Nachtboek 1985-1991)*. Napoli: Cronopio, 2016, 317 pp.

Franco Paris & Elena Tealdi, *Beatrice di Nazareth. I sette modi di amare Dio*. Anonimo, *Vita di Beatrice*. Milano: Edizioni Paoline, 2016, 320 pp.

Pleij, Herman

Herman Pleij, 'De ontwikkeling van literair zelfbewustzijn in de stad: wat is er nieuw in het Gruuthusehandschrift'? In: Frank Willaert e.a. (red.), *Het Gruuthusehandschrift. Literatuur, muziek, devotie rond 1400*. Gent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2015, p. 41-58.

Schenkeveld, M.A.

Riet Schenkeveld-van der Dussen, 'Enkele methodische en praktische kanttekeningen bij een Antonides-project'. In: *Tijdschrift Nederlandse taal- en letterkunde* 2, 2016, p. 145-152.

M.A. Schenkeveld-van der Dussen, 'Camphuysen en Van Lodensteyn. Een vergelijking van twee lieddichters'. In: *Documentatieblad Nadere Reformatie* 40, 2016, p. 98-108.

Riet Schenkeveld-van der Dussen, 'Dirk Schelte (1639-1714). De informele sociabiliteit en bijbehorende poëtica van een rijmer'. In: *Nederlandse letterkunde* 21, 2016, p. 209-233.

Stellmacher, Dieter

Dieter Stellmacher, 'Die Sprachgermanistik der Zukunft wird Dialektologie sein'. In: *Leuvense Bijdragen* 99/100, 2016, p. 373-382.

Dieter Stellmacher, 'Vereinsnamen'. In: *Der Deutschunterricht* Heft 1/16: Nomen (non) est omen – Namenkunde, 2016, p. 55-62.

[Dieter Stellmacher – recensies]

Marie Josephine Rocholl, *Ostmitteldeutsch – eine moderne Regionalsprache?* Hildesheim 2015. In: *Dialectologia et Geolinguistica* 24, 2016, p. 150-162.

Ilja A. Serzant & Björn Wiemer (red.), *Contemporary approaches to dialectology*. Bergen 2014. In: *Dialectologia et Geolinguistica* 24, 2016, p. 162-168.

Carolin Jürgens, *Niederdeutsch im Wandel. Sprachgebrauchswandel und Sprachwahrnehmung in Hamburg*. Hildesheim 2015. In: *Dialectologia et Geolinguistica* 24, 2016, p. 173-175.

Philipp Stoeckle, *Subjektive Dialekträume im alemannischen Dreiländereck*. Hildesheim 2014. In: *Dialectologia et Geolinguistica* 24, 2016, p. 175-177.

Van Durme, Luc

Luc Van Durme, 'Het belang van landboeken en ommelopers voor het toponymisch onderzoek'. In: Pieter Beyls (red.) *Ex cultura abundantia. Onderzoeksgids van Oost-Vlaamse landboeken, prijziboeken, gebruikboeken, ommelopers en bijbehorende kaarten*. Brussel: Algemeen Rijksarchief, 2015, p. 307-350.

Van Gorp, Hendrik

Hendrik van Gorp, 'Cervantes en zijn Don Quijote'. In: *Streven*, 2016, p. 316-328.

Hendrik van Gorp, 'Tussen dwaze wijsheid en wijze dwaasheid'. In: *Tertio*, 20 april 2016, p. 4-5.

Waterschoot, Werner

Werner Waterschoot & Hans Rombaut (red.), *Nationaal Biografisch Woordenboek* 22. Brussel: Paleis der Academiën, 2016, IX pp. – 1162 kol. – XXXV pp.

[Werner Waterschoot – teksteditie]

Frederica van Dam & Werner Waterschoot (ed), Lucas d'Heere, *Tableau Poétique. Verzen van een Vlaamse migrant-kunstenaar voor de entourage van de Seymours op Wolf Hall*. Gent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2016, VIII-320 pp.

[Werner Waterschoot – recensie]

Elly Cockx-Indestege (m.m.v. Norbert Moermans), *Berthe van Regemorter. Une artiste-relieur anversoise (1879-1964)*. In: *De Gulden Passer* 94, 2016, p. 372-374.

Hoofdstuk 7:

Berichten, toespraken en standpunten

7.1 LEVENSBERICHTEN EN IN MEMORIAMS

IN MEMORIAM RENÉ FELIX LISSENS (27 MAART 1912-13 APRIL 2016)

Het in memoriam voor René Felix Lissens, die Jozef van Mierlo op 27 december 1958 als gewoon lid opvolgde, werd uitgesproken door Piet Couttenier, op de openbare vergadering van 15 juni 2016.

Op 13 april jl. overleed René Felix Lissens. Hij was net 104 jaar geworden. Hij werd geboren in Leuven, nog vóór de eerste wereldoorlog, op 27 maart 1912. Lissens heeft zich tijdens zijn lange leven op allerlei vlakken ingezet en onderscheiden, zowel in het wetenschappelijke als het culturele domein. Wetenschap beoefenen en bijdragen tot de ontwikkeling van de nationale cultuur en de emancipatie van het Vlaamse volk gingen bij hem hand in hand. Dit typeert de figuur van Lissens, maar ook de tijd waarin hij actief is geweest.

Als student aan de universiteit van zijn geboortestad toonde hij al zijn organisatietalent. Hij richtte er in 1931 de vereniging voor Leuvense germanisten *Germania* op en was er de eerste preses van. Op 21-jarige leeftijd promoveerde hij aan dezelfde universiteit tot doctor in de Germaanse filologie met een studie op het gebied van de Vlaamse literaire historiografie. Lissens zou zijn grootste faam ook als literatuurhistoricus verwerven, met zijn standaardwerk over de geschiedenis van *De Vlaamse letterkunde van 1780 tot heden* uit 1953. Na studiereizen aan buitenlandse universiteiten in Duitsland en Frankrijk, waarbij hij zich toelagde op de Duitse literatuur, werd Lissens redacteur en vertaler bij het Nationaal Instituut voor Radio-omroep of N.I.R. Ook daar vervulde hij bestuursfuncties. Hij werkte al vlug als essayist mee aan literaire tijdschriften als *Vormen* en *De Periscoop*. Van laatstgenoemd tijdschrift was hij hoofdredacteur en zijn bijdragen erin zijn zeer talrijk; in zijn *Bibliografie* die zijn zoon Jean-Paul in 1983 opstelde en die door de Academie werd uitgegeven, tellen we 340 nummers. In de tijdschriftenwereld zou hij overigens actief blijven. In 1960 werd hij bijvoorbeeld nog redactielid van *Dietsche Warande & Belfort*. Ook de uitgeverswereld was geen onbekende voor hem. Hij was secretaris en redacteur bij de Winkler Prins-encyclopedie en letterkundig directeur bij de uitgeversmaatschappij Elsevier

en de Franstalige Elsevier Paris-Bruxelles. Lissens was zeer vertrouwd met de Franse taal en cultuur; hij publiceerde ook in het Frans, bijvoorbeeld in het tijdschrift *Cassandra*, waarin hij tussen 1937 en 1943 de rubriek ‘Les Lettres flamandes’ verzorgde en die in 1944 leidde tot een publicatie over de contemporaine Vlaamse roman, *Rien que l’homme*, overigens een voor Lissens sprekende titel. Hij zetelde in talrijke commissies en adviesraden, zoals die voor het *Nationaal Biografisch Woordenboek* en voor de *Bevordering van de Nederlandse Letterkunde in België*, om maar een paar voorbeelden te noemen. In 1963 werd hij voorzitter van de *Scriptores Catholici*. Hij zetelde ook tweemaal in de jury van de Prijs der Nederlandse letteren, in 1965 en 1983, wanneer de prijs werd toegekend aan respectievelijk J.C. Bloem en Lucebert. Voor zijn werk op die diverse domeinen ontving hij tal van prijzen en officiële onderscheidingen.

Ongeveer gelijktijdig werd Lissens professor en academielid. In 1957 werd hij benoemd tot docent en twee jaar later al tot hoogleraar aan de toenmalige Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen of UFSIA, nu Universiteit Antwerpen. In 1966 richtte hij er het Centrum voor Gezellestudie op. Samen met enkele bekende jezuïetenprofessoren zoals de filosoof Libert Vander Kerken, die ook essays over literatuur publiceerde, en de historicus Karel Van Isacker, was hij er een autoriteit in de Faculteit Wijsbegeerte en Letteren. In de dagelijkse omgang was niet René Lissens, maar Mijnheer of professor Lissens de aanspreekvorm. De literatuurwetenschapper Clem Neutjens, die in de methodestrijd van de jaren 1970 wel eens de degen kruiste met Lissens – het boegbeeld van de toen belaagde literatuurgeschiedenis – noemde hem bij zijn afscheid een ‘evenwicht brengende factor’ aan de universiteit. Indrukwekkend van gestalte was Lissens niet, maar hij dwong bij zijn collega’s én studenten ontzag af door zijn piekfijn voorkomen, afstandelijkheid, eruditie en fenomenaal geheugen. Hij was streng, maar hij kon ook minzaam zijn en monkelend het wereldje overschouwen. Zijn colleges Europese en Nederlandse literatuur waren in de eerste plaats encyclopedisch van aard – een taaie brok voor studenten – maar toch ondervonden de studenten zijn colleges als zeer aangenaam. Dat was niet alleen omdat hij zijn colleges doorspekte met allerlei anekdotes – met legendarische uitweidingen over Albrecht Rodenbach – maar vooral omdat hij zijn tijd kon nemen om, naast het meedelen van precieze data, namen, tijdperken, stromingen en genres, te vertellen en zijn liefde voor literatuur te ventileren. Hij deed dat ook in de cursus Nieuwe teksten, waarin hij auteurs behandelde als Leopold, Daisne, Claus en Michiels. Naast de zakelijke inhoud introduceerde hij in de hoofden van de studenten de idee dat literatuur ‘het domein is van schoonheid,

die veelvuldige gestalte had gekregen in en door de taal', zoals hij dat zelf formuleerde in zijn dankwoord bij zijn afscheidsviering in 1982. In feite stond zijn onderwijs niet ver van zijn wetenschappelijk werk. Ook in zijn essayistisch en literair-historisch werk overheerst de gedachte dat bij literatuurbeschouwing feitelijke kennis onlosmakelijk is verbonden met de esthetische ervaring van de totale mens. De moderne methoden in de literatuurwetenschap, het structuralisme voorop, brachten volgens hem geen fundamentele vooruitgang mee.

In 1958 werd Lissens ook opgenomen in de KANTL, toen nog Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde. Dat de Academie de *Vlaamse Academie* heette, zal Lissens wel zeer normaal en zinvol gevonden hebben. Hij kende als geen ander de ontstaansgeschiedenis van deze Academie, waarvan hij de verre voorgeschiedenis overigens heeft bestudeerd als een eerste schakel in het bewustwordingsproces van de eigen Vlaamse identiteit.¹ Bij de Academie publiceerde hij twee zelfstandige publicaties, een studie over de *Benamingen van onze letterkunde in encyclopedieën en literaire lexicons* en in 2000 *Een lektuur van Le Spectateur Belge (1815-1823)*. In de Jaarboeken en Verslagen van de Academie is zijn activiteit én inzet te volgen. Hij was lid en voorzitter van meer dan één vaste commissie (Cultuurgeschiedenis, Middelnederlandse taal- en letterkunde, Publicaties, Aankoop van Boeken, Nationaal Fonds voor de Letterkunde en Moderne Letteren). Dikwijls zetelde hij in de jury van Fondsprijzen en prijsvragen. We vinden er ook de sporen van zijn lezingen en reflecties. Ze behandelen figuren en onderwerpen als de stand van zaken in het vakgebied ('Voor een behoorlijke apparatuur van de Nederlandse literatuurstudie' uit 1968), de taal en letteren in de tweede helft van de achttiende eeuw, Willem Verhoeven, Guido Gezelle, Stijn Streuvels, Albrecht Rodenbach en Karel van den Oever. Hij begroette zijn vriend Pieter Buckinx en Ward Ruyslinck als nieuwe leden. Hij werd verkozen tot voorzitter voor het jaar 1968, het Brederojaar, maar ook een bijzonder jaar in Vlaanderen, België en Europa. Misschien niet helemaal toevallig sprak hij de leden van de Academie bij zijn aantreden als voorzitter toe met een oproep tot samenhangigheid en 'verantwoordelijkheid tegenover onze volksgemeenschap'. Het is overigens een vlag waaronder zijn hele professionele en intellectuele leven kan worden ondergebracht.

¹ R.F. Lissens, 'De idee van een academie vóór het initiatief van David en Willems (1835-1836). Een onderzoek naar benaming en begrip', in: F. Daems en L. Goossens (reds.), *Een Spyghel voor G. Jo Steenbergen. Huldealbum aangeboden bij zijn emeritaat*. Leuven-Amersfoort, 1983, p. 195-212.

Lissens heeft het geluk gehad om zeer oud te worden. Wie 104 jaar wordt, trotseert de tijd. Bij zijn overlijden was het 34 jaar geleden dat hij op 70-jarige leeftijd met emeritaat ging. Inmiddels waren velen dat al lang vergeten of waren ze er niet meer om zich dat te herinneren. Op zijn uitvaart in de kerk van het stemmige begijnhof van Herentals werden geen hooggestemde academische redes gehouden. Wel weerklonk geregeld muziek, en verrassend, Franse chansons, zoals *La mer* van Charles Trenet: ‘La mer a bercé mon coeur pour la vie’. Plots leek ‘professor Lissens’ ver verleden tijd. Waardig en in alle eenvoud werd afscheid genomen van een man die blijkbaar ook hield van populaire Franse liedjes. Het is een relativerende en troostende gedachte.

IN MEMORIAM HUBERT VAN HERREWEGHEN (16 FEBRUARI 1920-4 NOVEMBER 2016)

Het in memoriam voor Hubert van Herreweghen, die Maurice Gilliams op 22 maart 1983 als gewoon lid opvolgde, werd uitgesproken door Willy Spillebeen, in de ochtendvergadering van 21 december 2016.

Hubert van Herreweghen was jarenlang de oudste en voor velen, ook voor mij, de belangrijkste dichter van Vlaanderen. Tot in zijn laatst gepubliceerde bundel *De bulleman en de vogels* in 2015 – hij was toen 95 jaar – heeft hij het hoge niveau van zijn poëzie gehandhaafd. Een aantal gedichten uit deze bundel behoren tot zijn betere werk.

Hij was enkele jaren journalist o.a. bij *De Standaard* en *De Spectator*, dan commentator bij de NIR (de voormalige BRT) en vanaf 1961 tot zijn pensioen hoofd van de Dramatische Dienst bij de televisie. Vaak interviewde hij o.a. voor ‘*Ten huize van*’ en ‘*Vergeet niet te lezen*’; door zijn toedoen werden een aantal Vlaamse novellen en romans voor tv bewerkt.

De huidige nieuwsmakers van Eén en Canvas zijn blijkbaar kort van memorie, ze hebben een van hun pioniers vergeten. Heeft hij voor hen te lang geleefd? Of zijn strips voor hen zoveel belangrijker dan gedichten?

Hubert van Herreweghen heeft ook een rol gespeeld als redacteur van de literaire tijdschriften *Podium* en *De Spiegel* waarin hij een paar belangwekkende essays heeft gepubliceerd. Hij was jarenlang redacteur van *Dietsche Warande & Belfort* en bloemlezer van poëzie.

Van de talrijke prijzen die hij ontving, noem ik hier enkel de Arthur Merghe-lyncprij van deze Academie in 1955, de Staatsprijs voor poëzie in 1962 en de Prijs van de Vlaamse Provincies voor zijn gezamenlijk oeuvre in 2006.

Hij is in 1983 verkozen tot werkend lid van deze Academie in opvolging van Maurice Gilliams en werd erelid in 2004.

Zijn poëtisch oeuvre bestaat uit 25 verzenbundels. Twee keer, in 1977 en in 1986, heeft hij zijn *Verzamelde gedichten* gepubliceerd. Hopelijk kan binnen afzienbare tijd het definitieve '*Verzameld Werk*' verschijnen. De dikke schriften met rode snede, waaruit hij in de jaren '90 in *Dietsche Warande & Belfort* de reeksen '*Korte metten*' en in 2011 de gelijknamige bundel heeft geselecteerd, bevatten ongetwijfeld nog heel wat boeiend materiaal; er zijn ook de kwatrijnen waar hij tot op het laatst aan heeft gewerkt en allicht nog gedichten die hij na zijn laatste bundel uit 2015 heeft geschreven. Want tot kort voor zijn heengaan was hij nog aan het *slijpen*, zoals hij het noemt in 'Zang' uit *Webben en Wargaren* (2009), het kwatrijn dat ook op zijn rouwbrief staat:

Al wat ik kreeg van kunde
van taal en tong
bleef ik slijpen tot het zong,
al was 't van slijpen dat 't verdunde.

In 1983, in zijn 'Begroeting van Hubert van Herreweghen als lid van de Academie', zei José Aerts (Albert Westerlinck) dat "hij betrekkelijk weinig heeft geschreven". Westerlinck kon natuurlijk niet voorzien dat de dichter na zijn pensionering zo ongemeen productief en (zelf)vernieuwend zou worden.

Men is lange tijd geneigd geweest zijn uitgebreid poëtisch oeuvre in twee delen op te splitsen. Het eerste deel zou dan bestaan uit de bundels gepubliceerd tijdens zijn actieve leven en opgenomen in zijn eerste *Verzamelde gedichten* (Orion 1977): gekwelde, klassieke, rijmende gedichten met een existentiële problematiek, die dualistisch handelen over leven en dood, geprojecteerd tegen en in de natuur. Hoogtepunten zijn o.a. de cycli '*Het bed*' (*Gedichten I*), '*Amalia Rodriguez*' (*Gedichten II – Brieven uit Portugal*) en de reeks '*Aswoensdag*' (*Gedichten III*). In deze reeks worden de dreiging van bederf en dood en het regressieve verlangen naar de moederschoot ontkracht door het lichtvoetige ritme, dat Gezelligaans is genoemd. In deze bundels, die alle als titel *Gedichten* gevolgd door een Romeins cijfer tot V hebben, worden de obsessieve doodsgedichten bezworen en ontkracht door de euforisch aandoende geluksgedichten: ervaringen van 'eeuwigheid' of tijdeloosheid en mystiek aandoende evocaties of visioenen in het hier en nu, zoals *Geluk, eenvoudigheid der dingen: een late zon en zoele wind* of *Vrede des harten, kortstondige vreugde/ die de vrede des Heren is* of nog *Zuivere rust en niets begeren*. Het is de dualiteit tussen enerzijds '*de mens heet Job*': het sombere levensgevoel, de dreigende nachtzijde van mens en natuur en '*de vleugels*':

het afstand nemen van somberheid en dood door speelsheid, humor, een enkele keer zelfs cynisme. De molen en ‘de draak’ (gewestelijk woord voor de vlieger maar ook het fabelmonster) staan hier in een aantal gedichten symbool voor. De dichter noemde zich ooit “een molen met zieke vleugels”. Bovendien was het ritme voor zijn gedicht van meetaf aan allesbepalend, het lichamelijke ritme van de wandelaar. Tot in den treure is herhaald wat hijzelf in een ‘*Getuigenis*’ uit 1950 heeft geschreven: dat hij *een spel van tonen en tegentonen, gestileerde wanorde, moderne onrust in klassieke maat* nastreefde. Daardoor bevond hij zich, schreef men later, in *het spanningsveld tussen traditie en modernisme, zowel op thematisch als op stilistisch vlak*. Het *spel van tonen en tegentonen, de gestileerde wanorde en het modernisme* zijn veel nadrukkelijker aanwezig in zijn later werk. Daarom is men hem dan maar ‘*postklassiek*’ gaan noemen.

Het tweede deel van zijn oeuvre zou dan de twaalf bundels vanaf 1984 tot 2015 omvatten: *Aardewerk – Gedichten VI* (1984), *Fazant* (1985), *Kort dag* (1988), *Korf en trog* (1993), *Karakol* (1995), *Een Brussels tuintje* (1999), *Kornoeljebloed* (2000), *Een kortwoonst in de heuvels* (2002), *Een lamentatie van de melaatste koning* (2005), *Webben en wargaren* (2009), *Korte metten* (2011) en *De bulleman en de vogels* (2015).

In zijn tweede *Verzamelde Gedichten* (Lannoo 1986), heeft hij ook de bundels *Aardewerk – Gedichten VI* (1984) en *Fazant* (1985) opgenomen. Zijn nieuwe uitgever Lannoo kan dat wenselijk hebben gevonden – beide bundels waren al bij Lannoo uitgebracht – maar de dichter zei me ooit dat hij zo had willen tonen dat hij geen breuk zag in zijn poëzie en zijn poëzieopvatting. Toon en opbouw van beide bundels zijn lichter en speelser, al klonk in 1968 het kwatrijn ‘*Fluitspeler*’ uit *Gedichten IV* (1968) reeds zo:

Voor de bek der boa
verliest de stoïcijn
zijn stoa
of het moet een fluitspeler zijn.

Reeds in zijn eerdere bundels verliest de stoïcijnse dichter af en toe zijn *stoa*; en in de latere wordt hij alsmaar nadrukkelijker *een fluitspeler* die *de boa* laat dansen. De existentiële onrust lijkt verstild, soms weggeëbd. Lichtheid en lichtvoetigheid voeren de boventoon. Er is duidelijk een accentverschuiving. En de levenslust en het spelelement worden vertaald, zelfs gevisualiseerd in de uiterlijke vorm van het gedicht. Het gedicht is niet langer een blok tekst, het lijkt soms een schijnbaar grillig rasterwerk. Zo visualiseert de dichter de personages, de stemmen of standpunten, de associaties en de verschuivingen op hetzelfde moment

binnen het gedicht als stemmen en tegenstemmen. Een later gedicht van hem lezen en herlezen, terwijl je let op die invalshoeken en luistert naar die stemmen, is een boeiend, vaak ontroerend, vaak grillig en geestig spel, want humor is inherent geworden aan zijn poëzie. De toon van zijn latere gedichten is speels, soms kwajongensachtig, soms wat baldadig en een enkele keer schamper. Olijk en vrolijk, al blijven tristesse en tragiek onderhuids meetrillen. Glimlachende deernis is er ook met de kleinen, de ‘mussen’, waar hij zichzelf bij rekent. Het is zelfs de grondidee van die wonderlijke bundel *Een Brussels tuintje* (1999), een staalkaart van oud en nieuw werk, dat ten dele handelt over twee dichters-wandelaars (hij en Jos de Haes) door het landschap van de stad Brussel.

Zijn latere gedichten bestaan vaak uit aparte, als geëteste waarnemingen, soms ook anecdoten. Elk gedicht wordt een, zeg maar dé wereld in het klein en stolt vaak tot een soort ansichtkaart: schijnbaar vluchtig, achteloos en argeloos genoteerd, maar wel definitief geformuleerd. Geëst als een *tak* (een van zijn motieven) tegen de lucht. Beelden, maar dan in de letterlijke zin. Van Herreweghen is een woorddichter, geen beelddichter. Dat blijkt sterk uit zijn later werk. Hij heeft het in ‘Twee dichters’ uit *Een Brussels tuintje* over:

‘t Woord ’t sonore ’t heilig Woord
dat beademd door de Geest
van het Ritme in ’t Raadsel boort
waar mystieken zijn geweest

Alles met hoofdletters! In dit gedicht betreft hij er in het motto Karel van de Woestijne bij en aan het slot ‘Guido (Gezelle) Trakl Hölderlin’. Er is heel wat te schrijven over zijn verhouding tot het Woord (met en zonder hoofdletter) en daar zou Van Ostaijen niet in kunnen ontbreken: over ‘poésie pure’ als een vorm van lagere extase. Veel latere gedichten van Hubert van Herreweghen leunen aan bij de ‘poésie pure’, en zijn respect voor bv. Paul Valéry en René Char was niet gering.

Het woord, hoe beeldend en beeldig soms, roept een wereld op die berust op dubbelheid en antithesen, beweging en roerloosheid bv. *een boom die roerloos danst*. Het kleine roept iets groots op. Er is de binnenwereld en de buitenwereld en beide worden als dubbel ervaren. Er is bv. de ‘bulleman’ en er zijn de ‘vogels’ waarmee eenzelfde dubbelheid van angst voor de verschrikking en aantrekking naar het hogere wordt gesuggereerd. Vrij complex overigens: de ik-persoon is de vogelschrik, die van de vogels houdt maar hen wegjaagt.

Je kunt Van Herreweghen ook een ‘poeta minor’ noemen, wat uiteraard niets denigrerends inhoudt. Hij noemt zich o.a. “dienaar van de mussen, vogelschrik, landloper, landman, bedelaar” en herhaaldelijk ook “boer”; hij vergelijkt zich

met een “afgerichte brak”; hij rekent zich tot de machtelozen, de kleinen want: “Rijk man betaalde nooit ’t gelag”; hij geeft alle aandacht aan “een blaadje zurkel, een kind, een tak, mussen”. Hij is bewust een ‘poeta minor’ geworden. In *Kort dag* (1988) klinkt het zo:

‘Zelfportret’ (aetatis 65) sexaginta quinque:

Zelden ben ik nog een dichter
als van Orfeus wordt verhaald
die in de onderwereld daalt
meer een landloper die lichter
naar hij dieper ’t veld in dwaalt
vogelschrik of vredestitcher
alles groet wat ademhaalt.

Vroeger daalde hij als Orfeus in de onderwereld af en was zijn poëzie ten dele orfisch, tragisch, visionair. Maar in 1977 al, in de bundel *Brak*, schrijft hij:

O vroeger moest ’t een bos, een boom,
Nu mag’t een takje wezen,
Een blaadje dat mij zijn aroom
Geeft om mij te genezen.
Een tand erin, een tong eraan
en vijftig jaar vernieuwen.
Tot in mijn moeder heb ik dit verstaan.

Deze verzen staan in het gedicht ‘Zurkel’. Zurkel, het is een van de vele woorden die de dichter wil redden en bewaren om wille van hun ritmiek en muzikaliteit. Zijn later werk wemelt van dergelijke woorden. Soms zijn het in onbruik geraakte oude woorden, soms zijn ze verouderd, soms stammen ze uit het dialect, vaak zijn ze volgens Van Dale Zuid-Nederlands. Ik noem er maar enkele, vrij willekeurig: *bulleman* (vogelschrik), *hinnebezen* (aalbesen), *bessenspog*, *rijs*, *mouterneest*, *schallebijter*, *heemst*, *zate*, *stobbe* (boomstronk), *krok*, *schokkeloenemeel*, *masteluinbeslag*, *hameien* (afsluiting) enz. enz. Die woorden staan niet alle in Van Dale, mogelijk heeft de dichter ze soms in een of ander dialectwoordenboek gevonden, maar ik denk dat hij vooral het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* heeft geraadpleegd. Tot in zijn laatste levensdagen had hij het bij de hand. En destijds, toen we gedichten voor bloemlezingen selecteerden, haalde hij uit zijn bureau regelmatig een van de 43 delen erbij. En als hij het woord niet vond, maakte het gedicht kans op een slechte beurt.

De betekenis van die eigenaardige woorden die Hubert van Herreweghen in later werk zo veelvuldig gebruikt, is vaak complex: *bulleman* bv. is volgens het WNT verouderd en er wordt verwezen naar ‘bullebak’, naar ‘spook’, ‘biete-bauw’, ook naar iemand die angst aanjaagt, misschien door te schreeuwen; volgens Van Dale is het een gewestelijk woord dat ‘eigenaar van een bul (een stier)’ betekent. De dichter maakt er ‘vogelschrik’ van, allicht kende hij *bulleman* uit het Oost-Vlaams of Brabants dialect (hij was afkomstig van Ninove en woonde lange tijd in Pamel), maar hij handhaaft in het woord toch enigszins de betekenis van WNT. Dat woord suggereert overigens nog meer: hier doet het ook denken aan de verschrikking van de dood en de schrik voor de dood. Ook over het eigenzinnige woordgebruik van Hubert van Herreweghen is heel wat boeiends en verhelderends te schrijven.

Het is wel duidelijk dat Hubert van Herreweghen een ‘poeta faber’ is. Een vakman! Meester van de ritmiek, meester ook in de woord- en rijmbeperving. Dat laatste bewijst hij in *Een lamentatie van de melaatse koning* (2005), waar (bijna) alle 45 kwatrijnen één enkele rijmklank hebben: de *-ach* van *klacht*, misschien ook van (*verloren*) en *verachte macht*. In deze bundel – hij geloofde dat dit zijn meesterstuk is – komen al zijn motieven terug, vooral ook zijn afkeer van de macht, wat in later werk nadrukkelijk doorklinkt. Hij bewijst er ook zijn diepgaande kennis van de Bijbel. Hij is zonder overdrijving een Bijbels dichter. Elders, alweer in zijn latere poëzie, verbluft hij de lezer met zijn kennis van planten en dieren.

Je kunt hem, zijn hele oeuvre door, ook een ‘poeta doctus’ noemen. De eruditie in zijn gedicht en ook daarbuiten was indrukwekkend. Denk o. a. aan een gedicht als ‘Zwart lam’ uit *Korf en Trog*. Maar in het gedicht mocht die eruditie niet worden geëtaleerd, wel gesuggereerd. Ik heb hem vaak genoeg horen fulmineren tegen wie Jos de Haes ‘verlichte pinksterpolyglotten’ noemde.

Ten slotte mag ook niet vergeten worden dat hij, vooral later, heel wat poëtische gedichten heeft geschreven. Ook over zijn opvatting over de poëzie, het gedicht, het woord is heel wat te melden.

Ik heb Hubert van Herreweghen ook anders, zeg maar als mens, vrij goed leren kennen. In de halve dagen en lange nachten in Gooik in zijn ‘kortwoonst in de heuvels’ (titel van een van zijn bundels), in de Grilstraat in Brussel en bij mij thuis in Menen. Een kwarteeuw lang (van 1974 tot 2000) maakten we in de winter, later in de zomer, de jaarlijkse poëziebloemlezing voor het Davidsfonds uit de tijdschriften van Noord en Zuid – ik had zijn betreurde vriend Jos de Haes mogen opvolgen. Ook brachten we in 1984, 1989 en 1996 vele uren samen door om de gedichten te selecteren voor de drie delen van de poëzie van Noord en Zuid vanaf 1880 tot 1985. In die uren hadden wij het uiteraard

in de eerste plaats over poëzie en over onze poëziekeuze, maar ik heb ook de innemende gastheer en gastvrouw Bertha goed leren kennen en waarderen. Ik heb de uiterst boeiende, welbespraakte persoonlijkheid die Hubert was bewonderd: zijn eruditie, zijn inzichten in de poëzie, zijn kennis van mij onbekende of weinig bekende dichters, het fenomenale geheugen waarmee hij gedichten van hen zo maar reciteerde. Ik heb, geamuseerd en vaak kritisch, geluisterd naar zijn opvattingen en inzichten, zijn voorkeuren en afkeren. Ik heb dikwijls geprobeerd de halve banvloeken die hij zo woordrijk liet horen, te relativiseren. Het ging meestal, maar lang niet alleen, over dichters, ook politici en machthebbers kregen er, vol humor, van langs. Vooral Nederlandse dichters moesten het ontgelden. ‘Frisia non cantat’, zei hij vaak, maar na zo’n donderpreek concludeerde hij altijd: ‘wij spreken nu wel over belangrijke dichters.’ Het ritme van Hollandse dichters lag hem niet, zijn ritme lag de Nederlanders niet. De reden van zijn mindere bekendheid in Nederland kan daarin liggen, al is, me dunkt, de eigenlijke en enige reden dat hij nooit in Nederland heeft gepubliceerd. Anders zou men hem wat graag hebben ingelijfd.

Anecdotes over winternachten met sneeuw, contacten met boeren uit de omtrek, zomerwandelingen in de streek van Gooik, zijn hier niet op hun plaats. Ik wil enkel kwijt dat elke tocht naar en met Hubert van Herreweghen, vooral in Gooik, een avontuur was, waar wonderlijke dingen gebeurden. Ze gebeurden ook in zijn gedichten, op zijn wandelingen (denk aan het gedicht ‘Zwart Lam’) en in zijn onuitputtelijke ongemeen boeiende verhalen. Het was een waar genot om te luisteren naar die verhalen en anecdotes over de vele dichters en schrijvers die hij als journalist en interviewer had gekend – hij leek wel iedereen uit het wereldje te hebben gekend. Ik heb hem zo vaak aangepord om zijn ‘mémoires’ te schrijven. Nee, dat zou proza zijn, zei hij dan. En bovendien wenste hij niet over zichzelf te schrijven. Ik zei dat hij dat altijd had gedaan. Ja ja, maar dat was poëzie!

Ik vertrouw erop dat de dichter nog lang zal overleven; in mijn herinnering blijft ook de mens voortleven.

7.2 TOESPRAAK VAN ERIK VLAMINCK BIJ DE AANVAARDING VAN HET VOORZITTERSCHAP 2016, 20 JANUARI 2016

Hoewel ik niet in staat ben om vanuit mijn wankel hoofd enige invloed uit te oefenen op uw leven en bestaan wil ik het toch proberen: ik wens u en al wie u lief is, wreed gemeend, een goed 2016 met veel stil geluk en tal van prettige verrassingen.

Ik mag u toespreken met de figuurlijke voorzittershamer in de hand. Weet dat ik voorzitter ad interim ben. Kabinetsmedewerkers van de minister van cultuur zijn naarstig op zoek naar een legale regeling opdat een en dezelfde mens twee jaar na elkaar voorzitter van deze Academie zou kunnen zijn. Er zou een mini-decreet nodig zijn en het fiat van de Commissie Cultuur en van het voltallige Vlaamse parlement. En bergen papier.

Franz Kafka werd geboren in 1883 en hij overleed in 1924.

Het hoort dat ik hier terugkijk op wat 2015 voor de Academie bracht. Het hoort dat ik over de plannen voor 2016 praat.

Naar mijn aanvoelen was 2015 een goed kanteljaar voor de KANTL.

Het was een jaar dat begon met onrustwekkende berichten over de toekomst van het huis, het genootschap en de organisatie. Kwatongen fluisterden dat in lugubere bureaus in Brussel gewerkt werd aan scenario's om de Academie simpelweg op te doeken. Niet veel later gonsden er geruchten dat de Academie gedoemd zou zijn om te vervellen tot een schrale onderafdeling van het Vlaams Fonds voor de Letteren. We zijn een jaar verder en de kaarten liggen nu toch anders. Ik kom er straks nog op terug.

2015 was het jaar waarin de Academie met trom en paukenslag haar 'dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief' op de kaart zette. De introductie in Beauvoorde was een meer dan geslaagde – en bovendien spraakmakende – literaire en academische hoogdag.

De impact van de KANTL-canon overtreft intussen alle verwachtingen. Hoewel – gelukkig maar – niet vrij van kritiek wordt de canonlijst in alle gremia, redactielokalen, decisiecentra en coterieën als referentie geaccepteerd. Het was een van de doelstellingen om klassieke literatuur opnieuw voor publiek beschikbaar te maken. Welnu, U gelooft het of niet, maar uitgevers maken momenteel ruzie over wie welke canonboeken mag gaan drukken. Ook in onderwijskringen begint een en ander te bewegen zodat we goede hoop kunnen hebben dat binnenkort in klaslokalen opnieuw over canonwerken gesproken zal worden.

Blijkbaar werd deze canon exact op het juiste moment gepresenteerd. Maar, momentum of niet, dit project is vooral geslaagd dankzij het werk van diegenen die er hun schouders hebben onder gezet. Ik bedank het Vlaams Fonds voor de Letteren voor steun met middelen en mensen. Ik BEDANK, in grote hoofdletters, de leden van de canoncommissie. Zij hebben met veel vrijwillige inzet en verve hun rol gespeeld. Ik vermeld heel graag expliciet de namen van Hugo Brems, Frank Willaert en Samuel Mareel. Ik denk dat weinigen weten

hoeveel tijd en energie zij aan het canonproject besteed hebben. Ik BEDANK, eveneens in kapitale hoofdletters, alle personeelsleden van de KANTL. Hun professionele en genereuze inzet was onmisbaar om de resultaten te boeken die geboekt werden. Ook hier aparte vermeldingen voor de creatieve daadkracht van Nicolas Leus en voor het wijze titanenwerk van Bert Van Raemdonck.

Maar er gebeurde in de KANTL in 2015 meer dan alleen maar canonwerk. Wat ook extra in de verf mag gezet worden zijn de talrijke publieksactiviteiten die hier plaatsvonden en die van de Academie een open huis maken. Ik onderstreep ook het wetenschappelijke werk dat in het CTB-kantoor verricht wordt. Ik vraag u tussendoor notitie te nemen van de manier waarop onze directeur Marijke de Wit slagen thuis haalt bij het verdedigen van complexe dossiers bij de Brusselse administratie. Ik vermeld graag het mollenwerk van onze onvolprezen vast secretaris Willy Vandeweghe om als KANTL een rol te spelen in het Instituut voor de Nederlandse Taal dat onder de vleugels van de Taalunie een belangrijke rol zal spelen met betrekking tot de Taalwetenschap in de Lage Landen. En wat ook meer dan een voetnoot verdient, is het colloquium over de positie van het Nederlands in het hoger onderwijs dat in december plaatsvond. Dit soort dingen bezorgt de KANTL maatschappelijke relevantie.

2016 wordt een jubileumjaar. De Academie is 130 jaar jong. Daarop zal gefocust worden tijdens de openbare vergadering in Beauvoorde en tijdens de openbare oktobervergadering in Gent.

Het canonwerk zal onverdroten verder gaan. Met een filmfestival en een groots podiumproject van Behoud de Begeerte als belangrijke warmhouders. En met geduldig hameren op steeds dezelfde nagel om de canon verder te implementeren in het onderwijs. Ook het eerder vermelde Instituut voor de Nederlandse Taal zal in 2016 nog meermaals opduiken in verslagen van vergaderingen. Ik hoop daarenboven dat deze Academie er in 2016 in zal slagen om, wanneer de nood zich aandient, naar buiten te komen met krachtige standpunten over taal en letteren. Het is een ingebakken opdracht die niet mag worden verwaarloosd.

Maar er is meer.

Recent bevestigde de minister van Cultuur de eerder gedane belofte dat hij bereid is om het verouderde decreet dat de werking van de KANTL regelt, te herzien. Met aandacht voor zowel de wetenschappelijke als de culturele poot van de werking. Dit is niet meer of niet minder dan een garantie dat onze Academie autonoom zal kunnen blijven voortbestaan. Voor de herschrijving en herijking van dit decreet mag de KANTL bovendien zelf de bouwstenen aanreiken.

Een transitiecommissie zal voorstellen uitwerken om ‘de Academie van de 21e eeuw’ uit te tekenen. Daarbij zal geen heilig huisje geschuwd worden. Bedoeling is om, met behoud van wat waardevol is aan traditie, een eigentijds en onmisbaar instituut op het kruispunt van wetenschap en cultuur uit te bouwen. Uiteraard formuleert de transitiecommissie alleen maar voorstellen. Ze zal die voorstellen toetsen bij de personeelsequipe. Eindbesluiten worden genomen in de ledenvergadering. Ik nodig daarbij ook expliciet alle ereleden uit om de discussies mee te voeren en te voeden. *Experto credite*.

Aan de vergadertafel bij de minister werd ook over het Academiegebouw gesproken. Het moge duidelijk zijn: de huur van het gebouw is een zware kostenpost en de benutting is momenteel niet optimaal. Het gebouw delen met anderen is een optie, maar ook andere pistes moeten worden onderzocht. Ik vind dat deze uitdaging onbevangen moet worden aangegaan en dat er tegelijk over moet worden gewaakt dat de eigenheid van de Academie behouden blijft.

Ik vloek er wel eens op dat over het gebouwenprobleem zo veel meer gepalaverd wordt dan over de uitgelezen kans die de Academie krijgt om via een nieuw decreet aan een dynamische toekomst te bouwen.

Want dat is waar het bestuur voor gaat.

7.3 TOESPRAKEN BIJ INSTALLATIES EN HULDEMOMENTEN

7.3.1 BEGROETING VAN LEEN HUET ALS WERKEND LID, DOOR PATRICK LATEUR, 15 JUNI 2016

“Dit is mijn favoriete kamer wanneer het regent. Alleen mijn leeslamp brandt, en in die warme kring van licht trek ik het ene boek na het andere, mijn pen ritselt, het papier krast, er is tijd om na te denken en te dommelen. Als ik opkijk, zie ik de vergulde houten engel op de andere tafel, eeuwig neerstrijkend met zijn groet, zijn banderol en zijn naïeve krullen. (...) Zijn aanwezigheid troost me.” (*De kunstkamer*, p. 87)

Geachte Voorzitter, waarde collega's, dames en heren,

Zo begint het zevende verhaal van de bundel *De kunstkamer* van Leen Huet uit 2001. Het is geen weergave van een beleefd moment, want alle verhalen in het boek berusten op verbeelding, laat de auteur in een aantekening (p. 215) weten. Maar dit blijft een typisch Huet-fragment dat getuigt van intimisme,

van liefde voor boeken, van de intensiteit van de schrijfact, van de vertroosting door schoonheid.

Kunsthistorica en filosofe Leen Huet publiceerde met haar echtgenoot Jan Grieten in 1996 haar eerste boek, *Belgisch Museumboek. Reis langs 21 musea*. In de twintig jaren die sindsdien verliepen, verblijdde zij haar lezers met ongeveer evenveel boeken over literatuur en beeldende kunst en met eigen romans en verhalen. Daarnaast schreef zij bijdragen voor *De Standaard*, *De Morgen* en *Knack*, en voor tal van tijdschriften als *Dietsche Warande & Belfort*, *Nieuw Wereldtijdschrift*, *rekto:verso*, *Zacht Lawijd*, *Stripgids*, *Zaal Z* en nog vele andere. Voeg daarbij haar lidmaatschap van de redactie van *Dietsche Warande & Belfort* en haar bestuursfunctie binnen de *Vlaamse Auteursvereniging*, en het mag duidelijk zijn dat Leen Huet in het Vlaamse letterenland haar plaats heeft gevonden.

Ik weet niet of zij een voorkeur heeft voor het getal zeven, maar na haar drie maal zeven musea spelen haar romans en verhalen structureel met dat symbolisch en heilig getal. *De kunstkamer* bevat veertien verhalen waarin kunst zich in het leven van elke dag laat voelen. Zoals Boccaccio zijn *Decameron* opbouwde met telkens tien verhalen gedurende tien dagen, zo kan men Huets roman *Almanak* lezen als een *heptameron* bestaande uit zeven hoofdstukken met telkens zeven verhalen, waarmee zij de Kempen, haar geboortestreek, meer bepaald het landschap van de kolonies van Wortel en Merksplas, evoeert. *Eenoog* bevat dan weer veertien capita, waarvoor de auteur zich laat inspireren door haar lange verblijf in Firenze begin de jaren negentig en waarin de ik-figuur de grenzen aftast van vriendschap, liefde en kunstenaarschap. Deze romans en verhalen kregen in 2013 nog een vervolg met de novelle *Penwortel* in de mooie Belgica-reeks van Dirk Leyman. Hier zoekt het hoofdpersonage troost en veiligheid in de archieven van de familie.

Graven in het verleden, zoeken naar de wortelgrond, verlangen naar schoonheid, zoeken naar kunst: het zijn constanten in de verhalen van Leen Huet die tegelijk wezenlijk samenhangen met haar essayistisch en kunsthistorisch werk, waar hetzelfde gebeurt. In haar verhalen thematiseert zij de kunstwereld, terwijl haar essays en studies over de wereld van schilders en hun doeken literatuur ademen.

Naast haar scheppend proza liggen drie turven voor van historische en kunsthistorische aard. In 2006 bezorgde Leen Huet een brievenboek van Rubens. Daarmee vulde zij een onbegrijpelijke lacune in, want ondanks de belangstelling voor het epistolaire genre bleef de correspondentie van een van onze grootste schilders voor het grote publiek ontoegankelijk. Zij selecteerde en

vertaalde 157 van de 252 bekende brieven die Rubens schreef in het Italiaans (naast het Latijn dé Europese cultuurtaal van de 16e en 17e eeuw), het Frans, het Engels. Zij putte ook uit een Spaanse vertaling, waarin een paar brieven van Rubens bewaard bleven. Met die vertaling reikt Leen Huët ons van een schilder, wiens schilderijen en tekeningen ons beeldrijk voor ogen staan, ook de woorden aan en laat zij ons op een directe manier kennismaken met de persoon en familie, vrienden en opdrachtgevers en de wereld, zeg maar het Europa van de kunstenaar, zakenman en diplomaat. Ook uit dit Rubensboek blijkt hoe bij Huët de verhouding woord en beeld centraal staat.

Met Jan Grieten bracht zij in 2011 de biografie uit van de Antwerpse burgemeester uit de Gouden Eeuw, Nicolaas Rockox, die in hetzelfde jaar als Rubens overleed, en ook onlangs nog profileerde Huët zich als schitterende biografe met *Pieter Bruegel. De biografie*. Of er nu behoorlijk wat bronmateriaal voorhanden is (Rockox) of erg weinig (Bruegel), Huët weet telkens een bont beeld te schetsen van de figuur in zijn context. Beide boeken openen in medias res. De ouverture is telkens een cultuurhistorisch feit van grote betekenis: de Faustinamunt uit de Romeinse goudschat van Mespelare die in handen kwam van burgemeester Rockox en de aankoop van Bruegels *Dulle Griet* door Fritz Mayer van den Bergh. Een erg geslaagd procedé dat de lezer direct in het hart van het onderwerp brengt.

Een van de opvallendste eigenschappen van de Bruegelbiografie is het gebruik van de ekfrasis, een gedetailleerde evocatie van een kunstwerk. Het archetype daarvan is te vinden in de beschrijving van Achilles' schild in Homeros' *Ilias*. Ook in de Rockoxbiografie komen reeds ekfraseis voor, maar in het Bruegelboek is het dé manier om de lezer te leren kijken naar een tekening of een schilderij. Een fragment over *Dulle Griet*: "Vuur en vonken boven een geblakerd landschap. Een rode gloed langs de glooiende einder, alsof er een enorme bosbrand heeft gewoed. Rechts brandt het zo hevig dat men de horizon niet meer kan zien, daar slaan kolommen van geel vuur ten hemel. De wind waait van links naar rechts. Een reusachtige wijnkruik staat als een koeltoren op de verschroeide aarde. In haar buik zijn tralies aangebracht, daarachter zitten gevangenen. Gestrafte dronkaards, dat kan niet anders." (*Bruegel*, p. 23). U hoort als in een staccato de enumeratio van de elementen die dit detail van *Dulle Griet* vormen. En het is meer dan een beschrijving, de auteur voegt er af en toe een subjectieve bemerking aan toe, want het schilderij werkt op haar, op ons in. Ik vind dit het waarmerk van deze biografie.

Maar tegelijk is het een niet onbelangrijk element van de stijl in het hele oeuvre van Leen Huët. Want kijk, wat lezen we in de evocatie van een fiets op een willekeurige bladzijde uit haar verhalen? "... de zon, de wind, de

bladeren, de wolken daarboven, de helderheid rondom. Tussen de stangen deint een gebloemde rok, een brede, gerimpelde hand met een gouden ring en een ring met een parel houdt het stuur. De fietsster bolt uit, ze staat recht op een pedaal, ze zet een voet in een gemakkelijke sandaal op de grond. De staander wordt naar beneden geklapt en de fiets zakt schuin in het zand, aarzelt, blijft toch overeind” (*De kunstkamer*, p. 23). Leen Huet schrijft over schilders en hun doeken, maar voor haar is schrijven als schilderen, boeken zijn doeken, zij doet ons lezen en ze doet ons kijken in een taal die precies is en precieus, plastisch en copieus, met zin voor het schilderend detail. Blade-rend in Huet moet ik vaak denken aan het lyrische proza van Marguerite Yourcenar, o.m. in *Feux*, terwijl ik Yourcenar slechts eenmaal tegenkwam, in het lemma ‘Zeno’ uit *Mijn België*, waar Huet betreurt dat Zeno een vleugje humor ontbeert. Maar ik denk ook aan Yourcenars belangstelling voor haar verleden in *Archives du Nord*, want met haar schilderende stijl heeft Huet met Yourcenar ook haar omgang met het verleden gemeen, haar queeste naar de eigen wortels en die van haar cultuurgemeenschap.

Aan die wortelgrond schenkt zij niet alleen aandacht in haar verhalen, maar ook in een reeks boeken over schilders en schrijvers, over musea en steden, oude boeken en moderne schilderijen. Op die manier is Leen Huet een betrouwbare gids door literair Turnhout of door het Venetië in de wereldliteratuur, zij leert hoe er bij de vondst van een lang gezocht boek wel iets meer gebeurt dan een louter antiquarische aankoop van oud papier, zij leidt u door musea die u anders nooit zou hebben bezocht en doet u kijken met ogen die u niet had.

Er is bij al die boeken één werk dat haar nog een leven lang mag en zal achtervolgen: *Mijn België*. Dit abecedarium, dat al uit 2004 dateert, is een merkwaardig portretten- en schetsenboek waarin Leen Huet al haar darlings heeft bijeengebracht. Overschouw je haar hele werk tot vandaag, dan lijkt het erop dat *Mijn België* een soort synthese is van wat ervoor kwam én van wat Huet nog zou schrijven. Uiteraard zijn Bruegel en Rubens erbij, maar ook veel figuren die in Huets andere boeken een of meerdere keren hun opwachting maken: de Franstalige Antwerpse schrijvers Max Elskamp en Georges Eekhoud, de Engelse schrijfster Ouida in Hoboken of Victor Hugo in Turnhout, of zwemkampioen en verzetsman Martial van Schelle. Sommige lemmata zijn breed uitgewerkt, zoals dat over Leonardo da Vinci in Tongerlo of een inventaris van het zeventiende-eeuwse interieur van de pastorie van Minderhout, waar Antoon van Dycks jongste broer resideerde. Dit Belgiëboek werkt aanstekelijk omdat de lemmata veelal uitgaan van een detail. In haar stukje over ‘De cultuur van de renaissance in Italië’ van Jacob Burckhardt en over het nut van dikke boeken met veel details schreef Huet

in de bundel *Oud papier*: “Zo wonderlijk zijn die details bovendien dat ze je toelaten, als het ware vanuit je ooghoeken, iets op te vangen van X, de persoon uit het verleden.” (p. 41) Leen Huet is zelf geen auteur van grote verhalen of theorieën, zij focust op het detail, om van daaruit licht te werpen op een figuur, een werk, een gebeurtenis.

Dit hoogst wonderlijke Belgiëboek getuigt van Huets belezenheid en eruditie, van haar zin voor het detail, haar humor, haar sensitieve taal. En uiteindelijk ook van de samenhang van haar oeuvre, dat op het eerste gezicht vele richtingen uitgaat, maar convergeert in de eenheid van thematiek en stijl én in de band tussen kunst en literatuur zoals Leen Huet die verwerkt in verhalen en essays. Dames en Heren, in zijn in maart verschenen boek *Un fauteuil sur la Seine. Quatre siècles d'histoire de France* schetst Amin Maalouf al zijn voorgangers in de 29e zetel van de Académie française sinds 1634. Het is een verleidelijke gedachte dat de leden van deze Academie ook eens een beeld zouden ophangen van taalkundigen, literatuurwetenschappers en letterkundigen in hun respectieve zetel sinds 1886. Ik maakte alvast een kleine oefening voor Leen Huet. Haar onmiddellijke voorgangers in zetel XXII van onze Academie zijn de literatoren Monika van Paemel, Ivo Michiels en Karel Jonckheere. Deze laatste had in 1966 de zetel overgenomen van Leo van Puyvelde, die als kunsthistoricus grote bekendheid verwierf en vertrouwd was met de Vlaamse Renaissance en de Antwerpse 17e-eeuwse kunst. Vóór Van Puyvelde kwamen drie namen die vandaag zijn weggedeemsterd – *sic transit gloria mundi*: de Limburgse jurist en flamingant Paul Bellefroid, de Brabantse taalkundige Désiré Claes en de Antwerpenaar Lodewijk Mathot. Mathot was het eerste academielid in zetel XXII en publiceerde onder het pseudoniem L. van Ruckelingen *Verhalen. Herinneringen aan myne Kempische reistogtjes*. Kempische herinneringen, kunsthistorische werken en verhalend proza zijn de meest opvallende elementen in het oeuvre van de voorgangers van Leen Huet. Zij zal op haar manier die traditie voortzetten.

Dames en Heren, zetel XXII van deze Academie is in goede handen.

Collega Huet, beste Leen, wees welkom.

7.3.2 HULDEADRES DOOR LEEN HUET AAN HAAR VOORGANGSTER MONIKA VAN PAEMEL, 15 JUNI 2016

Het is aangenaam, maar het is tegelijkertijd ook een beetje gênant om oog in oog lof te moeten aanhoren. En nu, mevrouw van Paemel, moet ik u de zelfde ervaring laten ondergaan.

Het is voor mij een bijzondere gebeurtenis om u op te volgen in de Koninklijke Academie. Vijfendertig jaar geleden, ooit eens, heb ik kennisgemaakt met uw werk. Ik zat op de middelbare school, ik droeg een blauwgrijns uniform (wat u in uw romans een apenpakje noemt) – het uniform van een Kempense school, echter niet uw Kempense school, de rok had geen plooiën. Onze onvolprezen lerares Nederlands, die een dubbelleven leidde als de schrijfster Anne Dellart, had voor ons allemaal abonnementen besteld op Bulkboeken – literaire werken op democratisch tabloidpapier en tabloidformaat. Zo leerde ik Jan Siebelink kennen, zo leerde ik Jaap Harten kennen, en zo leerde ik Monika van Paemel kennen. Ik was meteen verrukt van wat ik van u las. Natuurlijk. U schreef over een kindertijd op het platteland, knoestig maar evengoed idyllisch. En u schreef over familiegeschiedenis, over stambomen. In *De Vermaledijde vaders* las ik: “Kinderen pluk je niet van de bomen, zegt Marguerite-Leonia, maar in haar slaapkamer hangt een stamboom. Een fors geval van de familie der eiken of beuken, met aan zijn voet de initialen van de stamvaders gegrift, en in de kruinvertakkingen hangen in ovale medaillons de foto’s van het nageslacht. Bleke, dikke, kale of besnorde lui met wie men dan niets gemeen mag hebben maar die daar ook niet voor niets zijn opgehangen als ballen aan een kerstboom. Ze lijken willekeurig verdeeld, maar er is wel degelijk orde, en vooral volgorde.” Die volgorde wordt bepaald door data en door de vadersnaam. Vrouwen brengen de nieuwe mensen voort en vaders geven de naam. Is dat onrecht? Of is de naamgeving een manier om vaders verantwoordelijkheidsgevoel voor de kinderen bij te brengen? Dit argument werd aangehaald door juristen toen een recente wetswijziging de mogelijkheid schiep om een kind ook de familienaam van de moeder te geven. Het argument verblufte me eigenlijk: had de wet geen hogere dunk van vaders? Genealogen zaten ook meteen met de handen in het haar: het opstellen van stambomen zou onnodig ingewikkeld, op termijn zelfs onmogelijk worden. Die mogelijkheid kon u niet bevroeden toen u de stamboom van Marguerite Leonia beschreef en ik kon haar niet bevroeden toen ik die beschrijving las. Uw volgende woorden maakten ook grote indruk op me. “Een geslacht bloeit een tijdje en sterft dan uit. Pas daarna kan men voor zichzelf beginnen. Pam is nietsvermoedend in de nadagen van de bloei terechtgekomen, een tijd van willekeur en decadentie: chrysanten op de mestvaalt. Het systematische verval.” Werkelijk, zulke zinnen, zulke gedachten waren spek voor mijn bek. Ik beleefde een jeugd op het platteland en was net zo gefascineerd door stambomen als u. Bovendien hield ik van de ideeën van verval en decadentie, en de gedachte dat men met het erfgoed nieuwe wegen moet banen, om het des te mooier te laten glanzen. Er zijn niet alleen

lichamelijke stamhouders; er zijn er ook die een naam laten leven door hun woorden.

Jonge lezers kunnen het vreemde nog niet helemaal aan, ze willen eerst en vooral zaken herkennen. De bladzijden die u geschreven hebt over uw kindertijd, in het land van Nevele en in de Antwerpse Kempen, verliezen voor mij nooit hun schoonheid. In dat land van Nevele vond u ongetwijfeld ook een spoor van ongewone mogelijkheden: leefden daar niet de gezusters Loveling, “de Vlaamse Brontës”? Literaire moeders, zoogmoeders, petemoeien in de verte, voor de toekomst. Ergens noteert u hoe u als kind in de zomer in het gras lag met een appel als versnapering en een boek van Jules Verne. Dat is simpelweg een definitie van het geluk, en het geeft me zin om deze zomer ook weer eens in een of andere bloeiende wei Jules Verne te lezen, ik heb zijn *Reis naar het middelpunt van de aarde* alweer gekocht, het boek ligt klaar. In uw debuut, *De amazone met het blauwe voorhoofd* trof ik deze passage aan: “rondtrekken met een beduimd boekje, een zakje brood, links en rechts scheefzakken op het veel te hoge zadel van de rammelfiets, smokkelpaadjes volgen, een half pond Hollandse boter onder de bloeze, blozend om het avontuurlijke, niets opmerkend van de slappe lach der douaniers, die daar kommiezen heten, om mijn zo duidelijk voedzame en omvangrijke boezem. Alles en iedereen smokkelde, veel of een beetje, stom of slim. (...) Het was een algemeen erkende bijverdienste en urenlang heb ik in de zwijgende doodse winters geluisterd naar heroïsche verhalen over gevaarlijke tochten, uren in greppels liggen, achtervolgingen door groenjassen en nog net op tijd de schuilplaats bereiken. Want gepakt worden was geen eer, dus daar werd zelden over gesproken. Toch heb ik een trucje uitgevonden, dat altijd gewerkt heeft en dat nu met al dat beneluxgepraat en euromarktverband wel verteld mag worden. Nog een verhaaltje erbij. Het was bovendien een erg kleine smokkelzonde, niet eens een kraaienpoot waard. Je moest er wel lange dikke vlechten voor hebben. Dan kocht je een paar geurige, zware sigaren. Bruine juweeltjes. De haren los, sigaartje erin, zorgvuldig vlechten. En met een onschuldig gezicht de slagbomen passeren. Het was zelfs niet nodig een paadje te zoeken.” En terwijl u voorbijfietste, zong u onbeschaamd het beroemde lied *Hij was een smokkelaar, die diep in de nacht.... De amazone met het blauwe voorhoofd* is een blij boek, het lijkt alsof u intens gelukkig bent om eindelijk een roman te schrijven, en deze passage maakt mij ook blij: ik heb niet gesmokkeld, zelfs geen sigaren voor mijn grootvader, maar net als u heb ik urenlang smokkelverhalen beluisterd. Kraaienpoten en Amerikaanse sleeën en smokkelprins Hemelsoet. Ja, hij heette echt zo. Inmiddels is roken nagenoeg verboden, boter is na een lange ballingschap aan een comeback in de keukens bezig, de compacte Benelux is de Europese Unie geworden en

de wereld lijkt dikwijls genoeg op een haast onbegrijpelijke manier veranderd en versomberd.

Toen ik vorige week *De vermaledijde vaders* las en herlas, werd mij wel duidelijk dat ik met een meesterwerk te doen had. Zelf kan ik de vaders niet vermaledijden, noch hen uitsluitend beschouwen als ijdele, oorlogszuchtige sukkels. Zo ervaar ik de wereld niet, en dat betekent misschien dat ik gewoon geluk heb gehad, in een familie waar men nog wel een beetje ridderlijk met vrouwen omgaat, maar niet sexistisch. Maar wat vind ik het beklijvend als u beschrijft hoe de vijfjarige Pam haar vader ontmoet. “Haar vader wuift alle jammerklachten weg. Hij hoort die vrouwen niet eens, hij tilt Pam op ooghoogte. Zijn blauwe ogen kijken diep en uitdagend in de hare, in Pams kleine maar o zo trotse ziel komt een stalen willetje overeind, en zij kijkt hem zonder verpinken aan. Ik ben aan u gewaagd, Mijnheer!”

U laat ons kennismaken met een familiegeschiedenis, met de ervaringen van een kind en een vrouw, met de oorlog, met de geschiedenis van onze regio. Ik citeer u weer. “De eerste en de tweede wereldoorlog zaten aan elkaar vast als een locomotief en zijn wagons.” *De vermaledijde vaders* is een experimenteel boek, waarin u vrijheden neemt, vrijheden *maakt*, en speelt met registers. De ondertoon van de vertelling is tragisch en toch heb ik ook weer gelachen met uw fantastische opsommingen van clichés. Bijvoorbeeld de krasse uitspraken van uw grootvader. En de rondzingende clichés die een persoonlijke stem overwoekeren, clichés als bromvliegen die een schrijver beletten om te denken. “De morgenstond heeft goud in de mond. Zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens. Dorpsleven. De kalme tred van de landman. Wie het kleine niet eert is het grote niet waard. De schone mei. Mariamaand. Reidansen. Rijstpad met gouden lepel-tjes. Een hemel op aarde. En als we dood zijn groeit er gras op onzen buik. Eigen haard is goud waard. De eenvoud van het volk. De adel van de meisjes. De trots van de jongens. Haar lokken als vloeibaar goud. Van de kerels willen wij zingen. Het noordzeestrand. De blauwvoet. Het roelandslied. De weelde van de akkers. De landelijke wegen. Kinderzegen. Zou men armoe lijden om een mondje meer? Het offer van de moeders. De eer van de vaders. Het stille leed. De blozende wangen. Kinderlijke vreugde. Het onbevlekt ontvangen. Een op de arm, een aan de rok, een onder het hart. Wie geeft wat hij heeft is waard dat hij leeft. De neergang, maar ook de wederopstanding van het volk. De taak. Het volbrengen van de opdracht. Honger is de beste saus. In Frankrijk bieten rooien. In het walenland het zwarte goud delven. In het zweet des aanschijs de pacht verdienen. Noeste werkers. Arbeidsvreugde. Stropen: het jagen van de kleine man. De gesel van de drank. De tredmolen van de seizoenen. In Amerika fortune vergaren. In Kongo op zieltjes azen. Vlaanderen zendt zijn zonen uit.

Ledigheid is des duivels oorkussen. Geen vreemde luizen in ons bed. Als je maar handen aan je lijf hebt. Het klompenlied. De meiboom.” Dat gaat zo maar door, een briljant gerangschikte lijst zoals François Rabelais die in de zestiende eeuw al in zijn boeken opnam. Het zou overigens een mooie oefening zijn om die oude clichés eens te vervangen door de bromvliegen van nu.

Terwijl ik las, vroeg ik me af wat het lot geweest zou zijn van *De vermaledijde vaders* indien dat boek in het Engels of het Frans was geschreven. Ik zag daarin wel een Europese bestseller. Ook uw meer recente werk zou een ruim Europees publiek makkelijk kunnen bekoren. Ik was onder de indruk van de onbevreesde roman *De eerste steen*, een roman die heen en weer reist tussen Jeruzalem in Israël en de Jeruzalemsteeg in een Vlaams stadje. Zoals hoofdpersoon May vlijmscherp overweegt: de dochter van een slachtoffer dat niet weerkeerde uit de kampen ontmoet hier de dochter van een kruisridder die met een bevroren voet van het oostfront terugkeerde. De joodse ontmoet de Vlaamse. En via de school het Heilig Graf reizen we naar het echte heilig graf, waar hoofdpersoon May lelijk haar hoofd stoot. Opnieuw de oorlog, opnieuw het leven van een vrouw, klassieker verteld, evenwichtig en rijp. Onvergetelijke zinnen, zoals: “Het kan haar niet meer schelen dat verdriet iemand niet schikt.” Of het stenige: “Zij zag eruit als een vrouw die voor de liefde had geleefd maar op een of andere wijze haar interesse had verloren.” Maar er is ook nog altijd dit, die intense herinnering aan de kindertijd. “Soms, als ze aan de bosrand lag te lezen, keek ze plotseling getroffen door de rust uit haar boek op; het wuiven van de bomen, het gestadige grazen van de koeien, de hond die op zijn zij lag te slapen, het was bijna pijnlijk van volmaaktheid, en ze wenste tegen beter weten in dat het altijd zo zou blijven, of dat het daar ophield.” Opnieuw ontmoeten we zelfs de amazone met het blauwe voorhoofd, de prachtige papegaai uit uw eerste boek, herinnering aan de gevederde petemoeien, wonderlijke sprookjesfiguren en leermeesteressen uit *De vermaledijde vaders*. Ik vond het mooi, dat motief te volgen. U haalt af en toe een pakkende uitspraak aan van een van uw grootmoeders: “Je moet de duivel niet op de muren schilderen.” Maar de duivel op de muren schilderen, dat is een belangrijke taak voor een schrijver. De duivel *niet* op de muren schilderen, dat is wijken voor de duivel, kop in kas trekken voor de duivel.

Mevrouw van Paemel, u hebt uw naam bevochten uit de klauwen van uw voorganger Cyriel Buysse, en uw naam glans gegeven met uw eigen woorden. Ik hoop dat u werkt aan een nieuw project, een nieuw boek. Schrijven leek me altijd het mooiste beroep omdat je er lang mee kunt doorgaan en steeds beter kunt worden. Een voorbeeld is de Antwerpenaar Guy Vaes die op zijn tweeëntachtigste in Antwerpen nog een verbluffend mooie roman publiceerde, *Les apparences*.

Dat geeft mij op een bepaalde manier hoop en moed. Hier echter mijn dank aan u, mevrouw van Paemel, voor alles wat u ons al gegeven hebt.

7.3.3 JAN GOOSSENS: EEN LEVEN LANG TAAL- EN LITERATUURWETENSCHAP, TOESpraak VAN ANN MARYNISSSEN BIJ DE PRESENTATIE VAN HET HULDE-NUMMER JAN GOOSSENS OP 16 NOVEMBER 2016

Geachte genodigden,

Geachte gehuldigde en familie,

Dames en heren, beste Jan,

KANTL-erelid Jan Goossens mag terugblikken op een indrukwekkende academische carrière als dialectoloog, filoloog en taal- en cultuurhistoricus, die hij in Vlaanderen én in Duitsland gestalte heeft gegeven. Wegens zijn grote verdiensten voor de Nederlandse taal- en literatuurwetenschap, een kerntaak van de Academie, wilde de KANTL hulde brengen aan Jan Goossens door een bijzonder nummer van haar tijdschrift *Verslagen & Mededelingen* ter ere van hem uit te brengen.

Als gastredacteur heb ik de eer om het nummer aan u voor te stellen. Vervolgens zal ik een aantal persoonlijke herinneringen aan Jan ophalen, om te besluiten met herinneringen van Jan aan de studenten die een halve eeuw geleden de Leuvense collegebanken bevolkten.

Voor de samenstelling van dit huldenummer is per wetenschapsdomein dat Jan radicaal vernieuwd heeft, aan een vakspecialist gevraagd om een bijdrage te schrijven. De bedoeling was dat het nummer zo een afspiegeling van Jans wetenschappelijke veelzijdigheid zou vormen. Maar dat doel is maar gedeeltelijk bereikt, want het is verbluffend op hoeveel domeinen Jan Goossens met baanbrekende publicaties zijn stempel heeft gedrukt: Nederlandse en Duitse dialectologie, taalgeschiedenis en taalgeografie, Middelnederlandse taal- en letterkunde, Nederduitse taal- en letterkunde, maar ook cultuurgeschiedenis, naamkunde, sociolinguïstiek en ontwikkelingen in het hedendaagse Nederlands. In dit dubbele huldenummer komt een – hopelijk representatief – gedeelte van de genoemde vakgebieden aan bod².

Het spreekt vanzelf dat het nummer niet tot stand was kunnen komen zonder de gewaardeerde medewerking van alle auteurs. In naam van de KANTL dank ik hen allen van harte voor hun bijdrage en voor hun geduld bij de

² Voor een kenschets van de bijdragen en een bibliografie van Jan Goossens, zie Marynissen, Ann (2016). 'Ten Geleide'. In: *Verslagen & Mededelingen van de KANTL* 126/1-2, p. 3-10.

publicatie ervan. Tevens wil ik erelid Georges de Schutter hartelijk danken voor het vele werk dat hij, als eindredacteur van deze aflevering, heeft verzet.

Toen ik Jan Goossens' bibliografie overschouwde, heb ik me afgevraagd hoe hij zijn imposant oeuvre tot stand heeft gebracht. Hoe heeft hij het schip van de wetenschap, veeleer een speedboot in zijn geval, een leven lang kunnen aansturen? Mijn antwoord is: door een combinatie van een reeks zeldzame eigenschappen: een buitengewone intelligentie en eruditie, een gepassioneerde gedrevenheid voor zijn vak en een uitzonderlijke werkkraft. Ik illustreer hoe ik tot die slotsom ben gekomen.

Toen ik Jan in de eerste helft van de jaren tachtig als studente Germaanse aan de KU Leuven leerde kennen, zag zijn werkweek er als volgt uit: maandagavond doceerde hij van 17 tot 19 uur het college 'Middelnederlandse taalkunde'. In die avondlijke uren voerde Jan ons, studenten van de eerste licentie, gezeten op harde banken in een stoffig lokaal in het voormalige Kolenmuseum, mee naar de periode van de middeleeuwen. Op het eerste gezicht leek dat een tijdvak uit een lang vervlogen verleden, waarvan de relevantie voor het heden niet meteen duidelijk was, maar Jan sloeg ons met verstomming toen hij van een aantal studenten precies wist te zeggen uit welk dorp in Vlaanderen ze afkomstig waren – louter op basis van hun dialectische uitspraak van enkele woorden.

Dinsdagochtend om 8 uur stond Jan alweer paraat voor twee college-uren 'Historische grammatica van het Nederlands'. Jan zag er op dat onchristelijke uur altijd fris en monter uit, hetgeen van de meeste studenten niet gezegd kon worden. Door zijn enthousiasme en door het sérieux waarmee hij de taalgeschiedenis aanpakte, lukte het Jan om bij de studenten het vuur voor de wetenschap te doen ontbranden. Na het college gingen wij stevast naar huis in het besef dat er nog heel veel werk aan de winkel was: heel wat aspecten van de Nederlandse taalgeschiedenis waren nog compleet braakliggend terrein en wachtten ongeduldig op een student of studente die er zich in zou verdiepen.

Dinsdagavond vertrok Jan dan per trein naar Münster, om daar rond middernacht aan te komen. Woensdag begon hij om 9 uur 's ochtends met zijn colleges in Münster en hij ging daarmee door tot 19 uur 's avonds. Dat moest ook wel, want Jan was in Münster ordinarius voor zowel Nederlandse als Nederlandse filologie, en had een uitgebreide leeropdracht op beide domeinen.

Na nog twee intensieve werkdagen in Duitsland, keerde hij vrijdagavond terug naar Leuven, om vervolgens de zaterdag als werkdag te benutten, want, citaat van Jan: 'de wetenschap is niet gebonden aan de uren van de vakbonden'.

Om in het weekend te kunnen voortwerken, vroeg hij aan hoofdbibliothecaris Marcel de Smedt een sleutel van de faculteitsbibliotheek. Marcel ging pas na lang aandringen van Jan overstag, puur uit bezorgdheid, want als er tijdens de sluitingsuren brand zou uitbreken in de bibliotheek, zou niemand Jan komen ontzetten. Dat potentiële gevaar weerhield Jan er evenwel niet van om ook in het weekend naar de bibliotheek te trekken.

Jan verprutste ook nooit een werkdag. Ik herinner me dat hij me op een vrijdagmiddag tijdens onze lunchpauze in de Alma toevertrouwde dat hij net het manuscript van het laatste deel van de ‘Fränkischer Sprachatlas’ had afgerond. Toen ik voorzichtig opperde dat hij dan wel een vrije namiddag verdiend had, ging hij daar niet op in: hij had alweer een nieuwe lacune in de taalkunde ontdekt, die dringend opgevuld moest worden, diezelfde namiddag nog.

Jan Goossens is niet alleen een bijzonder productief wetenschapper geweest, als vereerde leermeester heeft hij ook generaties taal- en literatuurwetenschappers in binnen- en buitenland geïnspireerd en gevormd. Toen ik aan de KU Leuven assistent en later post-doctoraal onderzoeker was, betekende dat in de praktijk het volgende: bij het nuttigen van een Almaschotel, mede in het gezelschap van Willy Van Langendonck, wisselde ik vaak van gedachten met Jan over de taalkundige kwestie die mij die voormiddag had beziggehouden. En nog voor we aan de koffie toe waren, zag ik klaar in het probleem of wist ik welke literatuur ik ‘s namiddags kon raadplegen om de knoop te ontwarren. Tot slot: hoe keek Jan zelf naar de generaties studenten die hij heeft opgeleid? Bij het overlopen van zijn publicaties viel mijn oog op een artikel dat hij in 1966, 50 jaar geleden dus, in het studentenblad *Germania* schreef. Het heeft als titel ‘*Hij zei dattem van niks en wist*’ en is een vlammend protest tegen het taalgebruik van de toenmalige studenten.

Wat had Jan in zijn pen doen klimmen? Jan was met de studenten naar Engeland gereisd. Daar had hij zich behoorlijk geërgerd aan de omgangstaal van zijn reisgezelschap: volgens hem spraken de studenten geen Nederlands, maar ‘Vloms’. Dat men aan de uitspraak van iedere deelnemer kon horen uit welk dialectgebied hij afkomstig was, vond hij niet zo erg. Dat deze jonge mensen nog altijd ‘kiek, hesp of sosies met patatten en legumen uit nen telloor eten’, vond hij al erger. Maar het ergste was volgens hem dat de studenten de elementaire regels van de Nederlandse spraakkunst voortdurend met voeten traden. Ik citeer enkele zinnen van studenten die Jan in de bus had opgetekend:

- Ge ga maar ne crème eten.
- Kende nog e paar vuil liekes?
- Hij zei dattem van niks en wist.

- Daar hem ekiek ook ne keer gewist.
- Onze Jef dieë kent da nog nie goe.
- (Bij het kaartspel) Hoe witte gij dat dieëm boer nog goed is?

Beste Jan, een halve eeuw geleden, lang voordat het begrip ‘tussentaal’ bestond, heb je de saillante kenmerken ervan al beschreven. Toen al had je een scherp oor voor de grammaticale kenmerken van de tussentaal die zich nu aan het stabiliseren zijn. Vijftig jaar geleden al heb je de studenten Germaanse, als toekomstige neerlandici en leraren Nederlands toch de taalbewakers van de toekomst, ertoe aangemaand verzorgd Nederlands te leren spreken en te gebruiken. Het is een bekommernis die de KANTL met je deelt. Men mag niet blind zijn voor de taalrealiteit in Vlaanderen, waarin de tussentaal op het continuüm van dialect naar standaardtaal een plaats heeft, maar dat die Vlaamse tussentaal steeds vaker de plaats van het Standaardnederlands inneemt, was voor jou een brug te ver. In 2000 schreef je in *Ons Erfdeel*: ‘Ik vind dat Vlaanderen geen behoefte heeft aan twee talen, een die Nederlands is voor officiële en formele gelegenheden, en een die dat niet is, voor alledag.’³

Met deze uitspraak is de cirkel rond: ook de Academie, waarvan je al decennia een prominent lid bent, behartigt de belangen van het Algemeen Nederlands als cultuurtaal van en voor de Vlaamse cultuurgemeenschap.

Mij rest nu enkel de aangename taak om je het eerste exemplaar van het huldenummer te overhandigen. Ik hoop dat de inhoud jou, als één van de briljantste kenners van het talige en literaire erfgoed van de Lage Landen, kan bekoren.

7.4 LAUDATIO BIJ DE UITREIKING VAN DE LITERAIRE PRIJS VAN DE KANTL VOOR PROZA AAN ILJA LEONARD PFEIJFFER

Uitgesproken door juryvoorzitter Hugo Brems, 21 december 2016

Mijnheer de voorzitter, mijnheer Pfeijffer, beste collega's, dames en heren,

In *Brieven uit Genua* (2016), dat begin dit jaar verscheen, vertelt Pfeijffer over lezers die zo gefascineerd waren door de manier waarop hij in *La Superba*

³ Goossens, Jan (2000). ‘De toekomst van het Nederlands in Vlaanderen’. In: *Ons Erfdeel* 43/1, p. 11.

Genua had opgeroepen, dat zij ‘na lectuur het vliegtuig pakken om er zelf in het echt te verdwalen.’

Ik doe tegenwoordig zelfs rondleidingen voor groepen. [...] Met een microfoon op mijn revers gespeld loop ik langs de plekken die een rol spelen in mijn boek. “Dit is de Bar met de Spiegels. Hier werkt het mooiste meisje van Genua.” Dertig abonnees van NRC Handelsblad van een zekere leeftijd sjokken op comfortabele loopschoenen met oortjes in achter mij aan langs de hoertjes in Maddalena. “En hier ben ik haar kwijtgeraakt.” Ze maken foto’s en zeggen na afloop dat ze het fantastisch vonden “bijna net zo echt als in het boek.” (BG 537-538).

Die anekdote spiegelt meer dan één passage in *La Superba* zelf. Bijvoorbeeld:

Natuurlijk is het zo dat ik Genua heb verzonnen. In zekere zin bestaat de stad ook zonder mij, althans dat wil ik wel aannemen. Je kunt er zelfs naartoe. Het heeft een vliegveld, genoemd naar Columbus, die zogenaamd uit Genua komt. Hij is de man die Amerika heeft verzonnen.

[...]

Natuurlijk kun je ernaartoe. Maar natuurlijk heb ik haar verzonnen. Je zult haar nooit zo zien zoals ik haar zie, tenzij ik je vertel hoe je haar moet zien. (LS 103).

Men gaat ervan duizelen, hoe in deze citaten uit echte en gefingeerde brieven de woorden echt, net echt, verzonnen, zogenaamd en toch weer echt en verzonnen tegelijk, over elkaar heen buitelen.

Ik kan mij geen roman herinneren waarin zoveel straatnamen voorkomen, waarin de omzwervingen van de hoofdpersoon zo minutieus worden beschreven aan de hand van een gedetailleerde topografie. Je kan er als lezer bijna niet onderuit om er een stadsplattegrond naast te leggen, waarop je alles precies kan volgen. Alleen word je daar niet veel wijzer van.

In *La Superba*, zowel de stad als de roman, is immers niets wat het lijkt. Aan de ene kant is Genua een gedroomd paradijs, de realisatie van een kinderlijke en poëtische fantasie. Het is een stad van ‘verhalen, liederen, praatjes en verzinsels’ (BG171). Het is de tegenpool van het geordende leven in Nederland, dat door de hoofdpersoon als volgt beschreven wordt:

Het is een rustig en veelkleurig land. De treinen zijn geel en blauw en rood en rijden op tijd door de bollenvelden. De formulieren van de belastingen zijn blauw of roze en makkelijk in te vullen. [...] Politieagenten glimlachen. Ze zeggen dat je de volgende keer een rood

achterlichtje moet hebben en delen stickers uit tegen racisme. Het afval wordt gescheiden en gaat in containers met verschillende felle kleuren. [...] (LS 49). Juist dat is zijn probleem: 'Hoewel er meer dichters rondlopen dan belastinginspecteurs is mijn vaderland een weinig poëtisch land.' (LS 50)

Genua mag dan al poëtisch zijn, het is niet idyllisch. Het is ook duister en een paradijs voor ratten. Het zijn soms weerzinwekkende maar altijd prachtige bladzijden, waarin Pfeijffer die kant van de stad oproept. Maar vooral: de gedachte dat in Genua het echte leven zou te vinden zijn, blijkt een illusie. Naar het einde toe van de roman komt dat besef duidelijk naar voren: 'Ik kan nergens leven. Ik houd mijzelf alleen maar voor de gek met stenen en namen, locaties die iets te maken zouden hebben met geluk.'

Het alomtegenwoordige thema van de migratie sluit daar onmiddellijk bij aan. Het is het sterkst uitgewerkt rond twee personages, die elk in een 'Intermezzo' centraal staan: de Britse luxe-immigrant Don en de Senegalese bootvluchteling Djiby. Het onvergetelijk getekende personage Don heeft het conflict tussen fictie en werkelijkheid als het ware opgelost door helemaal op te gaan in de verhalen over zijn gefantaseerde leven. De realiteit houdt hij op afstand door halsstarrig te weigeren zich te integreren in de Italiaanse samenleving, en door permanente dronkenschap.

De situatie van Djiby is daar het spiegelbeeld van. Na een helse tocht vol ontberingen is hij via Libië en Lampedusa in Genua aangekomen. Daar loste de werkelijkheid zelf het probleem op door de droom die hem alle tegenslagen had doen doorstaan, stuk te slaan. Wanneer Ilja hem ertoe brengt om zijn verhaal te vertellen, geeft hij daarop meteen een commentaar, dat de positie van beide gesprekspartners perfect samenvat:

'[...] ik houd van Genua, maar de stad houdt niet van mij. Ze heeft mij uitgespuugd als een rat. Dat is niet echt een goede uitdrukking omdat je ratten normaal gesproken niet zou willen inslikken, maar je begrijpt wat ik bedoel.'

'Maak je geen zorgen Djiby. Over de metaforen denk ik wel na. Dat is mijn beroep.'

Hij lachte. 'Zo is het maar mooi verdeeld in de wereld. We zijn beiden vanwege een droom naar deze stad gekomen, jij uit het noorden, ik uit het zuiden, en we kunnen perfect samenwerken. Want terwijl het mijn beroep is om zware dingen te dragen en te overleven, is het jouw beroep om te overdenken waarmee je dat allemaal het beste kunt vergelijken. En daarmee verdien je honderd keer zoveel als ik.' (LS 262-263).

Maar *La Superba* is ook een roman over de liefde. Het thema domineert het begin- en het slotdeel ervan, ‘Het mooiste meisje van Genua’ en ‘Het mooiste meisje van Genua (reprise)’. Dat mooiste meisje van Genua werkt in de Bar met de Spiegels. Aanvankelijk is het ook vooral via die spiegels dat het contact tussen Ilja en haar verloopt. Dan is zij de gedroomde, ongenaakbare en dus ook volmaakte geliefde, opgesloten in de fictie. Maar aan de werkelijkheid, die al in de eerste zinnen van het boek binnendringt, valt niet te ontkomen. Het meisje heeft een jaloers en gewelddadig vriendje, en nadat ze denkt bedrogen en afgewezen te zijn door Ilja, belandt ze in de prostitutie. Dat is de werkelijkheid, die Ilja in de hallucinante en duizelingwekkende slotscènes finaal overweldigt. Op het moment dat hij hopeloos in de problemen is geraakt, volgt hij gefascineerd, ‘een hoertje dat anders was dan de andere’ (LS 338). Hij achtervolgt haar in het labyrint van steegjes, tot hij haar klem zet in het doodlopende centrum van dat labyrint en haar herkent.

Op dat ogenblik onderbreekt de verteller het verhaal om over te schakelen naar een historische scène over de boeteprocessies, die na het uitbreken van de pest in de 14e eeuw, door Europa trokken, ‘totdat er niets anders overbleef dan puur, onverdund, zwijgend schuldbesef, dat hoewel het ondraaglijk was, alleen maar viel te dragen.’ (LS 342).

‘Zo ongeveer voelde ik mij toen ik haar betraande gezicht zag.’ (LS 342) Met die zin, zo typerend voor de verteller, die de wereld ziet in vergelijkingen, metaforen en analogieën, pikt hij terug in op het actuele verhaal. De spiegel wordt finaal aan gruzelementen geslagen, de realiteit valt niet meer te ontlopen. In een omkering van de eerste brief van Paulus aan de Korintiërs zegt zij: “Ben je nou tevreden, Leonardo? Nu heb je mijn gezicht gezien. Mijn ware gezicht.” (LS343)

De manier waarop in deze bladzijden registers en perspectieven elkaar afwisselen en versterken is ronduit meesterlijk: een halve bladzijde straatnamen, een realistische scène, een historisch intermezzo en een emotionele uitbarsting.

Vanaf dat moment begint alles, in een genadeloos démasqué, op zijn plaats te vallen. Op een ontlusterende manier knoopt de verteller de verschillende thematische lijnen in elkaar. Om dat duidelijk te maken zou ik de slotbladzijden integraal moeten voorlezen, maar het komt erop neer dat Ilja/Leonardo niet enkel ontmaskerd wordt als een fantast, maar meteen ook geïdentificeerd wordt met de vluchtelingen, die niet meer terug kunnen naar hun vaderland omdat zij daar de incarnatie zouden zijn van de mislukte droom op een beter leven. En nog verder blijkt het mooiste meisje van Genua samen te vallen met de stad zelf: ‘Zij was *La Superba*’ (346), de stad en de hoer, die haar indringer

reduceert tot een banale klant. En Ilja zelf, die transformeert als travestiet tot een groteske, gespiegelde pervertering van het mooiste meisje van Genua; de verdwaling in het spiegellabyrint is daarmee op een ontluisterende manier voltooid.

Dames en heren, het voorgaande is niet meer dan een aanzet, één van de manieren om *La Superba* te lezen. Het boek is zo rijk dat je als lezer om iedere hoek weer nieuwe wegen en steegjes vind. Sommige lopen dood, andere blijken op geen enkele kaart te passen.

Die thematische rijkdom, de intense verstrengeling van de thematische lijnen, de hechte en tegelijk speelse structuur van de roman, behoren tot de grootste kwaliteiten ervan. Aanhoudend zijn er scènes en passages die als het ware in miniatuurvorm, of als in een caleidoscoop de grotere thema's weerspiegelen. Die grote rijkdom zit ook in vermenging van genres en toonaarden. *La Superba* bevat elementen van de picareske avonturenroman, de historische roman, de erotische roman, het geëngageerde politieke vertoog. Daar bovenop wordt ook het schrijven zelf van de roman gethematiseerd, waardoor de alomtegenwoordige spanning tussen realiteit en fictie er nog een dimensie bij krijgt.

Ernst, ironie en zelfspot lopen in *La Superba* door elkaar heen. De roman is tegelijk een satire op de Italiaanse samenleving én een ode aan de Italiaanse levenswijze.

En bovenal is *La Superba* een superieur kunstwerk. Het is voor de lezer een genot om erin te verdwalen.

7.5 TOESPRAKEN BIJ OPENBARE VERGADERINGEN

7.5.1 TOESPRAAK VAN DE VOORZITTER BIJ DE OPENBARE VERGADERING IN BEAUVOORDE OP 6 JULI 2016

Jubileum

hoort het ruisen van het ranke riet
eens
zaten op deze dezelfde stoelen
onze vaders die in de hemelen zijn
onze moeders gezegend boven alle vrouwen
met ogen groot van zeker en onzekerheid
trouwen is houwten en krijgen is de kunst

in oorlogen hadden ze stukken van zichzelf gegeven.
er waren er die er waren in gebleven
't is goed in 't eigen hart te kijken
nu is het land in kering
met witte wetten
praktische bezwaren
en logica die stelt dat winst komt uit besparen
dat kippen kakelen na de leg
zo
stapt de fanfare weer naar buiten
met het bestuur er achter aan
de Academie teert en jubileert
het kasteel telt zijn kantelen
honderddertig jaren
lang niet halfweg

7.5.2 *DE ACADEMIE 130 JAAR*, TOESPRAAK VAN DE VAST SECRETARIS BIJ DE OPENBARE VERGADERING IN BEAUVORDE OP 6 JULI 2016

Collega's, geachte genodigden, dames en heren

We schrijven 2016, het jaar waarin de Academie 130 kaarsjes mag uitblazen. Vandaag, anno 2016, hebben we het over de Brexit, en het mogelijke uiteenvallen van het Verenigd Koninkrijk. Dit wordt door sommigen als traumatisch ervaren, door anderen toegejuicht. Diezelfde verdeeldheid deed zich voor bij het uiteenvallen van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in 1830, dat tegelijk de geboorte markeerde van de staat België. In het winnende kamp zaten de krachten van Kerk en Burgerij, in monsterverbond verenigd in hun aversie voor het protestantisme en de laïcisering van het onderwijs, en hun gerichtheid op Frankrijk als bondgenoot. De verliezers bevonden zich in de middenklasse, de Vlaamse kleinburgerij van vrije beroepen, onderwijzers en overheidsambtenaren, die in die korte periode van eenheid met Nederland de voordelen ervaren had van een standaardtaal die aansluit bij de eigen dialecten en de eigen taalgeschiedenis. De erkenning van de eigen taal in de hogere sferen van overheid, wetenschap en cultuur betekende voor hen de sleutel voor sociale opgang, en net met die erkenning was het afgelopen in de nieuw opgerichte staat België. Het monopolie van de prestigetaal werd gelegd bij het Frans, in aansluiting op de jacobijnse principes van één natie één taal: 'la

Belgique sera latine ou ne sera pas'. Vanaf dat ogenblik werden de Vlamingen opnieuw gereduceerd tot sprekers van patois, Vlaanderen – dat nooit helemaal is gekomen van de aderlating na de scheiding der Nederlanden einde 16e eeuw – kreeg de nederige rol toegewezen van agrarisch gebied. Zeker in die eerste decennia gold sympathie voor samenwerking met Nederland als een onvaderlandse houding.

In de Nederlandse tijd was echter de kiem gezaaid voor het geloof in eigen taal en cultuur, en in het nieuwe België waren er intellectuelen die zich voor de sociale opgang van hun volksgenoten richtten op de ontvoogding ván die eigen taal en cultuur. Protagonisten van dat streven waren Jan-Frans Willems aan vrijzinnige kant, en Jan Baptist David aan de katholieke zijde. Al heel snel zagen zij dat de Vlaamse ontvoogding onmogelijk was zonder vernederlandsing van onderwijs, cultuur en wetenschap. Een van hun allereerste eisen was die voor een Vlaamse Academie, die o.m. met voldoende gezag zou kunnen spreken om taal- en spellingkwesties te beslechten in een zin die Noord en Zuid toch ten minste op taalgebied een eenheid zou geven. Dat was een rol die de bestaande Brusselse Academie, de opvolgster van de academie uit de Oostenrijkse tijd die door Willem I nieuw leven ingeblazen was, niet kon spelen omdat zij in het koninkrijk België de facto een Franstalige academie was.

Het zou meer dan 50 jaar duren voor de eis van een Vlaamse academie gehonoreerd werd, maar in 1886 was het dan toch zover.

De nieuw opgerichte academie ontwikkelde een koortsachtige activiteit: in die eerste decennia werd veel geïnvesteerd in de studie en vastlegging van terminologie, om er klaar voor te zijn wanneer het hoger onderwijs zou worden vernederlandsd. Belangrijke filologen als Willem de Vreese reisden heel Europa af om de Middelnederlandse handschriften te inventariseren die getuigenis aflegden van de luister van onze oudste literatuur. Er werden prijzen uitgeschreven voor onderzoekers te velde die zich erop toeleghden het taalkundig en dialectologisch erfgoed te beschrijven en te bewaren, mede ter ondersteuning van het grote project 'Woordenboek der Nederlandsche Taal' dat meer dan een eeuw lang een der grootste samenwerkingsprojecten was tussen Noord en Zuid.

We zijn nu 130 jaar verder, en veel van wat toen onbereikbaar leek, is nu verworven. Nederlands als onderwijstaal op alle niveaus, Nederlands als taal van de wetenschap, Nederlands bij de overheid; de taalgrens is vastgelegd, België is een federaal land geworden. Zovele jaren nadat Vermeylen, o.a. in deze Academie, had opgeroepen 'Vlaming te zijn om Europeeër te worden', zijn België als staat en Vlaanderen als regio ingebed in de Europese Unie.

Het agrarische Vlaanderen is na WOII in snel tempo geïndustrialiseerd, en dreigt zelfs, met de nieuw verworven rijkdom, zelfgenoegzaam te worden. Het verhaal van vorming en ontvoogding wordt steeds meer opzij gezet voor een meer pragmatisch en puur economisch discours. Dat spoort overigens volledig met de boodschap vanuit Europa, dat vanuit de prioriteit van het economische ook het universitaire onderwijs onderwerpt aan het rendementsdenken. Dat gaat ten koste van het vroegere Bildungsideaal, dat hoger onderwijs zag als mechanisme om mensen te vormen tot geïnformeerde burgers en intellectuelen. Parallel met de vermarkting van het hoger onderwijs loopt de promotie van het Engels als lingua franca voor het intellectuele gesprek, een ontwikkeling die een rechtstreeks bedreiging vormt voor het Nederlands als multifunctionele prestigetaal.

7.5.3 *EEN SCHONE GEVEL VOOR EEN 130-JARIGE*, TOESPRAAK VAN DE VAST SECRETARIS BIJ DE OPENBARE VERGADERING VAN 19 OKTOBER 2016

Geachte genodigden

Beste collega's

Dames en heren

De Academie, opgericht in 1886, is dit jaar 130. Een gezegende leeftijd. Voor een academie echter, wier horizon in principe de decennia en misschien wel de eeuwen overspant, is dat piepjong.

En toch, 130 jaar vertegenwoordigt een lang stuk geschiedenis. In zekere zin begon die eigenlijk al in de eerste decennia na de stichting van België. Op de grievenlijst van de Culturele Vlaamse Beweging werd gewezen op het gemis van een academie als symbool én instrument voor het prestige van de eigen taal en letteren. In de Belgische context werd het gebrek aan waardering door de officiële instanties ervaren als het resultaat van een bewust politieke keuze om de vorming van een wetenschappelijke en culturele elite die zich bediende van de taal van de demografische meerderheid, tegen te gaan. De Jacobijnse idee van 'één natie, één taal' was in een land bestaande uit twee grote taalgemeenschappen een tot mislukken gedoemde utopie. Niettemin leek het voor de politieke elite een haalbare kaart, aangezien de economische en financiële sleutelposities toentertijd grotendeels in de Franstalige sfeer te situeren waren.

We kennen allemaal de geschiedenis van de taalwetgeving, voor de rechtspraak, het onderwijs, en uiteindelijk ook de administratie die deze groteske en uit de haak zittende droomgedachte aanpaste aan de demografische realiteit.

En dan gebeurt er iets wonderlijks.

In de jaren tachtig van de negentiende eeuw treedt een homogeen katholieke (26 oktober 1884 - 26 maart 1894) regering aan, onder de leiding van August Beernaert. Die had eerder als Minister van Openbare werken, Industrie en Landbouw, maar ook [in de kortstondige regering Malou I] bevoegd voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, pogingen ondernomen om samen met Nederland tot een Noord-Zuidacademie te komen. Toen dat echter door de Nederlanders werd afgewezen, diende hij bij zijn begrotingsontwerp voor 1886 als amendement een krediet in voor de oprichting van een Vlaamse academie. In het begrotingsdebat nam de liberale Gentse schepen en volksvertegenwoordiger Julius de Vigne een afwachtende houding aan, maar hij verzette zich tegen een eventuele vestiging buiten Brussel die volgens hem een “verbanning” zou betekenen naar de provincie. (Decavele / De Zutter 1986, p. 11). Van de kant van de Vlaamse liberalen was er geen verzet tegen het principe van een Vlaamse Academie, maar wel tegen de zetel in Gent, die zij als een “verbanning” beschouwden; ook gingen er stemmen op om de Vlaamse Academie als klasse te integreren binnen de Académie Royale, in de Oostenrijkse tijd opgericht door keizerin Maria -Theresia, omdat enkel zo gelijkwaardigheid kon geclaimd worden.

Anderen – zoals de katholieke Gentenaar Jules Lammens – zagen echter het orangistische Gent als “de wieg der Vlaamse Beweging” en dus de geschikte plaats voor een academie die aan de verzuchtingen van deze Beweging tegemoet zou komen. In Antwerpen was de liberale en vrijzinnige kring rond Max Rooses het daar niet mee eens, en ook binnen de katholieke partij was er voorbehoud tegen een vestigingsplaats in Gent, de rebelse stad waar in de 16e eeuw zelfs een tijdlang de calvinisten de lakens uitdeelden.

Uiteindelijk is het toch Gent geworden, de historische hoofdstad van Vlaanderen en de wieg van de Vlaamse Beweging.

En dan gebeurt er een tweede wonder.

De Gentse Academie had met haar eerste vast secretaris, Frans de Potter, vanuit zijn grote rol in oprichting en bloei van het katholieke Davidsfonds, een goede pleitbezorger in de katholieke hogere kringen des lands. Het zesjarige instituut kreeg dan ook in 1892 van de Belgische overheid een gebouw toegewezen, een voormalige patriciërswoning, waarvan de toenmalige politici vonden dat het tegemoet kwam aan het grote belang van taal en letteren voor de Vlaamse ontvoogding en de Vlaamse natievorming.

Over dit gebouw zullen we zo meteen medelid en kunsthistorica Leen Huet aan het woord horen. Op een korte periode in WO I na, toen het werd opgeëist om als gerechtsgebouw dienst te doen, is het altijd de standplaats gebleven

van de Academie, wat maakt dat door de jaren heen gebouw en genootschap ten innigste met elkaar vervlochten zijn geraakt, elke kier en spleet ademt bij wijze van spreken geschiedenis. Met een beetje fantasie kun je Gezelle en Streuvels door de gangen zien lopen, of Timmermans tijdens een vergadering in een van de zalen karikaturen zien maken van zijn medeleden.

Een ietwat vreemde paradox is dat dit gebouw, voor de Academie ter beschikking gesteld door de Belgische staat, in het begin van het nieuwe millennium door een cultuurminister uit de politieke Vlaamse Beweging, voor verkoop in de etalage werd gezet. Het is uiteindelijk voor 99 jaar in erfpacht gegeven aan een investeerder, en de Vlaamse overheid huurt het terug. Op zich hoeft dat geen slechte zaak te zijn, want tussen 2011 en 2012 heeft een grondige renovatie plaats gevonden en is de gevel weer helemaal “schoon” gemaakt, als onderdeel van het contract dat met de erfpachthouder werd afgesloten. In de loop van dit en het komende jaar worden de gevels, de muren en het houtwerk, aan de binnentuin opgeknapt, een operatie die dringend noodzakelijk was. Met enige zin voor symboliek kan men zeggen dat de vernieuwing van het gebouw hand in gaat met de inhoudelijke vernieuwing die de werking kenmerkt sinds de millennium-overgang. Van een in zichzelf gekeerd genootschap is de Academie zich in de 21e eeuw aan het heruitvinden als een van activiteiten gonzende bijenkorf die de deuren heeft opengegooid voor de rest van de academische wereld en het brede publiek. Met enige regelmaat neemt zij standpunten in over kwesties die taal en letteren aanbelangen. Zij komt daarmee tegemoet aan de vraag van de voogdijminister die in ruil voor de aan de Academie verstrekte dotatie en de huur van het ter beschikking gestelde gebouw, aandringt op zichtbaarheid en maatschappelijke relevantie.

Vorig jaar bracht ze zelfs een heuse Canon uit van de Nederlandse literatuur, vanuit Vlaams perspectief. De lancering ging met heel wat media-aandacht gepaard en bracht in de wereld van het boek discussie en initiatieven op gang. Die wereld beperkt zich niet tot de uitgeverijen, maar strekt zich ook uit tot het onderwijs. Zo vindt hier morgen in samenwerking met het ministerie van Onderwijs een Canon-studiedag plaats voor de leraren Nederlands, met de steun van het Departement Onderwijs en Vorming én in samenwerking met VFL, VIAA (Vlaams Instituut voor Archivering) en CANON Cultuurcel, met de bedoeling inspiratie te leveren voor het literatuuronderwijs.

Ook voor de taal en het onderzoek ervan wil de Academie haar rol spelen. Vorige week nog werd in dit gebouw het in Leiden gevestigde, vernieuwde Instituut van de Nederlandse Taal voorgesteld, kortweg ‘het INT’, voorgesteld aan de taalkundige neerlandici in Vlaanderen. Daarmee wil de Academie haar

rol spelen als platform voor de neerlandistiek in Vlaanderen, en haar ambities kracht bijzetten als Vlaams uithangbord van het door de Nederlandse Taalunie gesubsidieerde taalonderzoek.

Maar dames en heren, genoeg nu over de ambities en activiteiten van deze krasse 130-jarige. Is 130 geen jubileumjaar, het blijft een verjaardag waar de KANTL speciale aandacht aan wou besteden. Ze stelde daarvoor de kolommen open van *Verkenningen*, het blad waarmee de Academie zichzelf aan de buitenwereld kenbaar wil maken, voor een beschrijving van het architecturale en kunstzinnige patrimonium dat in de loop der jaren in dit gebouw bijeengebracht is. Het gebouw met de “schone gevel” betreft, zoals het in de bouw-aanvraag stond die David ‘t Kindt in 1746 indiende bij de Schepenen van de Keure van de stad Gent:

*... eenen schoonen ghevel van witten ende blauwen orduyn met sijn
Ciraeten aspect nemende op de Camerstraete tot besonder amballis-
sment van dese stadt*

De opdracht daarvoor, hoe kon het ook anders, ging naar academielid Leen Huet, kunsthistorica, die zich gedurende een paar maanden aan de studie en aan het schrijven zette. Het resultaat van haar verkenningsswerk is een buitengewoon geïnformeerde en boeiende beschrijving van deze belangrijke parel van ons bouwkundig erfgoed.

Ik verleen haar dan ook met veel plezier het woord.

7.5.4 TOESPRAAK VAN DE VOORZITTER BIJ DE OPENBARE VERGADERING OP 21 DECEMBER 2016

Dames en heren, dit is een feestvergadering, een prijsuitreiking.

En toch, en net daarom, vind ik het belangrijk om ook een glimp van harde realiteit in deze feestzaal binnen te laten.

Want de Academie staat niet los van de wereld.

De Academie mag niet los van de wereld staan.

Zoals ook het werk van laureaat Ilja Leonard Pfeijffer niet los van de wereld staat.

Daarom koos ik welbewust voor het openingsgedicht dat ik dadelijk ga lezen.

Het is een gedicht voor Ashraf Fayadh.

Ashraf is zelf dichter.

In 2015 werd hij in Saoedi-Arabië ter dood veroordeeld omdat zijn gedichten er als geloofsafvallig werden bestempeld.

Na wereldwijd schrijversprotest werd zijn doodstraf in februari van dit jaar omgezet in acht jaar gevangenisstraf en zestien maal vijftig zweepslagen.

Elk half jaar vijftig zweepslagen.

Vorige maand organiseerde PEN in Brussel een indrukwekkende avond om het lot van Ashraf Fayadh onder de aandacht te brengen.

Zestien maal vijftig zweepslagen werden daar zestien gedichten van vijftig woorden.

Ik lees voor jullie het gedicht dat Peter Theunynck daar bracht.

Een vink blijft zingen
achter tralies

Een vink blijft zingen
met een kap op de kooi

Een vink blijft zingen
op water en brood

In het holst van de winter
blijft de vink zingen

Schroei haar ogen dicht
en zingen doet de vink

God schiep de vink
om te zingen

Dames en heren, ik kijk uit naar de Genua-lezing van Luc De Voldere.

Ik kijk uit naar de laudatio van Hugo Brems over *La Superba*.

Ik kijk uit naar de repliek van Ilja Leonard Pfeijffer.

En ik kijk naar de receptie achteraf.

Toch ook nog dit:

Ik las in een krant, en zelfs in een communicatiebericht van dit huis, dat Ilja Leonard Pfeijffer de Academieprijs heeft gewonnen.

Dat is pertinent onjuist.

Een tombola of een wielenkoers kan men winnen.

Een literaire prijs, die wordt toegekend.

Schrijvers winnen geen prijs maar verdienen die, zij worden laureaat.

Met een hele proclamatie en omkadering erbij.

En daar gaan we nu van genieten.

7.6 GELEGENHEIDSTOESPRAKEN VAN DE VAST SECRETARIS

7.6.1 INLEIDENDE TOESPRAKEN BIJ DE PRESENTATIE VAN PUBLICATIES VAN OF IN PARTNERSCHAP MET DE KANTL

7.6.1.1 *Bij de presentatie van de postume bundel Geboorte van Christine D'haen op 30 april 2016*

Dames en heren genodigden

Familieleden en bewonderaars van Christine D'haen

Als vast secretaris van deze Academie heet ik u graag van harte welkom op dit bijzondere evenement, de postume presentatie van werk van de in 2009 overleden dichteres. Dat gebeurde al een eerste keer in 2013, toen een intrigerende bundel met nagelaten essays door de KANTL werd uitgegeven onder de titel *De spiegel van Alexander*. Dit keer gaat het om een reeks van gedichten, die de titel *Geboorte* meekreeg, en door Paul Claes werd aangetroffen in – ik citeer uit het Nawoord – “een Chinees schriftje van elf bij vijftien centimeter” dat hij in 1982 van D'haen had gekregen, met de vermelding “teruggeefbaar”. En inderdaad, een jaar later vroeg ze het terug om er met een zwarte balpen een cyclus van negentien gedichten in te schrijven die ze tussen 1977 en 1983 heeft geschreven, met als thema de verschillende fasen in haar leven als vrouw en dichteres.

Paul Claes, classicus, uiterst veelzijdig en erudiet schrijver, dichter, essayist en vertaler, is een soort van geestelijke zoon van D'haen, en een uitstekend kenner van haar poëzie. Toen hij bij het ordenen van papieren in 2014 het schriftje terugvond, oordeelde hij dat de negentien intieme gedichten het om hun kwaliteit en relevantie voor het werk van D'haen ten volle verdienen om in het licht gegeven te worden. Hij vond het Poëziecentrum bereid om als uitgever op te treden, dat vervolgens de KANTL tot samenwerking uitnodigde. Onder meer omdat D'haen tussen 1975 en 2009 een eminent lid (vanaf 2004 erelid) was van deze Academie, vonden wij het niet meer dan passend dat we op deze vraag tot samenwerking zouden ingaan. Samenwerking tussen de KANTL en het Poëziecentrum is overigens allengs een traditie geworden, prettig en wederzijds verrijkend.

7.6.1.2 *Bij de presentatie van Nagelaten wetenschappelijk werk van Piet Paardekooper op 15 juni 2016*

Juli 2014 bereikte ons een schrijven van een zekere Martien Roose, die een publicatiekanaal zocht voor drie nagelaten artikelen van P.C. Paardekooper, bij leven hoogleraar Nederlandse Taalkunde aan de KULeuven Afdeling Kortrijk.

Voordien doceerde hij van 1949 tot 1970 Nederlands (taal- en letterkunde) aan de *Tilburgse Leergangen* en na zijn emeritaat in Kortrijk, in 1986, heeft hij nog tot 1992 *Ontleden zonder tranen* gegeven aan de Leidse universiteit.

Pas later zou duidelijk worden dat het hier ging om de partner van de overleden taalkundige. Dat ze zich tot de KANTL richtte, had mede te maken met een vroegere samenwerking tussen de KANTL en Piet Paardekooper, toen de Academie 10 jaar voordien een cd-rom bezorgde met artikelen over het meervoud. De artikelen die mevr. Roose had bezorgd, waren flink uit de kluiten gewassen bijdragen, die de auteur echter niet meer had kunnen voltooiën. Binnen de redactieraad van *Verslagen & Mededelingen* werden ze door de taalkundigen gekeurd op hun publiceerbaarheid.

Voor twee daarvan bleek die gegarandeerd, zij het dat er problemen rezen doordat ze niet afgewerkt waren enerzijds, en doordat de spelling en vormgevoontes van de auteur niet altijd accordeerden met de huisstijl van ons tijdschrift. Dat laatste bezwaar kon opzij geschoven worden, omdat er nu eenmaal een ‘merk’ Paardekooper is, waarvan iedere prospectieve lezer weet wat hij/zij kan verwachten. De kwestie van de afwerking en de ontbrekende referenties was echter iets fundamenteeler.

Mevrouw Roose verklaarde zich bereid met behulp van de notities van haar in 2013 overleden partner zoveel mogelijk aanvullingen te leveren, en de afspraak met de redactie werd gemaakt dat ingeval van niet-terugvindbaarheid, die onafgewerkte passages geschrapt zouden worden.

Dat alles bleek allemaal gemakkelijker gezegd dan gedaan, maar toen daagde een reddende engel op in de persoon van erelid Georges de Schutter. Als geen ander is hij vertrouwd met het werk van Paardekooper, en hij genoot het vertrouwen van mevrouw Roose op grond van de voortreffelijke samenwerking bij het uitbrengen van de cd-rom in 2004. Toen eenmaal de uitvoerbaarheid gegarandeerd was, besliste de redactie in september 2014 een speciaal nummer te wijden aan deze nagelaten geschriften van de grote taalkundige. Eén van de stukken, dat handelde over pronominale verdubbeling, bleek té onafgewerkt om in deze beweging mee te nemen, en zo werd het een aflevering met een thematische eenheid omdat beide overblijvende bijdragen het verschijnsel ‘negatie’ als thema hadden.

Gemikt werd op juni 2015 als publicatiedatum. Dat was echter wat te optimistisch gerekend. Niet alleen bleek de afwerking arbeidsintensiever dan gehoopt, bovendien kreeg mevrouw Roose, die nog actief is als lerares, last van zware rugproblemen die het werk aanzienlijk vertraagden.

Maar nu is de uitgave er, een jaar later, toch gekomen. De postume publicatie van twee substantiële bijdragen van de Grote Piet Paardekooper. De KANTL

wilde deze gebeurtenis luister bijzetten door de presentatie in te passen in een openbare vergadering. Georges de Schutter gaat toelichting geven bij het proces van de eindredactie, en vervolgens wordt het eerste nummer overhandigd aan Martien Roose, en aan Roeland Paardekooper, doctor in de archeologie en een van de zoons van Piet Paardekooper.

7.6.1.3 Bij de presentatie van het Huldenummer Jan Goossens op 16 november 2016

Geachte genodigden

Dames en heren

Voor u staat een gelukkig man. Als vast secretaris ben ik tevens hoofdredacteur van *Verslagen & Mededelingen*, het wetenschappelijke huisblad van deze Academie. Al enkele jaren was een telkens terugkerende frustratie dat we hopeloos achter liepen op het normale verschijningsschema: van de jaargang van 2013 kwam het eerste nummer uit ergens in 2014, en de rest in 2015. We sleepten een achterstand mee die in de voorbije jaren was opgebouwd, en we slaagden er maar niet in op schema te komen. Toen onze nieuwe CTB-coördinator Bert van Raemdonck aantrad, was een van zijn opdrachten het begeleiden van de publicaties. Zijn ambitie was om zo snel als mogelijk de publicatie-achterstand ongedaan te maken, maar dat was buiten de waard gerekend. De veelheid van taken en opdrachten voor een absolute onderbezetting aan wetenschappelijk personeel zorgde ervoor dat zijn inspanningen meer weg hadden van die van Sisyphus, die telkens weer het rotsblok naar beneden zag donderen nadat hij het met veel pijn en moeite de berg op gerold had.

Mijn voorganger op de post van vast secretaris, erelid Georges de Schutter, kreeg dit in de gaten en besloot zich als vrijwilliger te melden om de publicatie van ons periodiek weer op de rails te krijgen. Eén van de zaken die daarbij hielpen, was dat we behoorlijk wat materiaal binnen kregen voor speciale nummers. In 2013 was er een themanummer geweest rond Conscience, toen De Schutter aantrad, beschikten wij over de manuscripten met het nagelaten werk van de taalgeleerde Piet Paardekooper. Onder kundige begeleiding van De Schutter verschenen die nagelaten geschriften dit jaar in een speciaal nummer, echter nog steeds met de datum van de vorige jaargang 2015 op de cover. Er liep toen al een initiatief om een huldenummer samen te stellen voor een van onze verdienstelijke ereleden, dus aan materiaal ontbrak het niet. Maar het moet allemaal nog door de reviewprocedure en de daarmee gepaard gaande herwerkingsronde. Zodra alles in druk gegeven is, volgen er nog een aantal correctierondes met de auteurs, met andere woorden, op het einde

van de rit is een conscientieuze eindredacteur zoals Georges de Schutter er een is, een keer of vier-vijf door diezelfde teksten gegaan. waarbij hij ook nog alle fouten en inconsequenties uit het manuscript weghaalde. Die hoge standaard typeert Georges de Schutter, maar een paar dagen geleden kon hij me dan melden dat de drukker het afgewerkte product zou gaan leveren. Ik citeer hem: “zo komt er dan een – hopelijk – mooi einde aan een calvarietocht waarin zowat alles fout gelopen is wat fout kon gaan.” Bij de voorziene levering liep er dan toch nog iets fout, maar nu ligt de aflevering er toch, en dat hebben we te danken aan Georges de Schutter. De KANTL is zijn oud-vast secretaris en binnenlands erelid zeer dankbaar voor zijn inspanningen, die het mogelijk gemaakt hebben dat we in november 2016 eindelijk op één nummer na de passende jaargang – nl. 2016 – rond hebben. We staan op een zucht van ‘mission accomplished’.

Aan wie moet dat huldenummer dan overhandigd worden? In alle stilte is een paar jaar geleden het plan opgevat om Jan Goossens, geboren in 1930, 38 jaar lang werkend lid en erelid sinds 2014, om zijn grote verdienste voor de taal- en literatuurwetenschap te eren met een huldenummer. Behalve verdienstelijk onderzoeker in o.a. dialectologie, taalgeschiedenis en Middelnederlandse taal- en letterkunde, behalve hoogleraar in achtereenvolgens Marburg, Leuven en Münster, was hij ook altijd een geëngageerd en actief lid van deze Academie, die hij in 1995 en 1996 vanuit het bestuur door een hele moeilijke periode loodste.

Met veel enthousiasme is een van onze werkende leden, Ann Marynissen, hiervoor aan de slag gegaan. Zij heeft te Leuven bij Goossens gestudeerd, heeft samen met hem gewerkt aan het Leuvense Instituut voor Naamkunde en Dialectologie. Vervolgens is zij bij hem gepromoveerd, en net als hij destijds, is zij nu aan de slag voor de Neerlandistiek in het buitenland, meer bepaald aan de universiteit van Keulen. Ze legt zich in haar onderzoek toe op de geschiedenis van het Nederlands en de verspreiding van familienamentypes in het Nederlandse taalgebied. Zij heeft de vele collega’s aangeschreven die bereid gevonden werden om een bijdrage te leveren, zij heeft de gastredactie van het nummer op zich genomen. Ook haar is de Academie ontzettend dankbaar.

Dames en heren

Nu ben ik toch wel al veel te lang aan het woord. Degene om wie het hier allemaal begonnen is, is ons eminente erelid Jan Goossens, die ik hier namens de Academie van harte verwelkom, samen met zijn echtgenote.

Om hem te eren, om zijn belang voor de taal- en letterkunde te ondersteunen, is dit huldenummer opgezet. Over zijn rol en verdienste kan niemand ons beter inlichten dan collega Ann Marynissen. Ik geef haar hierbij dan ook graag het woord.

7.6.2 INLEIDENDE TOESPRAKEN BIJ KANTL-EVENEMENTEN

7.6.2.1 Toespraak bij de openingslezing in de reeks Tussen Utopia en Beeldenstorm. Conflicterende opinies in een bewogen eeuw op 6 oktober 2016

Dames en Heren

Het doet mij plezier u als vast secretaris vanavond welkom te mogen heten. Dit is de eerste van een reeks lezingen over de 16e eeuw: een heel bijzondere eeuw, zeker voor onze gewesten maar ook voor heel West-Europa. Net als vandaag had er net een belangrijke technologische revolutie plaats gevonden, en net als vandaag was er een schadelijke link tussen godsdienst en politiek. Nu speelt die zich af binnen de islam, toen ontstond een nieuwe splitsing binnen het christendom. Technologisch was de uitvinding van de boekdrukkunst zeker zo belangrijk voor de toenmalige wereld als het internet vandaag. We kregen ook toen een gigantische toename in de mogelijkheden om ideeën te verspreiden en in debat te treden. Een excellent voorbeeld was Erasmus, die via brieven en ook rechtstreeks in dialoog trad, o.a. met zijn goede vriend Thomas Morus, in wiens huis in Engeland hij destijds *De Lof der Zotheid* schreef. Die opkomende humanisten stelden zaken in vraag, ook zaken van kerkelijke en religieuze aard, en debatteerden over de pro's en de contra's. Echter, er kwamen ook die-hards in beeld, mensen als Luther en Calvijn, die het pauselijk gezag openlijk uitdaagden. Het kerkelijk standpunt verstrakte, de paus begon via de Inquisitie op te treden tegen elke vorm van dissidentie. Hij vond daarin de Spaanse monarchie als een van zijn voornaamste bondgenoten. Zo entte de godsdiensttegenstelling zich automatisch op een ander conflict dat in de 16e eeuw tot volle uitbarsting kwam: de opkomst van de Reformatie begon hand in hand te gaan met de onafhankelijkheidsstrijd van de Spaanse Nederlanden. We weten allemaal hoe dat eindigde, we weten ook dat de Beeldenstorm van 1566 – op 22 augustus dit jaar was dat op de kop 450 jaar geleden – de militaire vlam in de pan deed slaan, maar de hele discussie rond de relatie tussen bijbel, volkstaal en kerkelijk gezag, en de spanning die dit teweeg bracht, zorgde voor een buitengewoon turbulente tweede helft, nadat de eerste helft nog meer was gekenmerkt door het beschaafde debat tussen humanisten. Met als een van de ankerpunten daarin de Utopia van Thomas More, gepubliceerd bij drukker Dirk Martens te Leuven in 1516, 500 jaar geleden dus.

Die data, 1516 en 1566, hebben zowel de Brussels Koninklijke Academie van Wetenschappen en Kunsten als de Gentse Koninklijke Academie van Nederlandse Taal- en Letterkunde ertoe geïnspireerd, een samenwerking op te zetten rond een

aantal evenementen die de voorbije tijd weer naar het heden moesten halen. Op 28 september vond in Brussel een studiedag plaats rond Utopia, vandaag begint bij ons een reeks over ‘Conflicterende opinies in een woelige eeuw’. Daarbij zijn Utopia en de Beeldenstorm de symbolische ankerpunten. De reeks werd uitgewerkt door KANTL-directeur Marijke de Wit, waarvoor hulde.

Het is niet meer dan logisch dat we dus beginnen met het begin van de eeuw: de *Utopia* van Thomas Morus. Spreker is Erik De Bom, intellectueel historicus en politiek theoreticus, werkzaam aan de KULeuven. Samen met Tom van Houdt is hij redacteur van de pas verschenen bundel *Andersland. In de voetsporen van Thomas More*. Zoals we op zijn webpagina leren, doet hij onderzoek over de geschiedenis van het politieke denken, met bijzondere aandacht voor de zestiende en zeventiende eeuw. Daarnaast legt hij zich toe op enkele actuele thema’s uit de politieke filosofie, zoals sociale rechtvaardigheid, soevereiniteit, grenzen en migratie. Veel van zijn aandacht gaat naar de normatieve grondslagen van het Europese project. Vanavond spreekt hij over ‘Persoonlijk geluk in de ideale samenleving van Thomas More’.

7.6.2.2 Welkomstwoord bij de Studiedag Denken over poëzie en vertalen. De dichter Cees Nooteboom in vertaling op 18 november 2016

Dames en heren

Het is mij een groot genoegen u als vast secretaris van deze Academie welkom te mogen heten op deze studiedag over de vertaling van de poëzie van Nooteboom. Als oud-docent Vertaalwetenschap doet het mij des te meer plezier mijn belangstelling voor vertaling te kunnen doortrekken naar deze Academie, waarvan de absolute kerntaak net is: de zorg voor taal en letteren. De vertaling van poëzie, dat is de plaats bij uitstek waar taal en letteren, kunstzinnigheid en vakmanschap (m/v) samenkomen.

De Academie telt in haar gelederen drie groepen: taalkundigen, literatuurwetenschappers en creatieve auteurs, waaronder ook vertalers. Opvallend in die laatste groep is de aanwezigheid van mensen die het dichten en het vertalen op een excellente manier combineren.

Het initiatief van deze studiedag is afkomstig van CLIV, het Centrum voor Literatuur in Vertaling. CLIV is – zoals het op hun website genoemd wordt – een “Alliantieonderzoeksgroep” die het licht zag in 2014. Die wat vreemde term “alliantie” slaat op een specifieke samenwerking tussen de UGent en de VUB. Zowat een jaar geleden kwam een delegatie van CLIV bij ons om een partnerschap voor te stellen bij de organisatie van deze studiedag. Die delegatie bestond uit mijn vroegere collega van de Gentse vertalersopleiding Désirée

Schyns, en haar man Philippe Noble, buitenlands erelid van onze Academie (na een aantal verhuizingen zelfs ons meest binnenlandse buitenlands erelid). Zij hadden al eerder in het Academiegebouw een studiedag opgezet over de vertalers van Grunberg, maar dit keer ging het over een echte samenwerking, een voorstel waar de KANTL graag op inging.

In goed overleg en prettige samenwerking hebben we het programma voor deze studiedag in elkaar gestoken. Ik kijk alvast uit naar wat we hier vandaag te horen en te zien zullen krijgen, en wens iedereen een inspirerende en vruchtbare studiedag toe.

7.6.3 WELKOMSTWOORD BIJ DE PRESENTATIE VAN *DE WEG NAAR HET BINNENLAND* OP 10 DECEMBER 2016

Dames en heren

Als vast secretaris van deze Academie is het mij een voorrecht u hier welkom te mogen heten op deze wel heel bijzondere zitting. Bijzonder, omdat hier vandaag een werk wordt voorgesteld over iets waarvan men dacht dat het niet bestond: literatuur in de zuidelijke Nederlanden in de 18e eeuw, met de intrigerende titel 'De weg naar het binnenland'. Bijzonder, omdat dit boek de laatste lacune vult in de imposante reeks *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*. De reeks is opgezet onder auspiciën en met financiering van de Nederlandse Taalunie, onder het hoofdredacteurschap van twee eminente literatuurwetenschappers, Anne Marie Musschoot en Arie Jan Gelderblom, die in 2017 de reeks zullen afsluiten met een laatste deel waarin aanpak en werkwijze verantwoord wordt. Zij is emeritus hoogleraar Nederlandse Literatuur en Algemene Literatuurwetenschap aan de Gentse Universiteit, hij emeritus hoofddocent Vroegmoderne Letterkunde aan de Universiteit Utrecht. Met gepaste trots vermeld ik tevens dat eerstgenoemde werkend lid is van deze Academie, en laatstgenoemde buitenlands erelid.

Deel 1 over de middeleeuwen tot 1300 en deel 7 van de reeks over de periode 1945 tot 2005, verschenen tien jaar geleden, in 2006. Vervolgens moesten alle eeuwen daartussen opgevuld worden. Tot 2009 verscheen elk jaar een nieuw deel, en in elk daarvan had een lid of buitenlands erelid van de KANTL (mee) de hand. De middeleeuwen werden behandeld door onze buitenlandse ereleden Frits van Oostrom en Herman Pleij. Voor andere eeuwen tekenden de leden Karel Porteman (17e eeuw), Piet Couttenier (19e eeuw) en Hugo Brems (2e helft 20e eeuw), als auteur of mede-auteur. Sindsdien zorgde Van Oostrom voor de afwerking van de middeleeuwen en

Jacqueline Bel voor de afwerking van de 20e eeuw. Over de 18e eeuw zo meteen meer.

De verschillende delen van deze indrukwekkende reeks richten zich uiteraard op de neerlandici, maar ook op het brede publiek, met een verhaal van de middeleeuwen tot heden. Daarbij wordt de Nederlandse literatuur gezien als het ondeelbare erfgoed van Nederland en Vlaanderen.

Die verbinding tussen Vlaanderen en Nederland ligt ons als Academie na aan het hart. Zoals de meeste academies ontstond ook de KANTL uit een combinatie van verlichtingsidealen en de romantische natiegedachte van de 19e eeuw. De oprichting ervan vloeide meer bepaald voort uit de diep gekoesterde wens van de toen nog prille en cultureel georiënteerde Vlaamse Beweging om na de breuk met het Verenigd Koninkrijk het bewustzijn van een gedeeld taalgebied niet verloren te laten gaan. De breuk van 1830 bevestigde een historische afscheiding die twee en een halve eeuw voeger bezegeld was bij de val van Antwerpen, toen de Verenigde Provinciën van de Lage Landen niet langer verenigd waren, en de opgang van de zegevierende Nederlandse Republiek mede werd gevoed door de gigantische uittocht van kapitaal en intellect uit de zuidelijke Nederlanden.

Toen Frits van Oostrom in deze zelfde zaal op 5 februari 2013 het tweede volume over de Middelnederlandse literatuur kwam voorstellen, gaf hij aan dat hij voor de studie van de begintijden van de Nederlandse literatuur in hoofdzaak in het Zuiden moest zijn. Na de scheiding vanaf 1585 kenden de noordelijke provincies hun Gouden Eeuw. Dat er in de daarop volgende 18e eeuw in Nederland nog steeds intense literaire activiteit en belangstelling was, terwijl de toestand in het Zuiden een terugval laat zien, heeft er mede voor gezorgd dat uiteindelijk de 18e eeuw over twee volumes verspreid is geraakt. Het eerste, van Inger Leemans en Gert-Jan Johannes over het Noorden, kwam uit in 2013. Het volume van Tom Verschaffel over het Zuiden wordt hier vandaag gepresenteerd.

7.7 STANDPUNTEN EN MENINGSVORMING

7.7.1 PLEIDOOI VOOR EEN SLANKE EN LENIGE TAALUNIE

Op 30 juni 2016 publiceerde de KANTL volgend standpunt over de toekomst van de Nederlandse Taalunie.

Nu de Nederlandse Taalunie in woelige wateren verkeert, en er vanuit de internationale neerlandistiek veel kritiek komt over haar beleidskeuzes, is het goed nog eens aan een paar beginselen te herinneren.

Het verdrag voor de Nederlandse Taalunie (NTU) heeft een belangrijke interne en externe doelstelling: binnen het taalgebied moet de NTU een brede aanpak garanderen bij de regelingen voor taal, literatuur en cultuur; buitengaats moet ze het Nederlands uitdragen en de belangen ervan verdedigen in de wereld.

Vooraf over dat tweede aspect was het voorbije jaar heel wat commotie naar aanleiding van besparingen die de NTU moest doorvoeren. De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN), de belangenvereniging voor docenten Nederlands aan universiteiten en hogescholen wereldwijd, had als kritiek dat de besparingen de buitenlandse neerlandistiek onevenredig troffen.

De Adviescommissie Financiële Openheid IVN – Taalunie (AFO) die in het verlengde van deze discussie werd opgericht, en werkte in opdracht van het Comité van Ministers, kwam tot de conclusie dat de zgn. ‘apparaatskosten’ onevenredig hoog liggen, wat op termijn een bedreiging kan vormen voor de werking en slagkracht van de NTU.

De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL), als pleitbezorger van de Nederlandse taal en letterkunde, hecht groot belang aan het voortbestaan van de Taalunie als waarborg voor de samenhang van taal- en cultuurbeleid binnen het taalgebied. Omdat ze vele buitenlandse erelieden telt, is de Academie zich bovendien sterk bewust van het feit dat docenten Nederlands in de wereld de ware ambassadeurs zijn van onze taal, literatuur en cultuur.

De zorg voor onze taal dient een evident economisch, politiek en diplomatiek belang. Maar nog belangrijker is dat die zorg voor de interne samenhang van taal- en cultuurbeleid en voor de uitstraling van het Nederlands in de wereld het zelfvertrouwen van een taal- en cultuurgemeenschap schraagt.

Wij willen de politieke gezagsdragers, het Comité van Ministers, de Interparlementaire Commissie en de nationale parlementen, dan ook oproepen, in een geest van openheid en vertrouwen in eigen kracht, de nodige stappen te zetten en middelen te investeren

- om van de NTU een slanke en lenige organisatie te maken die makelt en schakelt, en beleid kan blijven voeren op de haar toevertrouwde aandachtsdomeinen.
- om de neerlandistiek wereldwijd te bevorderen en zo de uitstraling van onze taal en cultuur in het buitenland te versterken, in het kader van de culturele diplomatie van Vlaanderen en Nederland.

Inhoud Jaarboek 2017

Hoofdstuk 1 Administratieve gegevens

1.1	Wetten, decreten en reglementen	1
1.1.1	Instelling van de Academie	1
1.1.2	Rechtspersoonlijkheid van de Academie	1
1.1.3	Huishoudelijk Reglement van de Academie	1
1.1.4	Reglement literaire en wetenschappelijke prijzen	2
1.2	Staat van de Academie op 1 januari 2017	4
1.2.1	Beschermheer	4
1.2.2	Bestuur en Bestuurscommissie	4
1.2.2.1	Bestuur en Bestuurscommissie 2016	4
1.2.2.2	Bestuursverkiezingen voor 2016	5
1.2.3	Gewone leden, naar anciënniteit	6
1.2.4	Buitengewone leden, naar anciënniteit	6
1.2.5	Binnenlandse ereleden, naar datum van benoeming als erelid	6
1.2.6	Buitenlandse ereleden, naar anciënniteit	7
1.2.7	Commissies	8
1.2.7.1	Vaste commissies bibliotheek, archief en publicatiebeleid	8
1.2.7.2	De Canoncommissie	8
1.2.7.3	Externe commissies	8
1.3	Fondsen, legaten en prijzen	9
1.3.1	Historisch overzicht fondsen	9
1.3.2	Aanpassing van het prijzenstelsel	9
1.3.3	Bedrag van de prijzen uitgelooft in 2016	10
1.3.4	Jury's voor de prijzen in 2016	10
1.3.4.1	Literaire prijzen	10
1.3.4.2	Wetenschappelijke prijzen	10
1.4	Personeel	11
1.4.1	Personeelsformatie	11
1.4.2	Personeelsleden	11
1.4.2.1	Secretariaat en bibliotheek van de KANTL	11
1.4.2.2	Wetenschappelijke medewerkers bij het CTB	11
1.4.3	Overzicht en personeelsbewegingen	11

Hoofdstuk 2

Verslag van de ledenwerking in 2016

2.1	Het academieverhaal in 2016.	13
2.2	De ledenvergaderingen in 2016.	15
2.2.1	Aanvaarding van het voorzitterschap	15
2.2.2	Herdenkingen en in memoriams	15
2.2.3	Lezingen en literaire salons tijdens de maandelijkse vergaderingen in 2016.	16
2.2.3.1	Chronologisch overzicht	16
2.2.3.2	Alfabetisch overzicht met abstracts van lezingen	18
2.2.3.3	Literaire salons.	24
2.3	Openbare vergaderingen van de Academie in 2016	25
2.3.1	KANTeLing 2016: Kasteel Beauvoorde, 6 juli 2016.	25
2.3.2	Plechtige openingsvergadering, 19 oktober 2016	26
2.3.3	Installatievergaderingen	26
2.4	Voorjaars- en najaarsconferenties	27
2.4.1	Voorjaarsconferenties 2016	27
2.4.2	Najaarslezingen 2016: Tussen Utopia en Beeldenstorm. . .	27
2.5	KANTL-colloquium	28
2.6	Wetenschappelijke en literaire prijzen: verslagen.	29
2.6.1	Wetenschappelijke prijs van de KANTL 2016: Prof. dr. Leon Elautprijs	29
2.6.2	Literaire prijs van de KANTL 2016: Prijs van de KANTL voor proza.	32
2.7	Inter-academische partnerschappen	32
2.7.1	Jonge Academie (JA).	32
2.7.2	ALL European Academies (ALLEA)	33

Hoofdstuk 3

Resultaten van de wetenschappelijke werking in 2016

3.1	Periodieke publicaties van de Academie	35
3.1.1	Jaarboek van de KANTL	35
3.1.2	Verslagen & Mededelingen	35

3.1.3	Verkenningen	36
3.2	Monografieën en verzamelwerken	36
3.2.1	Lucas d’Heere, <i>Tableau Poetique</i>	37
3.3	De werking van het KANTL-onderzoekscentrum CTB in 2015 ..	37
3.3.1	Algemeen overzicht	37
3.3.2	Teksteditie	38
3.3.3	Bronnenstudie	39
3.3.4	Studiedagen	40
3.3.5	Interne dienstverlening	40
3.3.6	Medewerking aan wetenschappelijke tijdschriften	41
3.3.7	Medewerking aan andere publicaties	41
3.4	Bibliotheekwerking	41
3.4.1	Bibliografie van de Literaire Tijdschriften in Vlaanderen en Nederland	41
3.4.2	Werking bibliotheek 2016	42
3.4.2.1	Aanwinsten	42
3.4.2.2	Ontleningen en raadplegingen	42
3.4.3	Reorganisatie archief en bibliotheek	43

Hoofdstuk 4

Het Canonproject

4.1	Inleiding	45
4.2	Manifestaties	45
4.2.1	Focus op onderwijs	46
4.2.2	Andere initiatieven	46
4.3	Bereik (website)	48

Hoofdstuk 5

Culturele werking en dienstverlening voor derden

5.1	Boekpresentaties	49
5.1.1	Stijn Streuvels, <i>Het leven en de dood in den ast</i> , en het literair kunstboek <i>AST</i>	49
5.1.2	Christine D’haen, <i>Geboorte</i>	50

5.1.3	Georges De Schutter & Martien Roose (red.), <i>Nagelaten wetenschappelijk werk van Piet Paardekooper</i>	50
5.1.4	Joris de Zutter, <i>Te triest om 't al te vertellen. Beeldenstorm in Gent. Het ooggetuigenverslag van Marcus van Vaernewijck</i>	51
5.1.5	<i>Een leven lang taal- en literatuurwetenschap. Huldenummer voor Jan Goossens</i>	51
5.1.6	Tom Verschaffel, <i>De weg naar het binnenland</i>	52
5.2	De schrijverswerkplek in het 'Torenpaviljoen'	52
5.3	Aperitiefgesprekken 'Literair Zomerlief'.	53
5.4	Concertreeksen Gentse Feesten 2016	53
5.5	Zaalwerking voor derden	54

Hoofdstuk 6

Lijst van individuele publicaties

6.1	Publicaties van de gewone en buitengewone leden.	61
6.2	Publicaties van binnen- en buitenlandse ereleden.	69

Hoofdstuk 7

Berichten, toespraken en standpunten

7.1	Levensberichten en in memoriams	77
	In memoriam René Felix Lissens (27 maart 1912-13 april 2016)	77
	In memoriam Hubert van Herreweghen (16 februari 1920-4 november 2016).	80
7.2	Toespraak van Erik Vlaminck bij de aanvaarding van het voorzitterschap, 20 jan 2016	86
7.3	Toespraken bij installaties en huldemomenten	89
7.3.1	Begroeting van Leen Huet als werkend lid, door Patrick Lateur, 15 juni 2016.	89
7.3.2	Huldeadres door Leen Huet aan haar voorgangster Monika van Paemel, 15 juni 2016	93
7.3.3	Jan Goossens: een leven lang taal- en literatuurwetenschap, toespraak van Ann Marynissen bij de presentatie van het Huldenummer Jan Goossens op 16 november 2016.	98

7.4	Laudatio bij de uitreiking van de Literaire Prijs van de KANTL voor Proza aan Ilja Leonard Pfeijffer	101
7.5	Toespraken bij Openbare Vergaderingen	105
7.5.1	Toespraak van de voorzitter bij de Openbare Vergadering in Beauvoorde op 6 juli 2016	105
7.5.2	De Academie 130 jaar, toespraak van de vast secretaris bij de Openbare Vergadering in Beauvoorde op 6 juli 2016 ..	106
7.5.3	Een schone gevel voor een 130-jarige, toespraak van de vast secretaris bij de openbare vergadering van 19 oktober 2016	108
7.5.4	Toespraak van de voorzitter bij de Openbare Vergadering op 21 december 2016.....	111
7.6	Gelegenheidstoespraken van de vast secretaris.....	113
7.6.1	Inleidende toespraken bij de presentatie van publicaties van of in partnerschap met de KANTL	113
7.6.1.1	Bij de presentatie van de postume bundel Geboorte van Christine D'haen op 30 april 2016	113
7.6.1.2	Bij de presentatie van Nagelaten wetenschappelijk werk van Piet Paardekooper op 15 juni 2016.....	113
7.6.1.3	Bij de presentatie van het Huldenummer Jan Goossens op 16 november 2016	115
7.6.2	Inleidende toespraken bij KANTL-evenementen	117
7.6.2.1	Toespraak bij de openingslezing in de reeks Tussen Utopia en Beeldenstorm. Conflicterende opinies in een bewogen eeuw op 6 oktober 2016.....	117
7.6.2.2	Welkomstwoord bij de Studiedag Denken over poëzie en vertalen. De dichter Cees Nooteboom in vertaling op 18 november 2016	118
7.6.3	Welkomstwoord bij de presentatie van De weg naar het binnenland op 10 december 2016	119
7.7	Standpunten en meningsvorming.....	120
7.7.1	Pleidooi voor een slanke en lenige Taalunie.....	120
	Inhoud Jaarboek 2017.....	123

